

PROVEDBENI
PROGRAM

GRADA KOMIŽE

2025. – 2029.

Nositelj izrade:
Grad Komiža

Komiža, rujan 2026.

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ GRADONAČELNIKA	3
1. UVOD - Zakonodavni i strateški kontekst te metodologija izrade	4
2. ANALITIČKA PODLOGA PROVEDBENOG PROGRAMA	7
2.1. Opći podaci i pregled stanja	7
2.2 Demografija	15
2.3 Odgoj i obrazovanje	21
2.4 Zdravstvo i socijalna skrb	24
2.5 Kultura	26
2.6 Sport i civilno društvo	34
2.7 Gospodarstvo	38
2.8. Infrastruktura, prostor i okoliš	49
2.9 Civilna zaštita i vatrogastvo	59
2.10 Sažetak ključnih izazova i razvojnih potencijala	62
2.10.1 Ključni rizici	62
2.10.2 Razvojni potencijali	62
3. VIZIJA I MISIJA GRADA KOMIŽE	64
3.1 Vizija	64
3.2 Misija	64
4. SWOT ANALIZA	65
5. PRIORITETI I MJERE	75
PRIORITET 1: Otvorena, učinkovita i transparentna gradska uprava	75
Mjera 1.1 - Unaprjeđenje transparentnosti, komunikacije i sudjelovanja građana	75
Mjera 1.2 - Digitalna transformacija i modernizacija upravnih procesa	77
Mjera 1.3 - Jačanje organizacijskih i ljudskih kapaciteta gradske uprave i ustanova	78
PRIORITET 2: Održiva, pouzdana i kvalitetna komunalna infrastruktura	80
Mjera 2.1 - Unaprjeđenje prometne i komunalne infrastrukture	80
Mjera 2.2 - Izgradnja cjelovitog i održivog sustava zbrinjavanja i recikliranja otpada	82
Mjera 2.3 - Unaprjeđenje vodoopskrbe, odvodnje i zaštite vodnih resursa	83
Mjera 2.4 - Jačanje energetske učinkovitosti	85
PRIORITET 3: Razvoj održivog, otpornog i diverzificiranog gospodarstva	86

Mjera 3.1 - Jačanje ribarske infrastrukture i maritimne ekonomije	87
Mjera 3.2 - Razvoj održivog i cjelogodišnjeg turizma	89
Mjera 3.3 - Razvoj kulturnih i kreativnih industrija te interpretacijskih kapaciteta	90
Mjera 3.4 - Poticanje poljoprivrede i lokalnih proizvoda	92
Mjera 3.5 - Poticanje poduzetništva, gospodarske zone Ravno i novih radnih mjesta	94
PRIORITET 4: Zdrava, aktivna i otporna zajednica	95
Mjera 4.1 - Razvoj dostupne stambene politike i aktivacija gradskih nekretnina	96
Mjera 4.2 - Unaprjeđenje predškolskog, školskog i izvanškolskog standarda djece i mladih	97
Mjera 4.3 - Razvoj sporta, rekreacije i javnih prostora za druženje	99
Mjera 4.4 - Unaprjeđenje dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga	100
Mjera 4.5 - Prilagodba klimatskim promjenama i jačanje otpornosti na rizike	101
6. PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I VREDNOVANJE PROVEDBE	104
6.1 Praćenje i izvještavanje	104
6.2 Vrednovanje Provedbenog programa	105

UVODNA RIJEČ GRADONAČELNIKA

Drage Komiške i Komižani,

na posljednjim lokalnim izborima dali ste mi povjerenje da naredne četiri godine vodim naše *malo misto*. Nakon dugog razdoblja u kojem su, treba reći, napravljene mnoge dobre stvari, ali i u kojem su se mnoge stvari počele podrazumijevati, odlučili ste se za promjenu. A promjena, barem kako je ja vidim, ne znači brisanje svega starog niti početak „od nule“. Promjena za mene znači novi pristup: entuzijazam i svježi par očiju uperen u budućnost te više dijaloga s poštovanjem prema onome što je vrijedilo, bez straha da popravimo ono što nije.

Pred vama je moj Provedbeni program – alat koji meni nameće obvezu, a vama daje pravo i mogućnost da moj rad jednostavno pratite i ocjenjujete. U njemu su ciljevi, mjere i pokazatelji – da se zna što radimo, zašto to radimo i kako ćemo mjeriti uspjeh. Želim da Komiža u sljedeće četiri godine bude grad u kojem se može vjerovati onome što je zapisano – i u kojem se za svako obećanje može pitati: Gdje smo stali?

Komiža je možda mali grad, ali nije mala priča. Imamo snagu tradicije i identiteta kao malo tko na Jadranu, ali i izazove koji ne trpe odgađanje. Infrastruktura – voda, odvodnja, otpad, promet i energija – određuje naše stvarne granice i naš stvarni kapacitet razvoja. Prostor koji volimo i po kojem smo prepoznatljivi istodobno su naše blago i naša odgovornost. Zato nam treba razvoj koji je pametan, fokusiran i održiv – razvoj koji čuva Komižu, a ne troši je.

Program je koncipiran oko četiri prioriteta. Prvi je usmjeren na izgradnju otvorene, učinkovite i transparentne uprave koja sluša, uključuje i komunicira, koja odluke ne donosi iza zatvorenih vrata, nego u dijalogu s građanima. Drugi se fokusira na pouzdanu i održivu komunalnu infrastrukturu, na Komižu u kojoj voda, odvodnja, promet, javne površine, rasvjeta i gospodarenje otpadom funkcioniraju stabilno i u vrhuncu sezone – grad koji je uredan, siguran i infrastrukturno spreman za razvoj, bez improvizacija i bez stalnih „krpanja“. Treći prioritet usmjeren je na razvoj otpornog i diverzificiranog gospodarstva - manje ovisnosti o dva ljetna mjeseca, a više oslanjanja na ono što Komižu čini jedinstvenom: ribarstvo i novu ribarsku luku, poljoprivredu i domaću gastronomiju, bogatu maritimnu i kulturnu baštinu, Geopark i održivi turizam. Želimo gospodarstvo koje stvara cjelogodišnja radna mjesta i veću dodanu vrijednost, a ne samo promet u sezoni. Konačno, četvrti je usmjeren na izgradnju zdrave, aktivne i otporne zajednice – mjesta u kojem je moguće živjeti cijelu godinu, zasnovati obitelj, raditi i stariti dostojanstveno. To znači dostupnije stanovanje, bolji standard za djecu i mlade, dostupnije zdravstvene i socijalne usluge, snažnu civilnu zaštitu i zajednicu koja zna reagirati na izazove, od klimatskih promjena do sezonskih pritisaka.

Na kraju, bez razgovora i povjerenja nema ni upravljanja ni razvoja. Komiža nije grad u kojem se stvari mogu „spustiti odozgo“. Komiža je zajednica koja naprijed može jedino ako svi „guramo“. I zato vas pozivam: uključite se, predlažite, kritizirajte, gurajte nas naprijed. Vrata mog ureda su uvijek otvorena.

Vaš gradonačelnik
Ivica Vitaljić

1. UVOD - Zakonodavni i strateški kontekst te metodologija izrade

Reformom sustava strateškog planiranja, započetom donošenjem Zakona o sustavu strateškog planiranja 2017. godine, Republika Hrvatska uspostavila je moderniji, transparentniji i učinkovitiji okvir za upravljanje razvojem. Tim je zakonom prvi put uveden objedinjeni sustav planiranja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, usklađen s europskim standardima, s naglaskom na povezivanje javnih politika s proračunskim procesom i na praćenje stvarnih učinaka provedbe.

Izrada Provedbenog programa Grada Komiže temelji se na odredbama novog Zakona o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem RH (2022.) (NN 123/17, 151/22), Uredbi o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja iz 2023. (NN 37/23), Pravilniku o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja (NN 44/23) te Pravilniku o vrednovanju akata strateškog planiranja iz 2023. (NN 44/23). Dokument je strukturiran u skladu s Uputama za izradu provedbenih programa JLP(R)S, koje je 2025. donijelo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU.

Provedbeni program Grada Komiže predstavlja kratkoročni strateški akt najniže razine, namijenjen operativnom provođenju ciljeva definiranih u strateškim dokumentima višeg reda (europskim, nacionalnim i županijskim). Izrađuje se za razdoblje trajanja mandata i obvezno uključuje analizu stanja, viziju i misiju, pregled izazova i potencijala, ciljeve, prioritete, mjere, pokazatelje, financijski okvir, vremenski raspored provedbe te sustav praćenja i izvještavanja. Provedbeni program Grada Komiže za 2025.–2029. u cijelosti je usklađen s prioritetima Plana razvoja SDŽ 2022. - 2027. te s Teritorijalnom strategijom razvoja otoka SDŽ, kao i s Nacionalnom razvojnom strategijom RH do 2030. (NRS 2030) i višegodišnjim financijskim okvirom EU. Budući da nadređeni strateški dokumenti (županijski plan razvoja) istječu 2027. godine, predviđena je sveobuhvatnija revizija Programa po donošenju novog Plana razvoja.

NRS 2030 definira četiri ključna razvojna smjera nacionalnog, regionalnog i lokalnog razvoja:

1. održivo gospodarstvo i društvo,
2. otpornost na krize,
3. zelenu i digitalnu tranziciju,
4. ravnomjeran regionalni razvoj.

Njezini ciljevi usklađeni su s pet glavnih ciljeva kohezijske politike EU:

1. Pametnija Europa – inovacije, digitalizacija, transformacija gospodarstva.
2. Zelenija Europa – energetika, OIE, klimatska neutralnost, zaštita okoliša.
3. Povezaniya Europa – prometna i digitalna infrastruktura.
4. Socijalnija Europa – obrazovanje, zapošljavanje, inkluzija
5. Europa bliža građanima – lokalni razvoj i participacija.

Program Grada Komiže primarno je, a u skladu sa Zakonom, usklađen s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022. –2027., a koji definira sljedeće strateške prioritete do 2027. godine:

1. Konkurentno i otporno gospodarstvo:

- Posebni cilj 1.1. Stvaranje konkurentnog, održivog i resursno učinkovitog gospodarstva temeljenog na znanju,
- Posebni cilj 1.2. Jačanje malog i srednjeg poduzetništva i poduzetničkog okruženja
- Posebni cilj 1.3. Razvoj teritorijalno ravnomjerno raspoređenog, cjelogodišnjeg, diverzificiranog, održivog i inovativnog turizma,
- Posebni cilj 1.4. Razvoj održive i pametne poljoprivrede Splitsko-dalmatinske županije,
- Posebni cilj 1.5. Razvoj sektora održivog ribarstva i akvakulture.

2. Obrazovanje kao temeljni stup razvoja i usklađeno i perspektivno tržište rada:

- Posebni cilj 2.1. Stvaranje uvjeta za razvoj tržišta rada i povećavanje zapošljivosti
- Posebni cilj 2.2. Podrška razvoju suvremenog obrazovnog sustava koji će moći odgovoriti na suvremene izazove

3. Zelena i resursno učinkovita Županija održive infrastrukture:

- Posebni cilj 3.1. Zaštita okoliša i prirode i stvaranje otpornosti na klimatske promjene i prirodne katastrofe,
- Posebni cilj 3.2. Održivi razvoj infrastrukturnih sustava,
- Posebni cilj 3.3. Energetska tranzicija Županije,
- Posebni cilj 3.4. Održiva mobilnost,
- Posebni cilj 3.5. Razvoj općeg prometnog sustava.

4. Zdrav, aktivan i kvalitetan život stanovnika SDŽ:

- Posebni cilj 4.1. Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovnika Splitsko-dalmatinske županije,
- Posebni cilj 4.2. Dobro upravljanje.

Izrada Provedbenog programa Grada Komiže provedena je sukladno važećim smjernicama i uz primjenu principa uključivog i podatkovno utemeljenog planiranja. Proces je započeo sveobuhvatnom analizom stanja i razvojnih potreba kako bi se sagledali vanjski i unutarnji čimbenici koji utječu na djelovanje Grada Komiže. Analiza se temeljila na statističkim izvorima (DZS, FINA, HZMO, HZZ), internim izvješćima Grada Komiže i gradskih ustanova, podacima Turističke zajednice, sektorskim dokumentima te podacima relevantnih nacionalnih i županijskih institucija. Dopunjena je intervjui, konzultacijama i radnim sastancima sa zaposlenicima gradskih odjela, gradskih tvrtki i ustanova, lokalnih udruga i stručnih dionika. Time su u proces uključene stvarne potrebe i prioritete lokalne zajednice.

Analiza je strukturirana kroz ključne tematske skupine:

- indeks razvijenosti i razvojni kapacitet,
- demografiju,
- odgoj i obrazovanje,
- zdravstvo i socijalnu skrb,
- kulturu i kulturno dobro,
- sport i civilno društvo,
- gospodarstvo,
- prostor, infrastrukturu i okoliš.

Rezultati analize poslužili su za izradu SWOT matrice, definiranje vizije i misije te određivanje strateških prioriteta i posebnih ciljeva. Na toj osnovi definirane su mjere i aktivnosti (reformske – R, investicijske – I te ostale – O), kao i pokazatelji rezultata, rokovi provedbe i okvirni financijski plan.

Na završetku Provedbenog programa izrađen je indikativni financijski okvir koji služi kao operativna i strateška podloga za srednjoročno planiranje proračuna Grada Komiže te kao alat za praćenje i izvještavanje o provedbi mjera. Financijski okvir omogućuje povezivanje razvojnih prioriteta s realnim fiskalnim kapacitetima Grada te osigurava preglednost u planiranju ulaganja i tekućih rashoda povezanih s provedbom Programa. Praćenje i izvještavanje o financijskoj provedbi odvijat će se u skladu s rokovima i postupcima propisanim važećim Pravilnikom o praćenju i izvještavanju (NN 44/24). Nositelji provedbe dužni su izrađivati polugodišnja i godišnja izvješća, dok se Provedbeni program može ažurirati jednom godišnje ili prema potrebi, osobito u slučaju značajnijih promjena u javnim politikama, fiskalnom okviru ili strateškim prioritetima viših razina upravljanja. Takva fleksibilnost osobito je važna u kontekstu činjenice da važeći nadređeni strateški dokumenti, uključujući Plan razvoja SDŽ, uglavnom istječu 2027. godine, zbog čega će pravodobno usklađivanje s novim strateškim okvirom biti ključno za kontinuitet i stabilnost provedbe lokalnih razvojnih politika Grada Komiže.

Praćenje provedbe Provedbenog programa temelji se na sustavnom praćenju pokazatelja rezultata i financijskih podataka putem digitaliziranih evidencija, u skladu sa smjernicama i standardima Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Ovakav pristup omogućuje učinkovitije upravljanje provedbom, pravodobno izvještavanje te povećanu transparentnost prema javnosti i nadležnim institucijama. Sustav praćenja oslanja se na jasno definirane pokazatelje rezultata, pri čemu se za svaku mjeru utvrđuje najmanje jedan, a najviše tri pokazatelja, uz definirano početno stanje i ciljne godišnje vrijednosti. Time se omogućuje redovito praćenje napretka, uočavanje odstupanja od planiranih ciljeva i pravodobno poduzimanje korektivnih mjera. Pri odabiru pokazatelja razlikuju se ulazni pokazatelji (inputs), izlazni pokazatelji (outputs) i pokazatelji rezultata, pri čemu se ciljne vrijednosti utvrđuju uzimajući u obzir nadređene strateške ciljeve, opseg i trošak pojedinih mjera te stvarne fiskalne i organizacijske kapacitete Grada Komiže. Financijska dosljednost osigurava se jasnim povezivanjem svake mjere s programskom klasifikacijom proračuna, prema načelima prema kojima se jedan posebni cilj može financirati kroz jedan ili više proračunskih programa, dok se svaka pojedina mjera planira i financira unutar točno jednog programa i jedne proračunske aktivnosti.

Provedbeni program Grada Komiže vremenski je usklađen s mandatom izvršnog tijela Grada za razdoblje od 2025. do 2029. godine te predstavlja temeljni operativni dokument za godišnje planiranje proračuna, praćenje ostvarenih rezultata i vrednovanje učinaka lokalnih javnih politika. Kao takav, Provedbeni program ima ulogu poveznice između strateških ciljeva, konkretnih mjera i proračunskih odluka, osiguravajući da razvojne aktivnosti Grada Komiže budu usmjerene, mjerljive i dugoročno održive.

2. ANALITIČKA PODLOGA PROVEDBENOG PROGRAMA

2.1. Opći podaci i pregled stanja

2.1.1 Položaj i značaj Grada Komiže

Grad Komiža smješten je na krajnjem zapadnom dijelu otoka Visa i obuhvaća sedam naselja: Komiža, Podšpilje, Borovik, Duboka, Podhumlje, Žena Glava i Oključna. Administrativno područje Grada zauzima 48 km² ili oko 41 % ukupne površine otoka Visa, što Komižu čini prostorno jednom od najvećih otočnih jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj. Komiža je ujedno najzapadniji i najmanji grad u Republici Hrvatskoj po broju stanovnika, a položaj njezine uvale podno vrha Huma (587 m) određuje i njezin prepoznatljiv amfiteatralni izgled i prirodnu zaštićenost.

Širi morski prostor čini komiški arhipelag, jedan od najvrjednijih na Jadranu, u kojem se nalaze: Biševo, Palagruža i Sveti Andrija (Svetac), kao i dva otoka vulkanskog podrijetla, Brusnik i Jabuka, jedinstveni u Hrvatskoj po svojoj geološkoj strukturi i rijetkim endemskim oblicima života. Posebno se ističe Palagruža, najudaljeniji hrvatski otok, koji je stoljećima bio središte tradicionalnog komiškog ribarstva, Palagruža ima značajnu arheološku vrijednost kao pretpovijesno i antičko sidrište, a njezin svjetionik iz 1875. jedan je od najpoznatijih u Hrvatskoj. Taj prostor i danas predstavlja simbol otpornosti, pomorske vještine i ribarske tradicije komiških obitelji.

Povijesno gledano, Komiža se prvi put spominje u 12. stoljeću, u dokumentima vezanim uz benediktinski samostan sv. Nikole, koji dominira brdom iznad grada i stoljećima je predstavljao duhovno i kulturno središte zapadnog dijela otoka. Tijekom kasnog srednjeg i ranog novog vijeka Komiža se razvija kao jedno od najznačajnijih ribarskih i pomorskih mjesta na istočnoj obali Jadrana, prepoznatljivo po jedinstvenom plovilu komiškoj falkuši, prilagođenoj plovidbi na otvorenome moru i zahtjevnim uvjetima komiškog akvatorija. Zbog udaljenosti i izloženosti otvorenom moru, komiški ribari razvili su iznimno bogato znanje navigacije, ribarskih tehnika i brodogradnje, zbog čega je Komiža u 19. i početkom 20. stoljeća slovila kao jedno od ribarskih središta cijelog istočnog Jadrana.

U duhu te stoljetne tradicije razvila se i Rota Palagruzona, najstarija zabilježena regata na Jadranu, a mnogi povjesničari i pomorski etnolozi smatraju je i najstarijom povijesnom jedriličarskom regatom u Europi. Prema zapisima koje donosi Joško Božanić i drugi istraživači komiške maritimne baštine, prva potvrđena Rota održana je 1593. godine, kada je u zoru 12. lipnja iz komiške luke isplovilo čak 74 falkuše, u pratnji mletačke galije koja ih je štitila od gusara. Cilj regate bio je doći prvi do Palagruže i osigurati najbolju poziciju za ribolov, što je natjecanju davalo snažnu gospodarsku, a ne samo simboličku važnost. Rota Palagruzona je obnovljena 2009. godine u sklopu napora za očuvanje komiške ribarske tradicije i danas predstavlja jedno od ključnih obilježja identiteta Komiže te vrijedan element njezine turističke i kulturne ponude.

Suvremeni identitet grada snažno je obilježen upravo tom pomorskom i ribarskom baštinom, ali i iznimnim prirodnim resursima. U sastavu Grada nalazi se otok Biševo, dom svjetski poznate Modre špilje, jednog od najatraktivnijih hrvatskih prirodnih fenomena, te Medvidine špilje, najveće prirodne špilje na otoku i nekoć jedno od ključnih staništa sredozemne medvjedice (*Monachus monachus*), jedne od najugroženijih morskih vrsta na svijetu. Prisustvo i dugotrajno zadržavanje ove karizmatične vrste u Biševskim špiljama, sve do druge polovice 20. stoljeća, predstavlja važan dio prirodoslovne baštine Komiže i naglašava iznimnu osjetljivost i vrijednost lokalnog morskog ekosustava.

Širi akvatorij Komiže – uključujući Biševo, Svetac, Palagružu, Brusnik, Jabuku i niz manjih otočića – dio je UNESCO Globalnog geoparka Viški arhipelag, koji je uvršten u Globalnu mrežu geoparkova 2019. godine. Geopark obuhvaća geološki jedinstvene formacije, reljefne fenomene i lokalitete visoke krajobrazne i edukacijske vrijednosti, uključujući magmatske otoke, fosilne naslage, podmorske litice, špilje i geomorfološke fenomene nastale tijekom više od 220.000.000 godina. Unatoč ovom iznimnom statusu i međunarodnom prepoznavanju, geopark Viškog arhipelaga još uvijek nije u potpunosti valoriziran niti sustavno uključen u lokalne razvojne politike, što predstavlja veliki neiskorišteni potencijal Komiže u području održivog turizma, interpretacije baštine i edukacijskih programa.

Grad Komiža karakterizira izrazita geografska izoliranost: riječ je o najudaljenijoj lokalnoj zajednici od kopna u Republici Hrvatskoj, čija je prometna povezanost u potpunosti ovisna o trajektnim i katamaranskim linijama prema gradu Visu. Otok Vis je u prosjeku povezan sa Splitom četirima dnevnim linijama u sezoni te trima izvan sezone, što predstavlja jedinu stalnu vezu Komiže s kopnom i ključni preduvjet funkcioniranja otočnog života. Budući da Komiža nema vlastitu trajektnu ili katamaransku luku, svi se putnici i roba prevoze preko grada Visa, koji se nalazi na suprotnoj strani otoka.

Komižu i Vis povezuje autobusna linija koja je vremenski usklađena s dolascima i polascima trajekata i katamarana. Ipak, ta nužnost prelaska cijelog otoka dodatno produbljuje osjećaj izoliranosti Komižana, jer njihova stvarna dostupnost javnim uslugama, zdravstvenoj skrbi, školstvu, opskrbi i administraciji ovisi o dvostrukoj logistici - najprije o lokalnoj prometnoj mreži unutar otoka, a zatim i o međugradskoj pomorskoj liniji prema Splitu. Time se Komiža nalazi u dvostruko udaljenijem položaju u odnosu na većinu drugih otočnih zajednica: ne samo da ovisi o ritmu otočnih brodskih linija, nego je i prostorno udaljena od njihove polazne točke.

Iz tog razloga položaj Komiže treba promatrati prije svega kroz koncept vremenske udaljenosti, a ne samo kroz fizičke kilometre. Putovanje iz Komiže do Splita, iako na karti izgleda relativno kratko, u stvarnosti traje nekoliko sati zbog nužnosti kombiniranja cestovne i pomorske infrastrukture. Ovakva „vremenska distanca“ bitno utječe na funkcioniranje lokalnog gospodarstva, dostupnost rada i obrazovanja, hitnih i specijalističkih medicinskih usluga, dobavu robe, turističku potražnju te svakodnevnu mobilnost stanovnika. Usto, izoliranost dodatno oblikuje i identitet lokalne zajednice: Komižani su kroz povijest razvili snažan osjećaj zajedništva, otpornosti i samodostatnosti karakterističan za udaljene otočne sredine.

Klimu Komiže određuje izrazita mediteranska obilježja, ali i jedinstveni mikroklimatski uvjeti koje stvara njezin položaj u dubokoj uvali ispod vrha Huma. Ovaj geomorfološki okvir pruža zaštitu od snažnih kopnenih vjetrova, zbog čega Komiža bilježi posebno blage zime i nadprosječan broj sunčanih sati. Područje otoka Visa, uključujući Komižu, ubraja se među najsunčanije dijelove Hrvatske, s prosječno više od 2.800 sunčanih sati godišnje, što snažno utječe na lokalnu poljoprivredu, turizam i svakodnevnicu.

Blaga klima i raznolika insolacija omogućili su razvoj tradicionalnih djelatnosti poput maslinarstva, vinogradarstva i ribarstva, dok su stabilne ljetne prilike i toplo more temelj suvremenog turističkog razvoja. Istodobno, specifični klimatski uvjeti Komiže podrazumijevaju i nužnost prilagodbe na klimatske promjene, uključujući sve izraženije suše, opasnosti od ekstremnih vremenskih pojava te potrebu za modernizacijom sustava opskrbe vodom i protupožarne zaštite.

Demografska obilježja Komiže odražavaju dugotrajne procese depopulacije, starenja stanovništva i sezonalnosti karakteristične za udaljene hrvatske otoke. Prema Popisu stanovništva 2021. godine, Grad Komiža ima 1.394 stanovnika, od čega više od 80 % stanovnika živi u samom naselju Komiža, koje time predstavlja središte svih društvenih, gospodarskih i javnih funkcija Grada. Ostalih šest naselja – Podšpilje, Borovik, Duboka, Podhumlje, Žena Glava i Oključna – tijekom posljednjih desetljeća bilježe dramatičan pad broja stanovnika, a u nekima se stanovništvo svelo na tek nekoliko stalnih stanovnika ili je čak potpuno izostalo. Ovaj proces gotovo potpunog pražnjenja manjih ruralnih naselja predstavlja jedan od najozbiljnijih razvojnih izazova Grada, budući da dovodi do gubitka tradicionalnih krajobrazza, smanjene poljoprivredne aktivnosti, otežanog održavanja infrastrukturnih sustava te povećanog pritiska na naselje Komiža kao jedini funkcionalni centar.

Istovremeno, Komiža kao središnje naselje pokazuje određenu stabilnost broja stanovnika, ali uz značajan porast udjela starijeg stanovništva, što je dodatno pojačano sezonalnim migracijama i snažnim rastom turističkog sektora. Ovakav demografski profil zahtijeva pažljivo planiranje stambene politike, javnih usluga, zdravstvene skrbi, mobilnosti i lokalne infrastrukture, čime demografska kretanja postaju jedan od ključnih razvojnih faktora Grada u nadolazećem razdoblju.

Iako mala po broju stanovnika, Komiža ima izrazito važnu administrativnu, prostornu i razvojnu ulogu na zapadnoj polovici otoka Visa. U razvojnoj dokumentaciji Splitsko-dalmatinske županije Komiža je definirana kao specifična otočna zajednica s visokim razvojnim potencijalima temeljenima na održivom turizmu, ribarskoj i pomorskoj baštini, lokalnim proizvodima, prirodnim vrijednostima i kulturnoj atraktivnosti. Istovremeno, Komiža se suočava s jasnim ograničenjima — izrazitim stambenim deficitom za lokalno stanovništvo, sezonskim pritiscima koji opterećuju infrastrukturu, ograničenim proračunskim kapacitetima tipičnim za male otočne jedinice lokalne samouprave, manjkom stručnih kadrova i visokim troškovima održavanja komunalnih sustava u izoliranim uvjetima. Infrastrukturne potrebe, osobito u području prometa, vodoopskrbe, gospodarenja otpadom i javnih prostora, ostaju među ključnim izazovima koje Komiža treba rješavati u narednom razdoblju.

S obzirom na navedeno, geografski i povijesni položaj Komiže istovremeno predstavlja razvojni izazov i stratešku priliku: ograničavajući u pogledu dostupnosti i fiskalnog kapaciteta, ali iznimno poticajan za razvoj specifičnih grana gospodarstva koje proizlaze iz njenog identiteta i resursa. Potencijali uključuju razvoj održivog i cjelogodišnjeg turizma, snažniju valorizaciju ribarske i pomorske baštine, obnovu tradicionalnih djelatnosti poput maslinarstva i vinogradarstva, daljnju afirmaciju lokalnih proizvoda, te zeleno i kružno gospodarstvo povezano s resursima Viškog arhipelaga. Uz to, članstvo u UNESCO Globalnom geoparku otvara mogućnosti za interpretaciju geološke i kulturne baštine, edukacijske programe i specijalizirane oblike turizma. U kombinaciji s ulaganjima u javne usluge za udaljena naselja, digitalnu transformaciju, stambenu politiku i međugradsku suradnju s Gradom Visom, Komiža može kapitalizirati svoje specifičnosti kao mala, ali izrazito prepoznatljiva otočna zajednica otpornog identiteta.

Slika 1. Grad Komiža¹

2.1.2 Indeks razvijenosti i razvojni kapacitet

Indeks razvijenosti je službeni kompozitni pokazatelj Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU koji uspoređuje JLS prema šest standardiziranih kriterija – dohotku i izvornim proračunskim prihodima po stanovniku, stopi nezaposlenosti, općem kretanju stanovništva, udjelu visokoobrazovanih te indeksu starenja, pri čemu je prosjek Republike Hrvatske postavljen na 100, a JLS se razvrstavaju u razrede od I. do VIII. prema vrijednosti indeksa. Aktualno razvrstavanje utvrđeno je Odlukom Vlade (NN 3/2024), a izračun se temelji na podacima za razdoblje 2020. - 2022.; stoga se svaka promjena primarno tumači relativno, u odnosu na kretanja ostalih JLS.

U tom okviru Komiža je blago iznadprosječna: vrijednost indeksa iznosi **101,854** i Grad je razvrstan u V. razred, tj. u skupinu iznadprosječnih JLS. U županijskom kontekstu vrijedi da je Splitsko-dalmatinska županija također iznadprosječna i razvrstana u višu skupinu razvijenosti, dok se unutar kruga otočnih JLS SDŽ Komiža nalazi pri donjem rubu iznadprosječnog segmenta (primjerice, Hvar i Bol su znatno više rangirani). Na takav rezultat pozitivno utječu dohodak i izvorni prihodi per capita te udio visokoobrazovanih, dok ograničavajuće djeluju visoki indeks starenja i nešto nepovoljnija nezaposlenost – što je uobičajen obrazac kod manjih otočnih JLS-ova. Budući da Komiža spada u iznadprosječne, ne ulazi u kategoriju potpomognutih područja, ali zadržava pristup mjerama politike regionalnog razvoja, kao i programima EU i nacionalnim linijama koje su dostupne svim razredima iznad 100.

¹ Izvor: www.komiza.hr

Razvojni kapacitet Grada oslanja se na fiskalnu osnovicu i na potporu akreditiranog regionalnog koordinatora: suradnja s JU RERA S.D. eksplicitno je postavljena kao trajni mehanizam za pripremu, prijavu i provedbu projekata te usklađivanje lokalnih zahvata s regionalnim i nacionalnim strategijama. U novom mandatu prioritet je očuvati i širiti fiskalnu i dohodovnu bazu kroz turizam više dodane vrijednosti te plavu i zelenu ekonomiju i mikro-poduzetništvo, a istodobno ciljano adresirati demografiju mjerama stanovanja, rada i obrazovanja. Usklađivanje s višerazinskim planovima, osobito s Teritorijalnom strategijom razvoja otoka SDŽ koja je preduvjet korištenja Integriranog teritorijalnog programa 2021.–2027. za otočne projekte, omogućit će kombiniranje gradskih izvora s ITP/ESI fondovima i nacionalnim instrumentima, uz sustavnu tehničku podršku JU RERA S.D.

Tablica 1. Indeks razvijenosti otočnih JLS-ova u SDŽ (indeks 2024.)²

JLS (OTOK)	RAZVOJNA SKUPINA	INDEKS RAZVIJENOSTI
BOL (BRAČ)	VIII	111,721
HVAR (HVAR)	VIII	109,222
SUPETAR (BRAČ)	VII	106,629
POSTIRA (BRAČ)	VII	106,412
STARI GRAD (HVAR)	VII	104,683
VIS (VIS)	VI	104,137
OKRUG (ČIOVO)	V	102,261
KOMIŽA (VIS)	V	101,854

2.1.3 Gradska uprava

Gradska uprava Grada Komiže djeluje kao jedinstveno upravno tijelo koje obavlja upravne, pravne, administrativne i stručne poslove iz samoupravnog djelokruga Grada. Ustroj je organiziran kroz Jedinstveni upravni odjel, uređen Pravilnikom o unutarnjem redu, u kojem je zaposleno 6 osoba (sistematizirano 6), što jasno oslikava ograničene, ali fokusirane administrativne kapacitete male otočne JLS. Izvršno tijelo je gradonačelnik, dok predstavničko tijelo – Gradsko vijeće – broji 9 vijećnika i odlučuje o ključnim aktima poput proračuna, planova i odluka od lokalnog značaja.

Operativnu gradsku djelatnost dopunjuju ustanove i trgovačka društva od javnog interesa: Dječji vrtić „Komiža“, Gradska knjižnica „Ranko Marinković“ i Centar za pomoć u kući Komiža djeluju kao javne ustanove, a Nautički centar Komiža d.o.o. te Vodovod i odvodnja otoka Visa d.o.o. kao gradska/ sugradska društva. Tu su još i Turistička zajednica Grada Komiže te Geopark Viški arhipelag koji je u suvlasništvu gradova Komiže i Visa. Time Grad osigurava provedbu komunalnih i drugih javnih usluga u vlastitom ili suvlasničkom aranžmanu.

² Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, Odluka o razvrstavanju JLS prema indeksu razvijenosti, NN 3/2024.

Nautički centar Komiža d.o.o. obavlja usluge u nautičkom turizmu i ostale lučke usluge te pokriva dio komunalnih djelatnosti i prijevoza putnika, što ga čini ključnim operativnim krakom Grada na obalno-lučkom i komunalnom segmentu.

Društvo Vodovod i odvodnja otoka Visa d.o.o., u zajedničkom vlasništvu Gradova Komiže i Visa, zaduženo je za javnu vodoopskrbu i odvodnju na cijelom otoku, uključujući održavanje sustava i pražnjenje sabirnih jama.

Upravni okvir rada gradske uprave primarno je određen Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, kojim se definiraju nadležnosti izvršnog i predstavničkog tijela te uređuje organizacija i odgovornost službenika. U radu i razvoju kadrovskih kapaciteta primjenjuju se odredbe o stručnom osposobljavanju službenika.

Digitalna zrelost gradske administracije i komunikacije s građanima trenutačno je u prijelaznoj fazi. Analiza službenih akata bilježi da mrežna stranica Grada nije dovoljno „user-friendly“, da nedostaju e-usluge pa čak i standardizirani online obrasci, te da je prisutnost na društvenim mrežama ograničena. Upravo zato će ovaj Provedbeni program staviti naglasak na otvaranje i digitalizaciju: planirane su mjere sustavnog informiranja građana, digitalne transformacije poslovanja gradske uprave te jačanja suradnje s ključnim dionicima.

Grad je umrežen u relevantne lokalno-razvojne platforme. Komiža je dio LAG-a Škoji (Hvar–Vis–Šolta), čija je Lokalna razvojna strategija 2023.–2027. operativni okvir za CLLD/LEADER projekte na području triju otoka; to omogućuje pristup mjerama ruralnog razvoja i lokalnim natjecanjima prilagođenima otočnim potrebama. Na pomorsko-ribarski segment nadovezuje se FLAG Škoji, kojem je za razdoblje 2021.–2027. dodijeljeno 2.265.170,21 EUR javne potpore – izravna prilika za projekte povezane s ribarstvom, maritimnom baštinom, kratkim lancima vrijednosti i posjetiteljskom infrastrukturom. Dodatno, članstvo u Udruzi gradova osigurava pristup oglednim aktima, edukacijama i alatima za transparentnost i participaciju, što je važno uporište za planiranu digitalnu i organizacijsku modernizaciju uprave.

U sektor vodoopskrbe/odvodnje posljednjih je godina utjecao proces preustroja uslužnih područja na nacionalnoj razini, a daljnja regulacija i nadzor provode se temeljem Zakona o vodnim uslugama i novih podzakonskih akata. Ova promjena okvir je u kojem Grad, zajedno s Gradom Visom i komunalnim društvom, usklađuje lokalne planove i projekte vodoopskrbe i odvodnje. Ipak, sektor najviše opterećuje plan spajanja vodoopskrbnih područja otoka Visa s vodoopskrbnim sustavima Brača i Hvara. Radi se o modelu koji je poznat još od 2019., a koji ne uvažava specifičnosti i ranjivosti otočnog sustava Visa. Takvo administrativno objedinjavanje smanjilo bi lokalnu kontrolu nad ključnom infrastrukturom, povećalo bi troškove i rizike, a istodobno ne bi pridonijelo sigurnosti opskrbe vodom, budući da Vis već ima jedinstveni, održiv i funkcionalni zajednički sustav (Vodovod i odvodnja otoka Visa d.o.o.). Poseban problem predstavlja činjenica da prethodne gradske uprave na Visu i u Komiži nisu pravovremeno, transparentno niti adekvatno informirale javnost (ni širu ni užu stručnu) o planiranom spajanju, niti su poduzele potrebne korake kako bi se na vrijeme zaštitili interesi otoka Visa. Zbog toga novi čelnici sada moraju intervenirati reaktivno, s ciljem prilagodbe modela koji nije u skladu s dugoročnom održivošću,

autonomijom i sigurnošću vodoopskrbe otoka Visa.

Sumarno gledano, institucionalni okvir Grada Komiže je stabilan, ali kadrovski tanak što je tipično za male otočne sredine te zahtijeva precizno prioritiziranje i oslanjanje na partnerske mreže (LAG/FLAG, Udruga gradova) i specijalizirana gradska društva (Nautički centar; VIO otoka Visa). Reforme najavljene kroz Smart City pristup i Provedbeni program – digitalne usluge, bolja dvosmjerna komunikacija s građanima te transparentno planiranje i izvještavanje ključne su za podizanje učinkovitosti i povjerenja javnosti.

2.1.4 Proračunski okvir i fiskalni kapacitet

Tijekom 2021. i 2022. godine ostvareni su viškovi (~105 tisuća € i ~140 tisuća €) uz povišene ukupne iznose zbog zatvaranja kapitalnih projekata. U 2023. godini vidljiv je ukupan pad (~2,13 mil. €) i bilježi se mali manjak (–8,8 tisuća €), a u 2024. godini prihodi su dodatno niži (~1,93 mil. €), rashodi su znatno smanjeni (~1,59 mil. €), pa godina završava s izraženim viškom (~343 tisuće €).

Za 2025. je planiran manjak (–639 tisuća €) koji se uravnotežuje prijenosom viškova (prijenos iz 2024.: 1.281.226 €; planirani prijenos u 2026.: 641.915 €). Projekcije 2026./2027. pretpostavljaju manjak pokriven mehanizmom uravnoteženja.

Tablica 2. Proračunski okvir Grada Komiže³

GODINA	PRIHODI I PRIMICI (EUR)	RASHODI I IZDACI (EUR)	SALDO (EUR)	NAPOMENA
2021	3.886.163,12	3.781.181,23	104.981,89	izvršenje
2022	3.612.090,89	3.472.091,03	139.999,86	IZVRŠENJE
2023	2.127.098,52	2.135.896,95	–8.798,43	izvršenje
2024	1.934.977,31	1.591.855,74	343.121,57	IZVRŠENJE
2025	3.583.359,00	4.222.570,00	–639.211,00	plan
2026	2.364.960,00	2.717.321,00	–352.361,00	PROJEKCIJA
2027	3.293.006,00	3.582.560,00	–289.554,00	projekcija

Važno je napomenuti da su 2024. potvrđena kumulativna EU sredstva i visoka stopa prihvatljivih izdataka za projekte Centar za posjetitelje „Modra špilja – Biševo” (opravdano 2.429.164,92 €, 99,09 %) i

³ Izvor: Službeni financijski izvještaji Grada Komiže 2021.–2024., obrasci PR-RAS i bilješke uz izvještaje

rekonstrukcija DV Komiža (opravdano 942.133,55 €, 99,22 %). Evidentirano je i ostvarenje bespovratnih EU sredstava (65.469,53 €). U izvještajnoj godini nije bilo novih zaduženja ni izdataka po jamstvima.

Dodatno Grad ima tri proračunska korisnika: DV „Komiža“, GK „Ranko Marinković“ i Centar za pomoć u kući „Komiža“.

2.1.5 Teritorijalna strategija razvoja otoka SDŽ

Za otočno područje SDŽ usvojena je Teritorijalna strategija razvoja otoka SDŽ (dopuna Planu razvoja 2022.–2027.) kao preduvjet korištenja Integriranog teritorijalnog programa 2021.–2027. (PC 5(II): održivi turizam, kultura/baština, okoliš/sigurnost, društvena infrastruktura, EE). Nositelj je SDŽ, koordinira JU RERA S.D. te predstavlja okvir koji Komiža može koristiti za prioritete iz ovog PP-a. Integrirani teritorijalni program (ITP) je instrument kohezijske politike kojim se financiraju projekti usklađeni s teritorijalnom strategijom, pri čemu se vrednuje doprinos posebnome cilju 5(II), usklađenost s lokalnim/županijskim planovima te spremnost za provedbu (cilj, trošak, rok, nositelj, izvori financiranja). Projekti iz ovog PP-a ulaze u ITP onoliko uspješno koliko su precizno opisani pokazateljima rezultata i povezani s proračunskim programima te koliko jasno doprinose prioritetima iz Teritorijalne strategije otoka SDŽ.

Na ograničenom pozivu u okviru ITP-a, kroz alokaciju za bespovratna sredstva koja ima cilj valorizaciju kulturne baštine, razvoj turističke i javne infrastrukture te jačanje održivog razvoja otočnih zajednica, grad Komiža planira ulaganje od 1,3 milijuna eura u projekt „Terra Marique“, čiji je zadatak poticanje lokalnog razvoja kroz kulturu, prirodnu baštinu, okoliš i održivi turizam. Projekt uključuje izradu projektne dokumentacije, opremanje Kaštela Komuna i odmorišta na poučnim stazama, kao i aktivnosti upravljanja projektom te promocije i vidljivosti.⁴

2.1.6 Ključni izazovi i razvojni potencijali

Gradska uprava Komiže djeluje stabilno, uz ograničene administrativne i stručne kapacitete tipične za male otočne sredine. U tom okviru Grad ističe dostupno stanovanje kao prioritet koji izravno utječe na demografsku održivost i kadrovsku stabilnost javnih službi. Uz stanovanje, u prvi plan dolaze uređenost javnog prostora i prometno-parkirna rješenja s naglaskom na istočni dio grada, jačanje komunalnog reda te podizanje razine razdvajanja otpada. Paralelno, potrebno je nastaviti rad na strateškim prostornim i razvojnim temama poput aktivacije područja Rogači i daljnjeg razvoja ribarske luke, vodeći računa o identitetu mjesta i mjerilu lokalne zajednice.

Razvojna polazišta oblikuju i specifična otočna ograničenja i resursi. Konzervatorski režimi i osjetljiv obalni prostor traže promišljene zahvate, dok koordinacija u sektoru vodoopskrbe i odvodnje zahtijeva usklađenost s otočnim partnerima i komunalnim sustavom. Istodobno, turistička sezonalnost i ograničen fond stanova pojačavaju pritisak na lokalni standard usluga, tržište rada i pristupačnost stanovanja - što dodatno učvršćuje stanovanje i komunalni red kao prosječne teme lokalnog razvoja.

⁴ Izvor: Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije, Poziv na dodjelu bespovratnih sredstava u ograničenom postupku dodjele bespovratnih sredstava trajnog modaliteta u sklopu ITP za otoke: Valorizacija kulturne baštine i razvoj turističke infrastrukture na otocima.

Identitet i kvaliteta života oslanjaju se na baštinu, svakodnevne navike i dostupne javne sadržaje. Geopark i maritimna tradicija daju prepoznatljiv okvir kojem treba pridružiti cjelogodišnju kulturnu i sportsku dinamiku, jasnije usmjerenu na potrebe stanovnika. U tom smislu potrebno je dodatno osnažiti Geopark Viški arhipelag kao alat očuvanja okoliša i zajednice, ali i kao alat razvoja. Naglasak na sportskim i dječjim igralištima te pristupačnosti (uključivo barijere u prostoru i zdravstvene usluge bliže mjestu stanovanja) doprinosi zadržavanju mladih obitelji, dok promišljeno usmjeravanje turističkih sadržaja prema pred- i posezoni može ublažiti sezonske vrhove i rasteretiti središnje javne prostore.

Horizontalno, Komiža usmjerava napore na konačno otvaranje uprave prema građanima i postupnu digitalnu transformaciju. Redovitiji oblici javnog dijaloga (zborovi građana, rad mjesnih odbora, tematska savjetodavna tijela) te jasnija i dostupnija komunikacija o gradskim planovima i financijama stvaraju preduvjete za kvalitetnije odlučivanje. Ujedno se potiče uravnotežen razvoj društvene infrastrukture - rekonstrukcija sportskih i dječjih igrališta te unaprjeđenje primarne zdravstvene zaštite - kao nužna podrška kvaliteti života stanovnika tijekom cijele godine.

U narednom razdoblju razvojna usmjerenja objedinjena su oko tri cjeline: dostupno stanovanje i promišljeno prostorno upravljanje; uređen i funkcionalan javni prostor s primjerenom mobilnošću i komunalnim standardom; te selektivni gospodarski i društveni iskoraci koji valoriziraju lokalne resurse i baštinu, uz postupnu digitalizaciju upravnih procesa i uključiviji dijalog s građanima.

2.2 Demografija

2.2.1 Demografska struktura i migracije

Otočno područje SDŽ obilježavaju manja rezidentna baza, starija dobna slika i snažna sezonalnost opterećenja, što Teritorijalna strategija otoka i Plan razvoja SDŽ prepoznaju kao strukturni izazov (dostupnost usluga, otpornost infrastrukture). Taj kontekst vrijedi i za Komižu te izravno utječe na dimenzioniranje javnih sustava i komunalnih rješenja.

Prema Popisu 2021. Grad Komiža ima 1.394 stanovnika, uz izrazitu koncentraciju u središnjem naselju (oko 90 %), dok su ostala naselja malena ili bez stalnih stanovnika, što povećava jedinične troškove usluga u rubnim zonama. U odnosu na 2011. zabilježen je pad, no administrativne procjene DZS-a pokazuju blago povećanje ukupnog broja stanovnika 2022.–2023., što upućuje da migracije djelomično ublažavaju prirodni pad.

Tablica 3. *Naselja i broj stanovnika (Popis 2021.)⁵*

Naselje	Broj stanovnika
Komiža	1.261
Podhumlje	44
Žena Glava	37
Biševo	23
Duboka	10
Podšpilje	10
Borovik	7
Sveti Andrija (Svetac)	2
Oključna	0
Palagruža	0

Tablica 4. *Ukupno stanovništvo: Popisi i procjene (JLS Komiža)⁶*

Pokazatelj	Vrijednost
Popis 2011.	1.526
Popis 2021.	1.394
Procjena 2022.	1.410
Procjena 2023.	1.427

⁵ Izvor: DZS, Popis stanovništva 2021. – stanovništvo po naseljima (JLS Komiža).⁶ Izvor: DZS, Procjene stanovništva 2022. i 2023. (JLS).

Dobna slika i prirodno kretanje. Dobna piramida ima izraženu “staru” siluetu (indeks starenja >300; stariji 65+ čine gotovo trećinu), što povećava potrebu za izvaninstitucijskim socijalno-zdravstvenim uslugama i pristupačnošću prostora, uz racionalno planiranje predškolskih i školskih kapaciteta.

Tablica 5. Dobna struktura (Popis 2021.)⁷

Dobna skupina	Broj
0-14	135
15-64	845
65+	414
Ukupno	1.394
Indeks starenja (65+ na 100 djece 0–14)	306,7
Omjer ovisnosti starijih (65+ / 15–64)	49,0 %

Prirodno kretanje je negativno, uz manji intenzitet pada 2023. (manje umrlih, rođeni stabilno niski). Vitalni indeks ostaje daleko ispod 100.

Tablica 6. Prirodno kretanje stanovništva (JLS Komiža, godišnje)⁸

Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni prirast	Vitalni indeks (rođeni na 100 umrlih)
2021	8	24	–16	33,3
2022	7	32	–25	21,9
2023	7	22	–15	31,8

U razdoblju između 2021. i 2023. Komiža bilježi pozitivnu migracijsku dinamiku s ukupnim saldom od +91 doseljenih u odnosu na odseljenje. Procjene ukupnog broja stanovnika 2022.–2023. pokazuju blagi rast unatoč negativnom prirodnom prirastu, što sugerira da doseljavanje i dalje amortizira prirodni pad te ostaje ključan kratkoročni kanal utjecaja na demografsku sliku.

⁷ Izvor: DZS, Popis 2021. – dob i spol.

⁸ Izvor: DZS, Statističko izvješće SI-1730 „Prirodno kretanje stanovništva u 2023.“, JLS tablice.

Tablica 7. *Doseljeni/odseljeni (ukupno) i neto saldo⁹*

Godina	Doseljeni	Odseljeni	Neto
2021	38	28	+10
2022	72	23	+49
2023	68	36	+32

Demografski profil Komiže prikazuje malu rezidentnu bazu, stariju dobnu strukturu i izražene sezonske oscilacije što određuje ritam i doseg lokalnih politika te usmjerava prioritete prema dostupnom stanovanju i otpornijoj komunalno-prometnoj infrastrukturi. Prirodni pad stanovništva moguće je djelomično amortizirati migracijama, ali samo uz stabilne javne servise tijekom cijele godine (vidi 2.2.1). Ovakav okvir u potpunosti je usklađen s Teritorijalnom strategijom otoka SDŽ i Planom razvoja SDŽ, koji ističu dostupnost usluga, otpornost i upravljanje sezonalnošću.

⁹ Izvor: DZS, „Migracija stanovništva RH 2023.“ – JLS tablice.

2.2.2 Demografske mjere**Tablica 8. Pregled mjera po godinama¹⁰**

Mjera	2023 (izvršenje)	2024 (izvršenje)	2025 (plan)
Jednokratna naknada za rođenje djeteta	3.000	4.550	8.000
Stalna mjesečna naknada za treće i svako sljedeće dijete	—	10.108 (6 obitelji)	7.980
Učeničke i studentske stipendije	≈20.240	16.800	21.200
Radne bilježnice (OŠ)	—	5.846,09	8.000
Udžbenici (SŠ – korisnici doplatka)	—	1.014,91	2.000
Sufinanciranje vrtića (socijalno ugroženi)	—	973 (1 korisnik)	1.000
Prijevoz za izvanškolske aktivnosti	—	125	500

U 2024. stipendije su isplaćene u ukupnom iznosu 16.800 EUR (16 studenata i 5 učenika), što je manje od procijenjenih ≈20 tisuća EUR u 2023.; u 2025. planiran je porast na 21.200 EUR radi zadržavanja i širenja potpore srednjoškolcima i studentima. Potvrda 2024. iznosa je u godišnjem izvješću o provedbi, dok su planovi za 2025. vidljivi u proračunskim materijalima (posebni dio).

Demografske naknade u 2024. iznosile su ukupno 14.658 EUR (4.550 EUR jednokratno za rođenja + 10.108 EUR mjesečnih naknada za treće i svako sljedeće dijete; 6 obitelji). U 2025. plan je povećati jednokratnu naknadu na 8.000 EUR te održati mjesečnu potporu na 7.980 EUR (planirano u posebnom dijelu).

¹⁰ Izvori: Godišnje izvješće o provedbi Provedbenog programa Grada Komiže za 2024. (izvršenja 2024. i opis mjera). Prijedlog/izmjene Proračuna Grada Komiže 2025. – posebni dio (planirani iznosi po aktivnostima).

Za obrazovne troškove u 2024. sufinancirane su radne bilježnice OŠ (5.846,09 EUR) i udžbenici za srednjoškolce–korisnike doplatka (1.014,91 EUR); u 2025. planirani su 8.000 EUR (radne bilježnice) i 2.000 EUR (udžbenici).

Socijalna potpora za vrtić u 2024. evidentirana je za jednog korisnika (973 EUR), a u 2025. plan je 1.000 EUR; prijevoz djece na izvanškolske aktivnosti u 2024. iznosio je 125 EUR, s limitom plana 500 EUR u 2025. (posebni dio).

2.2.3 Ključni izazovi i razvojni potencijali

Komiža dijeli ključne demografske izazove hrvatskih otoka: dugotrajno negativno prirodno kretanje (malo rođenih, veća smrtnost u starijoj dobnoj strukturi) i osjetljivost ukupnog broja stanovnika na migracije. Službena statistika potvrđuje negativan prirodni prirast na nacionalnoj razini 2021.–2023., a za lokalnu razinu dostupne su DZS serije “Prirodno kretanje” i “Gradovi i općine u statistici” (za vitalne pokazatelje) koje ukazuju na slične obrasce na manjim jedinicama.

Istodobno, procjene stanovništva i migracijske serije DZS-a potvrđuju da je kratkoročna stabilizacija brojnosti stanovništva najsnažnije povezana s migracijskim saldom (doseljeni – odseljeni). Za planiranje javnih politika i vrednovanje učinaka mjera na razini Grada, referentne su DZS baze “Procjena stanovništva” (godišnje procjene za 2022.–2024.) i PX-tablice o doseljenima/odseljenima po gradovima/općinama.

Potencijali za demografsku održivost proizlaze iz uparivanja lokalnih mjera (rođenje djeteta, mjesečne naknade većim obiteljima, stipendije, školski materijali, ciljane socijalne pomoći, prijevoz djece) s investicijama i projektima kroz NPRO/ITP i županijsku teritorijalnu strategiju npr. podizanje kapaciteta i pristupačnosti predškolskog odgoja i skrbi, potpora dostupnom stanovanju i poboljšanje lokalnih usluga koje obiteljima smanjuju trošak i vrijeme (dnevni život na otoku). Time se proračunski učinak mjera multiplicira i dugoročno stabilizira.

Dodatni razvojni prostor otvara lokalna Smart City agenda (digitalne usluge, pametna mobilnost, energetska učinkovitost i kvaliteta javnih usluga), koja može učiniti otočnu svakodnevicu predvidljivijom i dostupnijom za obitelji s djecom i mlade radno aktivne doseljenike (npr. kroz digitalne administrativne procese, e-upise, pametne informacije o prijevozu i dostupnosti usluga). Ove intervencije već su predviđene i opisane u gradskoj strategiji pametnog grada.

Upravljanje provedbom i transparentnost ostaju horizontalni izazov i preduvjet legitimiteta mjera: Godišnje izvješće o provedbi Provedbenog programa (2024.) javno je objavljeno i daje mjerljive podatke o izvršenjima (npr. stipendije, demografske naknade, prijevoz), što treba zadržati i u idućem ciklusu kako bi se kontinuirano pratila veza između demografskih ciljeva, proračunskih aktivnosti i rezultata.

2.3 Odgoj i obrazovanje

2.3.1 Predškolski odgoj

Predškolski odgoj u Komiži organiziran je kroz Dječji vrtić „Komiža“, javnu ustanovu čiji je osnivač Grad. Vrtić osigurava redovite programe ranog i predškolskog odgoja, uz kraće programe prilagođene sezonskim oscilacijama. U proteklom razdoblju Grad je kontinuirano izdvajao sredstva za održavanje i unaprjeđenje uvjeta rada, uključujući sufinanciranje plaća i materijalnih troškova.

Značajno ulaganje ostvareno je 2021. godine kroz potpunu rekonstrukciju i obnovu zgrade vrtića, čime su osigurani suvremeni prostorni i tehnički uvjeti rada, usklađeni sa standardima i potrebama djece. Time je riješen višegodišnji problem nedostatne infrastrukture i osiguran temelj za daljnje povećanje kvalitete i dostupnosti usluge.

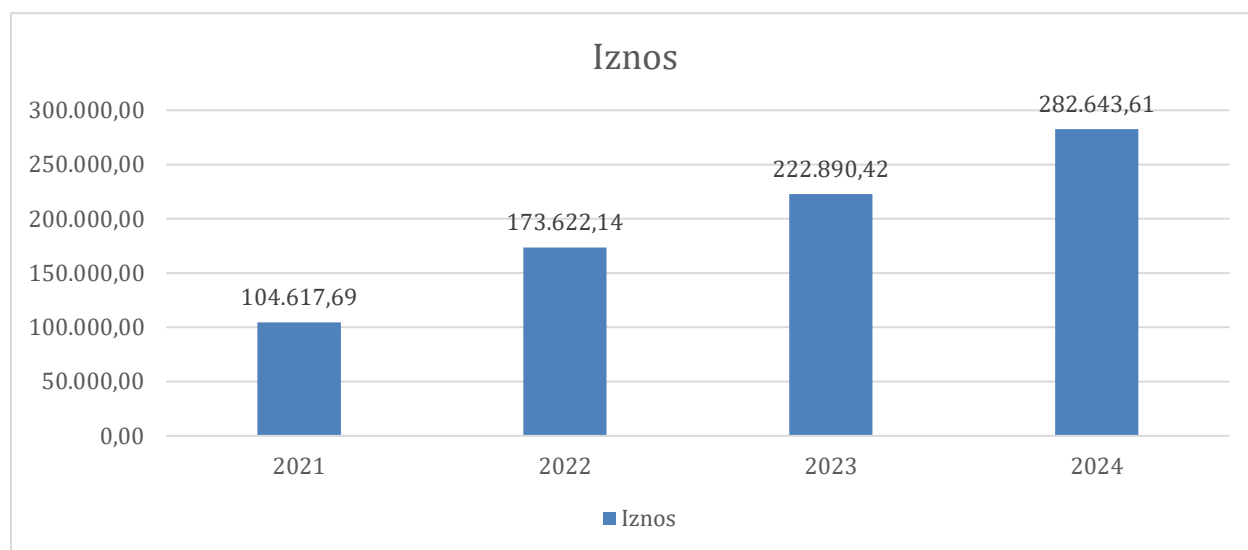
Broj upisane djece posljednjih se godina kreće između 40 i 60, uz godišnje varijacije povezane s malom bazom stanovništva i migracijskim kretanjima. Ukupni kapaciteti nakon obnove zadovoljavaju sadašnje potrebe, uz mogućnost prilagodbe na manja povećanja broja korisnika. Grad redovito osigurava sredstva u okviru Programa javnih potreba u odgoju i obrazovanju, a izvješća o radu vrtića potvrđuju stabilno poslovanje i realizaciju svih planiranih aktivnosti

Tablica 9. Broj djece u DV „Komiža“¹¹

Pedagoška godina	Broj djece
2020./21.	45
2021./22.	49
2022./23.	53
2023./24.	52

Sustav predškolskog odgoja u Komiži stabilan je i infrastrukturno ojačan nakon obnove vrtića 2021. godine. Broj djece oscilira, ali kapaciteti su dostatni za sadašnje potrebe. Ulaganja se nastavljaju kroz redovita proračunska izdvajanja i programe javnih potreba, što omogućuje održivost i kvalitetu usluge.

¹¹ Izvor: Godišnja izvješća DV Komiža 2020.–2024

Graf 1. Izdvajanja za program predškolskog odgoja^{12 13}

Iz tablice je vidljivo da su izdvajanja za predškolski program rasla kroz promatrane godine: nakon 2021. i 2022. (u kunama), 2023. je evidentirano 222,9 tisuća €, a 2024. 282,6 tisuća € ($\approx +27\%$ u odnosu na 2023.) što je većim dijelom rezultat snažnih inflatornih pritisaka koji su zabilježeni u Hrvatskoj nakon uvođenja EUR-a, ali i kao posljedica rasta cijene energenata zbog ruske invazije na Ukrajinu.

2.3.2 Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje

Osnovno obrazovanje u Komiži provodi se kroz Osnovnu školu „Komiža“, javnu ustanovu koja djeluje u sastavu mreže škola Splitsko-dalmatinske županije. Grad Komiža osigurava dio sredstava za njezino redovito funkcioniranje kroz vlastiti proračun, dok su plaće nastavnog osoblja i osnovni standard financirani iz državnog proračuna.

Prema dostupnim službenim aktima, Grad Komiža redovito izdvaja sredstva za školu kroz posebnu proračunsku stavku „**Osnovno obrazovanje – minimalni standard**“, kao i kroz mjere namijenjene učenicima (radne bilježnice, sufinanciranje prijevoza, potpore programima škole). Dio tih mjera formalno se vodi u sklopu programa socijalne skrbi, što je u skladu s postojećom strukturom proračuna Grada.

Za posljednje razdoblje u službenim aktima Grada evidentirani su sljedeći iznosi za školu:

- **2023.** 9.828,09 € za sufinanciranje radnih bilježnica i dio rashoda za minimalni standard.
- **2024.:** 5.846,09 € za radne bilježnice te dodatnih 3.982,00 € za prijavljene programe škole.
- **plan 2025.** u proračunu je iskazana aktivnost „Financiranje OŠ Komiža“ s iznosom 4.000,00 € godišnje (projekcije: 2026. 4.000,00 €; 2027. 4.100,00 €).

¹² Izvor: Proračun Grada Komiže 2021-2024

¹³ Iznosi za 2021. i 2022. preračunati su iz HRK u EUR po službenom fiksnom tečaju 1 EUR = 7,53450 HRK

Uz financiranje, Grad sudjeluje u održavanju infrastrukture škole. U prethodnim razdobljima realizirane su manje intervencije na objektu (sanacije, oprema), a daljnja ulaganja planiraju se sukladno iskazanim potrebama i mogućnostima proračuna.

Broj učenika posljednjih godina bilježi oscilacije povezane s demografskim kretanjima i malom bazom stanovništva, ali je važno istaknuti da je broj učenika na minimumu u zadnjih 15 godina (2011. – 2024.). U navedenom periodu najveći broj učenika je bio 2011. godine (92) da bi na početku školske godine 2024./2025. Komiža brojila 63 učenika, odnosno 30 % manje u odnosu na 15 godina ranije.¹⁴

Tablica 10. Broj učenika OŠ „Komiža“¹³

Školska godina	Broj učenika	Broj učitelja
2020./ 2021.	76	16
2021./ 2022.	71	16
2022./ 2023.	66	16
2023./ 2024.	70	17
2024./ 2025.	63	17

Zaključno, osnovno školstvo u Komiži funkcionira stabilno, uz osiguranu institucionalnu i financijsku podršku Grada. Najveći izazovi vezani su uz dugoročne demografske trendove, dok infrastrukturni uvjeti i tekuće potrebe ostaju predmet redovitog planiranja i sufinanciranja u okviru proračuna Grada.

Grad Komiža na svom administrativnom području nema srednju školu, ali se oslanja na SŠ „Antun Matijašević-Karamaneo“ u Gradu Visu. Srednja škola provodi opći gimnazijski program i strukovne programe u turizmu i ugostiteljstvu, čime se srednjoškolski profili izravno povezuju s otočkim gospodarstvom – osobito s turizmom više dodane vrijednosti i pratećim uslugama. U školskoj godini 2025./2026. škola je nudila smjerove: opća gimnazija, turističko-hotelijerski komercijalist, hotelijersko-turistički tehničar, kuhar, turistički tehničar destinacije, tehničar za ugostiteljstvo te pomoćni kuhar. U istoj godini, školu je pohađao 51 učenik u 9 odjeljenja s brojem nastavnika (u ekvivalentu pune zaposlenosti/ FTE) od 16,78.¹⁵ Kao i kod osnovnoškolaca (i u Komiži i Visu), broj srednjoškolaca je na najnižoj razini u posljednjih 15 godina pri čemu je u promatranom razdoblju (2011. - 2025.) najveći broj srednjoškolaca bio 2011. kada ih je bilo 114 ili 123,5 % više nego 2025. Škola zapošljava kvalificirani kadar, ali zbog otočne lokacije povremeno bilježi manji interes kandidata u deficitarnim predmetima (STEM, strani jezici).

¹⁴ Izvor: DZS – „Gradovi u statistici“

¹⁵ Opseg radnog opterećenja nastavnika kao % punog radnog vremena, što omogućuje standardizirana usporedba zaposlenih na puno i nepuno radno vrijeme. Npr. 1,0 FTE odgovara punom radnom opterećenju (40 sati tjedno).

Tablica 11. Broj učenika u SŠ

ŠKOLSKA GODINA	BROJ ODJELJENJA	BROJ UČENIKA	FTE
2020./2021.	9	64	16,95
2021./2022.	9	64	18
2022./2023.	10	67	18
2023./2024.	10	61	19
2024./2025.	9	51	17

2.3.3 Ključni izazovi i razvojni potencijali

Glavni izazovi u području odgoja i obrazovanja u Komiži proizlaze iz demografskih kretanja i specifičnosti otočne sredine. Broj djece u vrtiću i učenika u osnovnoj školi (posljedično i u srednjoj u Visu) varira iz godine u godinu, što zahtijeva fleksibilnu organizaciju skupina i razrednih odjela te prilagodbu kapaciteta stvarnim potrebama. Mali broj učenika u višim razredima ograničava mogućnost izvođenja širih izbornih i izvannastavnih programa, a istodobno povećava potrebu za individualiziranim pristupom i dodatnom podrškom nastavnika.

Stabilnost kadra i zamjenjivost zaposlenih predstavljaju trajan izazov, osobito u odgojno-obrazovnim ustanovama na otoku. Održavanje stručnog profila odgojitelja i nastavnika te njihovo kontinuirano usavršavanje nužno je za održavanje kvalitete obrazovanja. Istodobno, važno je osigurati redovita sredstva za opremu, didaktička sredstva i manja infrastrukturna ulaganja u vrtiću i školi, kako bi standardi prostora i rada ostali u skladu s propisima.

Razvojni potencijali leže prije svega u korištenju dostupnih nacionalnih i europskih fondova za poboljšanje uvjeta obrazovanja na otocima, posebno kroz provedbu Teritorijalne strategije razvoja otoka SDŽ i Nacionalnog plana razvoja sustava obrazovanja. Ulaganja u digitalnu infrastrukturu i suvremenu opremu, kao i povezivanje škole i vrtića s lokalnim udrugama, kulturnim ustanovama i Geoparkom, mogu dodatno obogatiti obrazovnu ponudu te pridonijeti zadržavanju mladih obitelji u Komiži ili čak privlačenju novih.

Poseban potencijal nalazi se i u nastavku provedbe gradskih mjera potpore obiteljima i učenicima (stipendiranja, sufinanciranja radnih bilježnica i školskih programa), posebno uvođenje stipendiranja deficitarnih zanimanja, kojima Grad Komiža potvrđuje dugoročno opredjeljenje za ulaganje u djecu i obrazovanje kao temelj demografske i društvene održivosti.

2.4 Zdravstvo i socijalna skrb

2.4.1 Mreža zdravstvenih usluga

Primarnu zdravstvenu zaštitu na području Grada Komiže pruža Dom zdravlja Splitsko-dalmatinske županije – ispostava Komiža (obiteljska medicina, stomatologija i patронаža), uz periodične dolaske specijalista (npr. pedijatrija, interna) koji se organiziraju prema potrebi i raspoloživosti. Grad, u okviru svojih nadležnosti, sufinancira dolaske specijalističkih timova, manju medicinsku opremu te aktivnosti javnog zdravstva (npr. preventivu i edukacije). U skladu sa „Strategijom razvoja pametnog grada Komiže“,

zdravstveni se segment planira nadograditi digitalnim uslugama (telekonzultacije, e-savjetovašta, informiranje o prevenciji), kako bi se smanjila otočna izoliranost i broj putovanja kroničnih bolesnika prema Splitu.

Grad redovito sufinancira dolaske specijalističkih službi te nabavu osnovne medicinske opreme i aktivnosti u području javnog zdravstva. Tijekom 2024. nastavljen je program sufinanciranja dolazaka pedijatra i internista te opremanja prostora zdravstvene zaštite. Predviđeno je i širenje digitalnih zdravstvenih usluga (telemedicina, e-savjetovanja, informiranje o zdravlju i prevenciji) u skladu sa Strategijom razvoja pametnog grada Komiže, kako bi se ublažila otočna izoliranost i povećala dostupnost usluga.

2.4.2 Socijalna skrb i kapaciteti

Socijalna skrb u Komiži provodi se kroz gradski program i mrežu pružatelja usluga, pri čemu je ključni operativni nositelj Centar za pomoć u kući Komiža (javna ustanova Grada). Centar osigurava izvaninstitucionalne usluge pomoći starijima i nemoćnima: nabavu hrane i lijekova, dostavu toplih obroka, održavanje kućanstva i osobne higijene, socijalni kontakt, administrativnu i savjetodavnu podršku. U praksi, obuhvat Centra pokriva i dio potreba susjednog Grada Visa, što je primjer učinkovite međujedinične suradnje na otoku.

Prava i oblici pomoći na razini Grada (sažeto, kako su uređeni gradskim aktima i programom): pomoć za troškove stanovanja (najčešće 30–50 % ZMN, s isplatom izravno isporučiteljima), jednokratne pomoći (do 665 €; u iznimnim slučajevima i više), pomoć u kući (putem Centra), prigodne naknade umirovljenicima, naknade za rođenje djeteta, prijevoz djece za izvanškolske aktivnosti, pomoć za školske udžbenike/radne bilježnice, potpore roditeljima njegovateljima i OSI, sufinanciranje MPO-a te potpora udrugama u socijalnoj skrbi. Ovaj skup prava Grada nadovezuje se na nacionalne sustave i ciljano popunjava „otočne“ praznine u dostupnosti.

Tablica 12. Pokazatelji i okvir¹⁶

Pokazatelj	Jedinica	Vrijednost
Ukupan proračun socijalne skrbi (2024)	€	132.949
Ukupan proračun zdravstva (2024)	€	15.830
Program „Pomoć u kući“ i „Dnevne aktivnosti“ (2024)	€	66.778
Procjena broja korisnika socijalnih potpora (2024)	osobe	~80
Korisnici programa „Pomoć u kući“ (2024)	osobe	~30
Jednokratna pomoć (maks.)	€ po korisniku	do 665
Naknada za rođenje djeteta (1./2./3.)	€	650 / 1.300 / 1.600

¹⁶ Izvori: Proračunske stavke Grada Komiže za 2024., Provedbeni program Grada Komiže 2021. - 2025. (socijalna skrb i zdravstvo).

2.4.3 Ključni izazovi i razvojni potencijali

Sustav zdravstvene i socijalne skrbi u Komiži nosi tipična obilježja otočne sredine: mali broj stanovnika, izraženo starenje i prostorna raspršenost povećavaju potražnju za uslugama u kući, organiziranim prijevozom do nadležnih ustanova te za stabilnim, jasno definiranim lokalnim pravima. Otočna izoliranost i udaljenost od bolničkih i specijalističkih kapaciteta određuju dostupnost usluga tijekom cijele godine, s dvostrukim sezonskim pritiskom: ljeti rastu potrebe zbog većeg broja ljudi na otoku, dok je zimi prisutan deficit stručnjaka i reducirani raspored specijalističkih dolazaka. U takvim okolnostima, čak i osnovna dijagnostika i kontrolni pregledi znače trošak i logističko opterećenje za kućanstva, osobito za starije i kronične bolesnike.

S druge strane, lokalna mreža socijalnih prava i program „Pomoć u kući“ amortiziraju dio rizika siromaštva i socijalne isključenosti. Porast životnih troškova (posebice prijevoza i stanovanja) povećava broj građana koji traže jednokratne potpore, sufinanciranje prijevoza, te pomoć oko nabave lijekova i osnovnih potrepština. Grad je na to odgovorio širenjem socijalnih prava, sustavnim sufinanciranjem dolazaka pedijatra i internista te nabavkom osnovne opreme i uređenjem zdravstvenih prostora. To je, međutim, kratkoročna „amortizacija“ strukturnog problema: objektivno ograničenih kadrovskih i dijagnostičkih kapaciteta na samom otoku.

U sljedećem razdoblju odlučujuće je dvostruko usmjerenje. Prvo, tehničko–organizacijsko: ojačati Centar za pomoć u kući (mobilne timove, standarde i evidencije), uz dogovorene i predvidive rasporede specijalističkih dolazaka te postupno uvesti telezdravlje i e-savjetovanja kroz postojeći „pametni“ okvir grada. Drugo, financijsko–programsko: zadržati pouzdanost redovitih isplata, postaviti realne godišnje ciljeve i koristiti raspoložive županijske i ITP instrumente kako bi se rasteretio proračun male JLS i ubrzale manje, ali učestale investicije (oprema, vozila, prostori za dnevne aktivnosti). Ta kombinacija najbrže podiže kvalitetu života korisnika bez velikih infrastrukturnih zahvata.

2.5 Kultura

Kultura u Komiži predstavlja jedan od temeljnih stupova lokalnog identiteta i društvene kohezije. Povijesno oblikovana pomorstvom, ribarstvom, otočnom izolacijom i snažnim osjećajem zajedništva, komiška kultura razvila se kao specifičan spoj materijalne i nematerijalne baštine, maritimnih tradicija, sakralnih običaja te suvremenih kulturnih praksi. Kulturni pejzaž Komiže obilježen je višeslojnom poviješću prostora – od srednjovjekovnog samostana sv. Nikole i stoljetnih ribarskih ruta prema Palagruži, do bogate tradicije usmenog pripovijedanja, pučkih običaja i identiteta formiranog u okruženju Viškog arhipelaga.

Komiža posjeduje iznimno vrijedne resurse kulturne i prirodne baštine koji su ključni za razvoj kulturnih i interpretacijskih programa: povijesnu jezgru grada, ribarsku i pomorsku baštinu, specifične običaje vezane uz blagdan sv. Nikole, iznimnu maritimnu tradiciju gajete falkuše i Rote Palagruzone, kao i jedinstvene prirodne lokalitete Biševa, Sveca i Palagruže. Ovi resursi predstavljaju snažan temelj za stvaranje kulturno-edukativnih sadržaja i razvoj specijaliziranih oblika kulturnog i kulturno-turističkog proizvoda.

Posebnost kulturnog i prirodnog identiteta Komiže dodatno se naglašava činjenicom da se gotovo cijelo njezino područje nalazi unutar UNESCO Globalnog geoparka Viški arhipelag. Geopark nije zaštićeni prostor u klasičnom smislu, nego dinamičan krajolik u kojemu geološke formacije, prirodni fenomeni i stoljetne

Ljudske aktivnosti čine jedinstvenu cjelinu. Upravo je komiški akvatorij — s Biševom, Palagružom, Svecem, Brusnikom i Jabukom — najvrjedniji dio toga sustava, što Komižu čini jednim od ključnih nositelja identiteta Geoparka. Međunarodno priznanje potvrđuje iznimnu važnost ovog prostora, ne samo po geološkoj i krajobraznoj jedinstvenosti, nego i po bogatstvu ribarske, pomorske i duhovne baštine koja je oblikovala život Komižana kroz stoljeća. Istodobno, članstvo u UNESCO mreži nosi i jasnu odgovornost: potrebu za očuvanjem, interpretacijom i održivim upravljanjem baštinom, kako bi se ova jedinstvena vrijednost prenijela budućim generacijama i učvrstila ulogu Komiže kao važnog središta viškog arhipelaga.

2.5.1 Kulturne ustanove i prostori

Kulturni centar „Ivan Vitić“ jedan je od najvažnijih i najprepoznatljivijih kulturnih prostora u Komiži te reprezentativno djelo suvremene hrvatske arhitekture. Projektiran od strane arhitekta Ivana Vitića, jednog od ključnih predstavnika hrvatskog modernizma, objekt je među njegovim najznačajnijim ostvarenjima. Nakon što je početkom 2000-ih godina zgrada bila u potpunosti devastirana, njezina obnova provedena je 2013. godine na inicijativu Udruženja hrvatskih arhitekata. Tijekom 2024. i 2025. je pak proveden projekt *Opremanja i digitalizacije Kulturnog centra „Ivan Vitić“* financiran putem LAG-a. Projekt je bio usmjeren na proširenje sadržaja kulturnog centra, povećanje iskoristivosti prostora za edukaciju, slobodno vrijeme i održavanje različitih manifestacija, te na podizanje razine digitalne opremljenosti i funkcionalnosti. Objekt je u vlasništvu Grada Komiže, dok se programi i aktivnosti provode u suradnji s lokalnim udrugama, ustanovama te organizacijama koje djeluju u području kulture, održivog razvoja, zaštite okoliša, informiranja, odgoja i obrazovanja. Glavna dvorana centra je polivalentna te se koristi za izložbe, predavanja, edukativno-informativne radionice, filmske projekcije i različite fizičke aktivnosti poput plesa ili yoge. Uredski prostori na katu koriste udruge i organizacije s područja otoka Visa, koje su ujedno i glavni kreatori te koordinatori niza kulturnih i društvenih aktivnosti tijekom godine. U objektu je smješteno i sjedište **UNESCO Globalnog geoparka Viški arhipelag**, čime centar ima dodatnu ulogu interpretacijskog i edukacijskog prostora.

Gradska knjižnica „Ranko Marinković“ predstavlja ključnu kulturnu ustanovu u Komiži te jedini cjelogodišnji javni prostor kontinuirane kulturne aktivnosti. Knjižnica raspolaže fondom od približno 15.000 naslova i ima oko 290 aktivnih članova, pri čemu je riječ o ustanovi koja objedinjuje knjižničnu, edukacijsku, kulturnu i društvenu ulogu. U sklopu redovitog programa provode se kazališne predstave za djecu u okviru nacionalnog programa **„Kazalište u mojoj knjižnici“**, književni susreti, tematska predavanja, projekti čitanja te znanstveni skup **„Dani Ranka Marinkovića“**, čime knjižnica nadilazi standardnu funkciju posudbe knjižne građe. Knjižnica aktivno surađuje s osnovnom školom i vrtićem, organizira radionice za djecu, edukativne aktivnosti i sudjeluje u kreiranju lokalnih obrazovnih projekata. Tijekom ljetnih mjeseci prostor knjižnice koristi se i kao čitaonica za posjetitelje, dok je zimi glavno mjesto okupljanja lokalne zajednice zainteresirane za kulturne sadržaje.

Kaštel **Komuna**, najprepoznatljiviji je povijesni objekt u Komiži i jedan od najvrjednijih utvrda mletačkog razdoblja na Jadranu. Kaštel je podignut 1585. godine, o čemu svjedoči grb i natpis mletačkog providura Ivana Grimanija iznad ulaza, a izgrađen je ponajprije sredstvima komiških ribara. Tvrdava je sagrađena na malom rtu komiške luke, četverokutnog tlocrta s ukošenim zidovima i masivnim kruništem, topovskim ždrijelima i puškarnicama. Nakon austrijskog razoružanja otoka 1879., Komuna postaje općinska upravna zgrada, a od kraja 20. stoljeća obnovljena je i prenamijenjena u muzejski prostor. U tvrđavi danas djeluje

Ribarski muzej, središnja točka prezentacije maritimne i ribarske baštine Komiže. Muzej čuva i interpretira priču o komiškim falkušama, višestoljetnom tunolovu, pomorskim putevima prema Palagruži i Svecu te zahtjevnim uvjetima ribarenja koji su oblikovali identitet lokalne zajednice. Ribarski muzej dio je šireg koncepta **Ekomuzeja Komiža**, prvog ekomuzeja u Dalmaciji, nastalog kroz UNDP projekt COAST. Ekomuzej predstavlja pristup u kojem se baština — prirodna, kulturna i društvena — čuva i interpretira kroz aktivnu ulogu lokalne zajednice. U sklopu Ekomuzeja razvijen je i Interpretacijski centar TerraMarique (Zemlja od mora), kao i mreža tematskih putova kroz grad, polje i pučinu. TerraMarique pripovijeda o maritimnoj, agrarnoj i urbanoj kulturi Komiže, stvarajući suvremen narativ o „zemlji koja je nastala iz mora“, dok Ribarski muzej predstavlja njezinu povijesnu i identitetsku jezgru.

Palača Zanchi, jedan je od prostorno i povijesno najvrijednijih objekata u staroj jezgri Komiže, ima potencijal postati važan kulturni centar čime bi se ojačala mreža prostora za izložbe, interpretaciju i rad kulturnih organizacija. Dosadašnja pripremna dokumentacija ukazuje da je riječ o prostoru koji može zadovoljiti potrebe za manjim galerijskim postavama, edukativnim programima, interpretacijom identiteta Komiže te smještajem kulturnih i društvenih aktivnosti tijekom cijele godine. U tom kontekstu palača se promatra i kao ključna nadopuna postojećim kapacitetima, osobito u zimskom razdoblju, kada je ponuda kvalitetnih unutarnjih prostora ograničena. Međutim, za punu funkcionalnost palače potrebno je provesti obnovu, opremanje i programsku razradu. Grad je pripremio projektno-tehničku dokumentaciju, potpisao prvi ugovor za sredstva iz Programa zaštite i očuvanja nepokretnih kulturnih te prijavio novu fazu za 2026. godinu. U tom smislu Palača Zanchi predstavlja jedan od najvažnijih razvojnih resursa Grada u području kulture te dugoročno može postati središnje mjesto interpretacije komiške povijesti, identiteta i suvremene kulturne produkcije.

Spomen dom u Komiži jedan je od ključnih javnih objekata u gradskom središtu i važan primjer hrvatske moderne arhitekture na otocima. Projektiran od strane uglednog arhitekta Stjepana Planića, Spomen dom je zamišljen kao višefunkcionalni društveni centar koji objedinjuje upravne, kulturne i društvene sadržaje. U njegovu se zgradu danas smještaju gradska uprava, **Gradska knjižnica „Ranko Marinković“**, velika višenamjenska unutarnja dvorana te pozornica ljetnog kina, što ovaj objekt čini jednim od najvažnijih prostora kulturne i javne infrastrukture Komiže. U okviru Spomen doma djeluje **Kino Mediteran**, dio mreže nezavisnih kinoprikazivača koja revitalizira kino-kulturu u dalmatinskim gradovima i otocima. Kino Mediteran cijelu godinu prikazuje veliki broj filmskih naslova, organizira projekcije na otvorenom, gostovanja autora i posebne filmske programe, čime Komiža dobiva kvalitetan filmski sadržaj i tijekom sezone i izvan nje. U sklopu ljetnog kina održavaju se i drugi kulturni događaji — koncerti, kazališne izvedbe, radionice i zajednička događanja s Gradom Visom i lokalnim udrugama. Zahvaljujući kombinaciji unutarnje dvorane i vanjske pozornice, Spomen dom je jedan od rijetkih prostora u Komiži koji omogućuju realizaciju većih kulturnih programa i u zimskom i u ljetnom razdoblju.

Posjetiteljski centar „Modra špilja – Biševo“ osmišljen je kao središnje mjesto interpretacije prirodne, kulturne i krajobrazne baštine jednog od najvrijednijih lokaliteta viškog arhipelaga. Koncipiran je kao suvremeni edukacijsko-interpretacijski prostor koji povezuje iznimne krške i geološke fenomene Biševa s bogatom biološkom raznolikošću, maritimnom i ribarskom tradicijom te povijesnim značenjem otoka. Biševo, kao dom Modre špilje, Medvidine špilje i najstarije crkvice u arhipelagu, jedno je od identitetski najvažnijih mjesta Komiže, ali i jedan od najosjetljivijih ekosustava u Geoparku. Upravo zato posjetiteljski

centar predstavlja važan razvojni resurs čija funkcionalnost ima potencijal pridonijeti održivom upravljanju posjetima, edukaciji posjetitelja, valorizaciji kulturno-prirodne baštine i jačanju lokalnog identiteta. U sklopu centra nalaze se izložbeni i edukativni sadržaji koji posjetiteljima približavaju geologiju, floru i faunu Biševa, kao i specifičnosti života i tradicije na otoku. U prostoru centra nalaze se i dodatni sadržaji namijenjeni posjetiteljima, poput informativnih točaka, ugostiteljskih i servisnih usluga. Unatoč kvalitetno osmišljenom konceptu i prepoznatljivosti otoka, interpretacijski programi još uvijek nisu u potpunosti razvijeni, što ostavlja prostor za dodatna ulaganja u multimediju, sadržaje i edukacijske programe kako bi centar mogao u potpunosti ostvariti svoju ulogu i pridonijeti valorizaciji jedinstvene prirodne i kulturne baštine Komiže.

2.5.2 Kulturne aktivnosti i programi

Grad Komiža razvija bogat program kulturnih aktivnosti i manifestacija koje nadopunjuju infrastrukturu predstavljenu u prethodnom poglavlju. Među najistaknutijima su ljetni i predsezonski događaji koje koordinira Turistička zajednica Grada Komiže, a koji uključuju besplatne pješačke ture, koncerte na otvorenom, radionice, likovne izložbe, dječje predstave, filmske projekcije i tematske ture.

Jedna od najprepoznatljivijih manifestacija, s golemim potencijalima, je **Rota Palagruzona** — regata tradicijskih brodova koje povezuje Komižu s 42nm udaljenom Palagružom, uz značajan kulturni i povijesni naboj. Regata se smatra jednom od najstarijih u Europi, s prvim potvrđenim održavanjem 1593. godine. U najnovijim izdanjima događanja (11.–14. rujna 2025.) organizatori najavljuju kako će plovidba do Palagruže od 2026. godine biti održavana bijenalno, te se program bogati dodatnim edukativnim, brodograđevnim i dječjim segmentima. **Rota Palagruzona** ne predstavlja samo sportsko natjecanje već i živi element lokalnog identiteta — veslanje i jedrenje falkušama na pučinu Jadrana, simbolizira otpornost i pomorsku povijest Komiže.

Programski spektar dodatno obuhvaća kulturno-edukativne radionice vezane za brodogradnju i tradiciju, tematske izložbe, natjecanja za djecu i žene, pučke fešte poput „Noći sardele“, kao i promotivne akcije lokalnih proizvoda. Posebno se ističe **proslava blagdana sv. Nikole**, zaštitnika Komiže i pomoraca, koja se obilježava svake godine 6. prosinca. Središnji trenutak slavlja je tradicionalno paljenje drvenog broda ispred crkve sv. Nikole na brdu iznad grada koju je Posvetio Papa Alexander III, simboličan čin zahvalnosti za zaštitu na moru. Ovaj višestoljetni ritual, duboko ukorijenjen u lokalnu maritimnu tradiciju, privlači veliki broj stanovnika i posjetitelja te predstavlja jedan od najvažnijih kulturno-duhovnih događaja u Komiži. Na nju se veže i jedinstvena **regata Sv. Nikole za samce i dvojce** s uobičajenom rutom Split – Palagruža – Komiža (ili obratno) u dužini 160 nautičkih milja.

Uz navedene aktivnosti, u Komiži djeluje i dio aktivnih kulturnih udruga koje pridonose programima tijekom godine i čine živu komponentu kulturne scene. Neki od primjera uključuju:

- **Ars Halieutica** – udruga specijalizirana za pomorsku i ribarsku baštinu, pokretač obnove regate Rota Palagruzona.
- **Udruga Palagruža** – organizira radionice brodogradnje i dječje regate u sklopu manifestacije Rota.
- **Klapa Komiža** – redoviti sudionik kulturnih programa Komiže
- **Udruga Pomalo** – udruga provodi radionice suhozida, aktivnosti čišćenja plaža, edukativne programe, kulturne manifestacije, umjetničke radionice i ekološke akcije tijekom cijele godine.

Programi kulturnih aktivnosti pokazuju raznovrsnost, sezonalnost i razvojni potencijal Grada Komiže: od tradicionalnih ribarskih manifestacija, preko suvremene umjetnosti i glazbe, do edukativnih i društveno-kulturnih inicijativa koje uključuju različite dobne skupine i korisnike. Ključno pitanje ostaje njihovo proširenje i stabilizacija tijekom cijele godine, uz bolju infrastrukturu i organizacijsku potporu.

2.5.3 Kulturna baština Grada Komiže

Komiža raspolaže iznimno raznolikim i gusto raspoređenim fondom kulturnih dobara koji obuhvaća nepokretna, arheološka i nematerijalna dobra te gotovo cjelokupnu kulturno-povijesnu urbanističku cjelinu grada. U Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske (prema kojem je na području Komiže registrirano 16 dobara) zastupljene su sve ključne kategorije — arheološka baština, pojedinačna nepokretna dobra, kulturni krajolici, kulturno-povijesne cjeline i nematerijalna baština. Specifičnost komiškog prostora naglašava i iznimno velik broj podvodnih arheoloških lokaliteta, čime Komiža zauzima jedno od najznačajnijih mjesta u hrvatskom podmorskom arheološkom nasljeđu.

U povijesnoj jezgri i obalnom pojasu nalaze se reprezentativni sakralni i javni sklopovi: samostan sv. Nikole – Muster, jedna od najstarijih i najvrjednijih sakralnih cjelina na otoku, crkva sv. Marije Gusarice, zaštitnica Komiže i važan identitetski simbol grada, te niz kamenih stambenih sklopova koji tvore karakterističan mediteranski ambijent. Uz njih, povijesni objekti poput Kaštela Komuna, Palače Zanchi i drugih primjera tradicionalne i moderne arhitekture stvaraju materijalni okvir kroz koji se interpretira komiški identitet izrastao iz pomorstva, ribarstva i otočne svakodnevice.

Arheološka baština Komiže posebno je izražena u podmorju viškog arhipelaga. Podvodni lokaliteti poput brodoloma **Re d'Italia**, **Teti**, **Vassilios** i niza antičkih brodoloma dokumentirani su u službenim popisima i predstavljaju značajnu baštinsku vrijednost na nacionalnoj razini. Ovaj jedinstveni skup lokaliteta otvara mogućnosti za razvoj interpretacije podmorske baštine kroz muzejsko-edukativne sadržaje, digitalne interpretacijske alate i kontrolirane oblike stručnog posjećivanja u suradnji s nadležnim institucijama i Geoparkom.

Tijekom **Drugog svjetskog rata** otok je bio jedno od ključnih uporišta antifašističkog pokreta i **sjedište Vrhovnog štaba NOVJ-a** pod vodstvom Josipa Broza Tita. Na Visu su se tada nalazile savezničke vojne postrojbe i zapovjedništva, a otok je služio kao baza za pregovore i koordinaciju savezničkih operacija na jugoistoku Europe. Iz tog razdoblja potječu i brojni **podvodni lokaliteti**, olupine brodova i zrakoplova koji svjedoče o burnoj vojnoj prošlosti otoka, a danas predstavljaju **atraktivne destinacije za profesionalne i rekreativne ronioce** te vrijedan resurs za razvoj kulturnog i sportskog turizma. Mnogi lokaliteti iz tog razdoblja – **Titova špilja**, **vojne baze**, **zračne piste** i **podzemni tuneli** – danas su djelomično očuvani, ali još uvijek nisu sustavno sanirani, valorizirani ni profesionalno interpretirani kao dio jedinstvene povijesne cjeline.

Posebnu vrijednost kulturne baštine Komiže čini i njezin jedinstveni komiški dijalekt, iznimno sačuvan idiom koji je nastao pod snažnim utjecajem stoljetne otočke izoliranosti i dugog kontakta s talijanskim, posebno venecijanskim jezikom. Komiški govor obuhvaća niz arhaičnih fonoloških, morfoloških i leksičkih oblika koji su u drugim dijelovima Dalmacije odavno nestali, a u Komiži su se očuvali zahvaljujući geografskom položaju i izraženoj povezanosti lokalne zajednice s morem i vlastitim tradicijama. Jezik Komižana ne predstavlja samo sredstvo komunikacije, već i važan element identiteta — odražava specifičan mentalitet, humor, svakodnevne navike i društvene odnose koji su nastajali kroz generacije u maloj i iznimno kohezivnoj otočnoj zajednici. Najznačajniji doprinos očuvanju komiškog dijalekta dao je lingvist i etnolog Joško Božanić, koji izrađuje sveobuhvatan rječnik komiškog govora (Komiški dikcionar) te dokumentirao brojne idiome, frazeologiju i narativne obrasce. Time je komiški govor trajno upisan u baštinsku kartu Hrvatske kao živući, prepoznatljiv i dragocjen element kulturnog identiteta Komiže.

Nematerijalni sloj identiteta Komiže posebno obuhvaća bogatstvo **pomorsko-ribarske tradicije**, uključujući znanja o izradi i plovidbi komiškom **falkušom**, te **Rotu Palagruzonu**, najstariju zabilježenu jadransku regatu i jedan od najvažnijih simbola lokalnog maritimnog identiteta. Komiška ribarska tradicija jedna je od najimpresivnijih na Jadranu i šire, oblikovana stoljećima ribolova na Palagruži, najbogatijoj ribolovnoj zoni regije. Komižani su na Palagruži ribarili i u razdobljima kada otok nije pripadao Hrvatskoj, pri čemu su svojom opremom, znanjem i radnom etikom nadmaživali talijanske ribare i stekli reputaciju vrhunskih majstora mora. Njihov utjecaj prelazio je lokalne granice: komiške su tvornice sredinom 20. stoljeća djelovale sve do Atlantske obale Španjolske, dok su Komižani poput Mate Bogdanovića i Pavla Martinisa Poška postali pioniri ribarske industrije na zapadnoj obali SAD-a i Aljaske. Ovaj globalno relevantan ribarski identitet predstavlja iznimnu baštinu koju je nužno sustavno očuvati, interpretirati i valorizirati kao temelj kulturnog identiteta Komiže. Ovaj sloj također uključuje i tradiciju proslave sv. Nikole 6. prosinca, s ritualom paljenja broda, usmenu baštinu i specifične otočne običaje. Nematerijalna baština čini „narativnu kičmu“ interpretacije i predstavlja temelj razvoja kulturnog turizma, edukacijskih programa i cjelogodišnjih sadržaja.

Tablica 13. Registrirana kulturna dobra na području Grada Komiže¹⁷

BROJ	NAZIV KULTURNOG DOBRA	VRSTA
1	Crkva Blažene Djevice Marije (Gospe od Planice)	Nepokretna pojedinačna
2	Crkva sv. Marije Gusarice	Nepokretna pojedinačna
3	Crkva sv. Mihovila	Nepokretna pojedinačna
4	Iskustvo gajete falkuše – pučke vrednote vezane uz komišku gajetu falkušu (gradnja, navigacija, plovidba, ribolov, jezik)	Nematerijalna
5	Kaštel	Nepokretna pojedinačna
6	Kuća Zanchi	Nepokretna pojedinačna
7	Kulturni krajolik otočja Palagruža	Kulturni krajolik
8	Kulturno - povijesna urbanistička cjelina grada Komiže	Kulturnopovijesna cjelina
9	Olupina potonulog broda Palestro	Arheologija
10	Olupina potonulog broda Re d' Italia	Arheologija
11	Ostaci potonulog broda "Teti"	Arheologija
12	Ostaci trgovačkog broda "Vassilios"	Arheologija
13	Ostatci novovjekovnoga brodoloma u uvali Labotovo	Arheologija
14	Ruševine crkve sv. Andrije	Nepokretna pojedinačna
15	Sklop kuća Marinković	Nepokretna pojedinačna
16	Spomenički sklop crkve i samostana sv. Nikole Mustera	Nepokretna pojedinačna

2.5.4 Financijski okvir i trend ulaganja

Kontinuirani rast izdvajanja za kulturu pokazuje da Grad Komiža kulturu sve više promatra kao razvojni resurs, a ne samo prateću djelatnost. Usporedbom planiranih i dokazanih ulaganja kroz mandatno razdoblje vidi se jasan trend povećanja proračunskih sredstava.

¹⁷ Izvor: Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Tablica 14. Kretanje ulaganja u kulturu¹⁸

Godina	Planirani iznos	Dokazano izvršenje (projekti)	Ključni naglasci
2021.	761.967 kn (≈101.100 €)	—	Redovan rad knjižnice, manifestacije, početna ulaganja u Palaču Zanchi
2022.	960.000 kn (≈127.400 €)	—	Rota Palagruzona, Dani R. Marinkovića, dodatna ulaganja u Zanchi
2023.	228.072 €	—	Uređenje ljetnog kina, digitalizacija KC „Ivan Vitić“
2024.	402.747 €	151.453,93 € (mjere 3.2.1.)	Palača Zanchi, digitalizacija, kulturne manifestacije, uređenje crkve sv. Andrije

Sredstva se pretežno osiguravaju iz proračuna Grada Komiže, uz povremene potpore Ministarstva kulture i medija te Splitsko-dalmatinske županije. Struktura ulaganja pokazuje ravnotežu između kulturne infrastrukture, manifestacija i potpore civilnom društvu.

2.5.5 Ključni izazovi i potencijali

Prvi izazov predstavlja nedostatak adekvatne i funkcionalno opremljene kulturne infrastrukture. Budući da je dio ranijih prostora izgubljen prenamjenama, a postojeći objekti (KC „Ivan Vitić“, Spomen dom, knjižnica) već rade na granici kapaciteta, mogućnosti za razvoj novih programa i cjelogodišnje aktivnosti ostaju ograničene. Drugi izazov je izražena sezonalnost, jer se većina aktivnosti odvija ljeti, dok izvan sezone kulturni život uvelike ovisi o knjižnici i pojedinačnim programima. Ograničeni kadrovi u ustanovama i Gradu otežavaju pripremu i provedbu većih projekata te sustavno programiranje.

Dodatni izazov predstavlja nedovoljna valorizacija Geoparka i podmorske baštine, koji unatoč velikom potencijalu još nisu dovoljno integrirani u kulturne programe i interpretacijske sadržaje. Istodobno, postoji rizik od gubitka nematerijalne baštine — znanja o falkuši, tradicijskih brodograditelja, običaja sv. Nikole,

¹⁸ Izvori: Službeni glasnici 7/21, 9/22, 7/23, 7/24; Godišnje izvješće o provedbi PP-a 2024.

komiškog govora — zbog starenja nositelja i slabog prijenosa na mlađe generacije. Svi navedeni izazovi dodatno su naglašeni ograničenim proračunskim mogućnostima malog otočnog grada.

Unatoč ograničenjima, Komiža ima iznimno jasne i snažne razvojne potencijale u kulturi. Prvi je prepoznatljiv identitetski okvir: ribarska i pomorska tradicija, komiški dijalekt, Rota Palagruzona, sv. Nikola i bogata podvodna baština. Ove vrijednosti čine Komižu jednim od najautentičnijih kulturnih prostora na Jadranu i temelj su za specijalizirane programe, kulturni turizam i edukativne sadržaje.

Drugi potencijal čini mreža kulturnih prostora u razvoju — KC „Vitić“, Spomen dom, Ribarski muzej, Palača Zanchi i Centar Biševo — koji uz daljnje ulaganje mogu tvoriti cjelovit kulturni sustav s jasno podijeljenim ulogama. Treći potencijal je model Ekomuzeja i Terra Marique, koji omogućuju integraciju grada, polja i pučine kroz tematske staze, radionice i interpretacijske programe.

Snažan potencijal predstavljaju i manifestacije poput Rote Palagruzone, blagdana sv. Nikole, Dana Ranka Marinkovića i filmskog programa Kina Mediteran, koje mogu prerasti u produženu sezonu uz bolju koordinaciju i organizacijsku podršku. Konačno, digitalizacija baštine, razvoj multimedijских sadržaja, online arhiva i suradnja s Gradom Visom, Geoparkom i sveučilištima otvaraju mogućnosti za jače umrežavanje, međunarodnu vidljivost i cjelogodišnje programe.

2.6 Sport i civilno društvo

Sport i civilno društvo čine važan društveni i identitetski segment Grada Komiže. Ovi sektori doprinose očuvanju kulturne tradicije, promicanju zdravih životnih navika, međugeneracijskom povezivanju te razvoju osjećaja zajedništva i pripadnosti lokalnoj zajednici. Grad Komiža prepoznaje važnost udruga, klubova i inicijativa koje svojim radom čuvaju nematerijalnu baštinu, organiziraju manifestacije i potiču aktivan društveni život.

2.6.1 Sport i rekreacija

Komiža raspolaže određenim brojem sportskih prostora koji omogućuju osnovnu natjecateljsku i rekreativnu aktivnost. Građanima je na raspolaganju boćarska dvorana u gradskom vlasništvu, koju na temelju višegodišnjeg ugovora koristi i održava Boćarski klub Komiža. Otvoreni sportski centar obuhvaća dva teniska terena te malonogometno i košarkaško igralište. Uređena je i street workout zona kao pristupačan javni sadržaj. Klubovi se natječu pretežito u županijskim rangovima, a Ženski boćarski klub u nacionalnoj te je dao i reprezentativke Hrvatske, što potvrđuje kontinuitet rada i kvalitete. Osnovnoškolcima u Komiži su na raspolaganju dvije školske dvorane za tjelesni odgoj (veća od 200 m² i manja od 70 m²), od kojih ni jedna ne zadovoljava sve školske standarde¹⁹.

Visa koji raspolaže dodatnom sportskom infrastrukturom. Ključni sportski objekti su nogometni tereni u Samogoru, sportska dvorana „Šime Poduje“ (koja se koristi i za vannastavne i neškolske aktivnosti u organizaciji različitih udruga i građanskih inicijativa iz oba grada), više dječjih igrališta i manjih sportskih terena u naseljima Rukavac i Milna. Jedan od najvažnijih i značajnijih sportskih klubova na otoku, važan i za Komižu je Nogometni klub Vis, osnovan 2006. godine. Klub koristi nogometne terene u Samogoru, a broji više od 70 djece različitih uzrasta, uključujući i djecu iz Komiže te sudjeluje u županijskim

¹⁹ Izvor: Godišnji plan i program rada za školsku godinu 2024./2025.

ligama. Organizira tri tradicionalna turnira – Dan Grada, Božićni turnir i Ljetnu ligu – te međunarodni turnir Issa kup, koji okuplja ekipe s kopna i drugih otoka.

U sektoru sporta i rekreacije na području Grada Komije djeluje niz aktivnih udruga i klubova koji svojim programima doprinose kvaliteti života, radu s mladima te očuvanju tradicijskih i rekreativnih aktivnosti. Grad Komija kontinuirano podupire rad Boćarskog kluba „Komija“ i Ženskog boćarskog kluba „Komija“, koji predstavljaju važan segment lokalne sportske scene i okupljaju različite dobne skupine. U području planinarstva i boravka u prirodi aktivno u oba otočka grada djeluje HPD „Hum“, dok Lovačko društvo „Vis“ provodi aktivnosti vezane uz upravljanje i očuvanje prirodnih resursa cijelog otoka.

Posebnu ulogu u radu s djecom i mladima u Komiji ima Udruga „Palagruza“, koja kroz programe tradicionalnog jedrenja i veslanja povezuje sport, maritimnu baštinu i odgoj novih generacija. Aktivne su i organizacije usmjerene na promociju zdravog načina života i kvalitete življenja, poput udruge „Morski čovik“, koja kroz edukativne aktivnosti povezuje sport, more i podmorje. U segmentu motoriziranog sporta i tehničke kulture djeluje Moto klub „Garbin“, dok na razini otoka valja istaknuti i Moto klub „Furija“ iz Visa, koji doprinosi razvoju moto scene i organizaciji događanja. U sportsko-rekreativnom segmentu djeluje i Silverado oldtimer klub, organizator manifestacija koje obogaćuju društveni i rekreativni život zajednice.

Tablica 15. Ulaganja i financijski okvir²⁰

Godina	Iznos izdvojen za sport	Napomena
2021.	18.500 €	Boćarski klub, školski sport, sportske manifestacije.
2022.	20.000 €	Uključeno više rekreativnih aktivnosti i natjecanja.
2023.	99.276 €	Od toga 19.908 € za udruge i 79.368 € za obnovu igrališta.
2024.	22.000 €	Financiranje rada klubova i sportske infrastrukture.

Godišnji program javnih potreba u sportu donosi se kao samostalan akt Gradskog vijeća. U glasniku za 2025. objavljen je program za tekuću godinu zajedno s programima kulture i socijale, što potvrđuje uhodan godišnji ritam planiranja i financiranja. Glavni izazovi odnose se na ograničen kapacitet dvoranskih prostora, nedostatak stručnih voditelja i trenera, te broj djece i mladih u klubovima koji oscilira zbog demografije i sezonalnosti. Lokalni strateški dokumenti naglašavaju potrebu za dostupnim, cjelogodišnjim sadržajima i boljom organizacijom resursa.

²⁰ Izvor: Izvješća o izvršenju proračuna 2021. – 2024.

2.6.2 Civilno društvo

Na području Grada Komiže djeluje 28 aktivnih udruga koje pokrivaju različita područja društvenog djelovanja – od kulture i sporta, preko zaštite okoliša, do socijalno-humanitarnih aktivnosti i obrazovanja. Sportsko-rekreacijske udruge te udruge u kulturi i tradiciji detaljnije su obrađene u prethodnim poglavljima, s obzirom na njihovu sektorsku važnost. U ovom dijelu naglasak se stavlja na organizacije koje djeluju u području zaštite okoliša, održivog razvoja, socijalne uključenosti, obrazovanja i očuvanja baštine u širem društvenom kontekstu.

U području ekologije i održivog razvoja aktivne su udruge poput Plavi svijet, Pomalo i Palagruža, koje provode projekte zaštite prirode, podizanja svijesti o očuvanju mora i okoliša te organiziraju edukativne i volonterske aktivnosti. Njihovo djelovanje posebno je važno u otočnom kontekstu gdje su prirodni resursi ograničeni, a pritisci sezonalnosti i turizma izraženi. Kroz akcije čišćenja, edukativne programe i suradnju s lokalnom zajednicom, ove udruge doprinose razvoju kulture odgovornosti prema prostoru i resursima.

Socijalno-humanitarni segment civilnog društva čine udruge poput Kolur, Christmas Time i Lavurat za poja, koje kroz različite inicijative jačaju društvenu solidarnost, potiču volonterstvo i uključivanje ranjivih skupina. U maloj otočnoj zajednici takve inicijative imaju dodatnu vrijednost jer nadopunjuju institucionalne kapacitete te pridonose društvenoj koheziji i međugeneracijskoj povezanosti. Posebno mjesto u civilnom sektoru Komiže zauzima UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag, koji predstavlja jednu od najvažnijih razvojnih poluga otočja. Ulazak u sustav svjetskih geoparkova potvrda je ne samo iznimne geološke vrijednosti viškog otočja, već i očuvane, žive tradicije i kulture duboko ukorijenjene u svakodnevni život otočana. Geopark povezuje prirodnu baštinu, kulturne prakse, lokalne proizvode i identitet zajednice u cjelovitu razvojnu priču.

U suvremenim trendovima održivog turizma, gdje posjetitelji sve više traže autentično iskustvo i interpretaciju prostora, Geopark lokalnoj zajednici pruža alat za očuvanje specifičnosti i njihovu kvalitetnu prezentaciju. Kroz interpretacijske programe, edukacije, tematske rute i projekte poput GEOfooda, Geopark djeluje kao most između baštine i razvoja. Istodobno, potencijali Geoparka u ranijem razdoblju nisu bili u potpunosti prepoznati od strane lokalne samouprave. Postoji značajan prostor za daljnje osnaživanje njegovih ljudskih i organizacijskih kapaciteta, jačanje projektne aktivnosti te aktivnije uključivanje u oblikovanje i provedbu lokalnih razvojnih politika.

Struktura civilnog društva u Komiži pokazuje raznolikost i snažan društveni potencijal, ali i potrebu za sustavnom podrškom, umrežavanjem i profesionalizacijom pojedinih segmenata rada. U kontekstu budućeg razvoja, udruge predstavljaju važan partnerski resurs Grada – osobito u područjima održivosti, interpretacije baštine, društvene uključenosti i razvoja cjelogodišnjih sadržaja koji doprinose otpornosti i vitalnosti zajednice.

Tablica 16. *Struktura udruga po području djelovanja*²¹

Područje	Primjeri udruga	Broj
Kultura i tradicija	Hrvatsko kulturno društvo Komiža, Pokladna udruga, Ars halieutica	4
Sport i rekreacija	Boćarski klubovi, Sportsko-ribolovni klub, Moto klub Garbin, D.P.H. Komiža, Udruga Zvizdan za sport, HPD Hum, Plesni klub Vis	8
Ekologija i održivi razvoj	Pomalo, Palagruža	2
Socijalno-humanitarne aktivnosti	Kolur, Christmas Time, Lavurat za poja, HVIDRA otoka Visa	5
Baština i obrazovanje	Geopark Viški arhipelag, Centar za kulturu – Kocka vedrine	3
Ostalo	Pčelarska udruga Zeromod, Komiški Grog	2

Ukupno: 24 aktivne udruge + 1 u prestanku (SIZI)

Financiranje se provodi kroz odvojene programe javnih potreba u kulturi, sportu te socijalnoj skrbi i zdravstvu. Godišnja obrazloženja proračuna i programska klasifikacija daju okvir za planirano i izvršeno, a glasnik objavljuje pojedinačne programe i pripadne odluke. Dio društvenih i baštinskih sadržaja vodi se i kroz tematske programe, primjerice kroz Geopark, što pokazuje da potpore civilnom društvu nisu ograničene samo na jednu proračunsku liniju.

Posebno se potiču manifestacije poput Ljeta u Komiži, Rote Palagruzona i Komiških poklada, kao i edukativno-interpretacijske aktivnosti Geoparka Viški arhipelag. Sudionički procesi dodatno su ojačani projektom „Zajedničko planiranje proračuna“, kojim se građanima donekle otvara prostor za sudjelovanje u određivanju prioritetnih ulaganja iako se radi o bitno inferiornijem procesu od participativnog budžetiranja.. Civilni sektor razvija se stabilno, ali uz prepoznatljive strukturne izazove: većina udruga djeluje volonterski i oslanja se na proračunska sredstva, mali je broj organizacija s kapacitetom za nacionalne i EU projekte, a izostanak zajedničkog prostora ograničava suradnju i razmjenu resursa; uključivanje mladih još uvijek je ispod potencijala. Unatoč tome, Komiža raspolaže snažnim društvenim kapitalom — izraženim otočnim identitetom, volonterskim duhom i udrugama koje ostvaruju regionalne i međunarodne suradnje (npr. Plavi svijet, Pomalo, Geopark). Sve je više aktivnosti koje povezuju zaštitu okoliša, kulturnu baštinu i turizam, čime civilno društvo dobiva jasniju ulogu u cjelogodišnjoj ponudi i kvaliteti života. Grad Komiža tako održava živ i raznolik društveni život zahvaljujući aktivnim sportskim i civilnim udrugama koje čuvaju tradiciju i potiču zajedništvo, uz kontinuiranu institucionalnu podršku kroz programe javnih potreba. Ključni izazovi ostaju ograničeni prostori, manjak stručnih kadrova i potreba za većom samoodrživošću, dok najveći potencijal leži u umrežavanju, partnerstvima i korištenju vanjskih izvora financiranja.

²¹ Izvor: Registar udruga RH

2.6.3 Ključni izazovi i razvojni potencijali

Civilni i sportski sektor u Komiži oslanja se na ograničen broj izrazito angažiranih pojedinaca i volontera, što dugoročno predstavlja rizik za kontinuitet programa i stabilnost organizacija. Organizacijski i stručni kapaciteti za projektno upravljanje (planiranje, prijava, provedba i izvještavanje) nisu ujednačeni, zbog čega se nacionalni i EU natječaji koriste ispod realnog potencijala. Prostorna ograničenja dodatno opterećuju sustav: nedostaje neutralan, cjelogodišnji prostor za rad, sastanke i probe, a dvoranski kapaciteti nisu dostatni za stabilne zimske programe. Sezonalnost i demografski pad uzrokuju oscilacije u uključivanju djece i mladih, dok klubovima i udrugama nedostaju licencirani voditelji i stručni kadrovi. Suradnja među organizacijama postoji, ali je još uvijek projektna i povremena, bez sustavnog modela dijeljenja prostora, opreme i administrativnih resursa.

Unatoč navedenim izazovima, Komiža raspolaže izrazito snažnim društvenim kapitalom – izraženim otočnim identitetom, volonterskim duhom i organizacijama koje ostvaruju regionalne i međunarodne suradnje. Najveći razvojni potencijal leži u jačem umrežavanju udruga i zajedničkom programiranju aktivnosti koje povezuju sport, baštinu, okoliš i edukaciju u cjelogodišnjoj ponudi.

Posebnu stratešku ulogu u tom procesu ima UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag, kao jedinstvena platforma suradnje dvaju otočnih gradova – Komiže i Visa. Geopark je institucionalno specifičan jer su njegovi osnivači oba grada te njihova komunalna društva, što ga čini prirodnim prostorom međugradske koordinacije razvojnih politika, osobito u područjima zaštite okoliša, interpretacije baštine, održivog turizma i edukacije. Njegov međunarodni status potvrda je iznimne geološke i kulturne vrijednosti otočja, ali istodobno predstavlja obvezu održavanja visokih standarda upravljanja i programiranja. Za puni razvojni učinak potrebno je dodatno osnažiti ljudske i projektne kapacitete Geoparka - kroz zapošljavanje stručnog kadra, sustavniju pripremu međunarodnih projekata i aktivnije uključivanje u oblikovanje lokalnih razvojnih mjera. Jačanje Geoparka ne znači samo ulaganje u jednu udrugu, već ulaganje u zajedničku otočnu razvojnu infrastrukturu koja povezuje Komižu i Vis te omogućuje koordiniran nastup prema nacionalnim i europskim izvorima financiranja.

Dodatni potencijali leže u uspostavi zajedničkog prostora za rad udruga („Dom civilnog društva“), sustavnijem korištenju županijskih, nacionalnih i EU poziva (uključujući ITP-otok i manje infrastrukturne mjere), te u razvoju programa koji sport i rekreaciju povezuju s edukacijom i održivim turizmom izvan vrhunca sezone. Digitalizacija komunikacije, standardizirani modeli sudioničkog planiranja i alati za upravljanje volonterima mogu povećati uključenost građana i transparentnost, čime se dugoročno jača stabilnost i otpornost lokalnog društvenog sustava.

2.7 Gospodarstvo

2.7.1 Tržišta rada i struktura gospodarstva

Tržište rada u Komiži karakterizira mala, ali stabilna radna populacija uz izraženu sezonalnost koja prati dinamiku turističke sezone. Prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje za prosinac 2024., na području Grada Komiže bilo je ukupno 433 osiguranika, od čega najveći dio čine zaposleni kod pravnih osoba (277) i obrtnici (74), dok su zaposleni kod fizičkih osoba (49) i poljoprivrednici (7) manje, ali stalno prisutne skupine. U kolovozu 2024. broj osiguranika bio je približno 610, što predstavlja rast od gotovo 40 % u odnosu na zimsko razdoblje, ponajprije u djelatnostima ugostiteljstva, trgovine i prijevoza.

Ova razlika jasno pokazuje koliko je zapošljavanje u Komiži povezano s turističkim ciklusom. Udio samozaposlenih i obrtnika u ukupnoj zaposlenosti iznosi oko 17 %, što je iznad prosjeka županije i potvrđuje izražen mikro-poduzetnički karakter tržišta rada. Ipak, ograničen broj cjelogodišnjih poslova i prisutnost 26 osoba u produženom osiguranju upućuju na potrebu jačanja stabilnih i trajnih djelatnosti izvan ljetne sezone.²²

Tablica 17. Zaposleni u pravnim osobama na području Grada Komiže²³

GODINA	BROJ ZAPOSLENIH
2024.	253
2023.	253
2022.	214
2021.	194
2020.	255
2019.	228

Kretanje broja zaposlenih u pravnim osobama u razdoblju 2019.–2024. pokazuje izražene oscilacije koje se primarno mogu povezati s globalnim poremećajima uzrokovanim pandemijom bolesti COVID-19. Nakon 228 zaposlenih u 2019., 2020. bilježi se porast na 255 zaposlenih, što odražava stanje neposredno prije punog učinka globalne pandemije. Drugim riječima, broj zaposlenih u pravnim osobama 2020 nije pao proporcionalno turističkom šoku jer je dio radnih odnosa ostao formalno zadržan zbog mjera očuvanja radnih mjesta i očekivanja da će pandemijske mjere popustiti tijekom ljeta. U 2021. i 2022. dolazi do značajnog pada (194 i 214 zaposlenih), što je posljedica odgođenih učinaka pandemije, opreza oko potražnje i generalno tržišne prilagodbe i postpandemijske nestabilnosti. Već 2023. i 2024. broj zaposlenih stabilizira se na 253, čime se razina zaposlenosti vraća na pretpandemijsku razinu i potvrđuje oporavak lokalnog gospodarstva.

Valja napomenuti da je broj zaposlenih u pravnim osobama niži od ukupnog broja mirovinskih osiguranika jer podaci DZS-a ne uključuju obrtnike i slobodna zanimanja, koji su u Komiži značajno zastupljeni. To dodatno potvrđuje izražen mikro-poduzetnički karakter lokalnog tržišta rada te njegovu snažnu povezanost sa sezonskim i uslužnim djelatnostima.

Na području Grada Komiže u 2024. godini registrirano je **127 poduzetnika (pravne osobe)** i **329 obrta**, od čega **214 posluje tijekom cijele godine**. Obrtništvo čini više od dvije trećine poslovnog sektora, što potvrđuje mikro-strukturu lokalnog gospodarstva i visoku razinu samozapošljavanja.

²² Izvor: HZMO – mjesečni presjeci osiguranika za JLS (2024.), interna obrada.

²³ Izvor: DZS – Gradovi u statistici

Tablica 18. *Struktura registriranih poslovnih subjekata²⁴*

NKD područje	Naziv djelatnosti	Poduzetnici	Obrti
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	14	81
C	Prerađivačka industrija	8	19
F	Građevinarstvo	6	11
G	Trgovina na veliko i malo; popravak vozila i motocikala	21	42
H	Prijevoz i skladištenje	5	30
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	34	70
J	Informacije i komunikacije	4	3
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	14	12
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	10	22
Ostalo (L, P, Q, R, S)	—	11	29
Ukupno		127	329

Gospodarska struktura Komiže pokazuje dominaciju turizma i ugostiteljstva (I) te trgovine (G), koji su zajedno najbrojnija skupina među svim registriranim subjektima. Takva struktura upućuje na izraženu sezonalnu koncentraciju prihoda i zaposlenosti te relativno nizak stupanj diversifikacije. Dominacija mikro-subjekata, uz ograničene prerađivačke kapacitete i mali broj srednjih poduzeća, smanjuje mogućnost rasta produktivnosti i stvaranja stabilnih, cjelogodišnjih radnih mjesta. Raspršenost poslovnih aktivnosti i ovisnost o turističkom ciklusu predstavljaju strukturni rizik u slučaju poremećaja potražnje ili logističkih ograničenja. Prostor razvojne politike stoga leži u poticanju cjelogodišnjih uslužnih niša, jačanju manjih prerađivačkih kapaciteta vezanih uz ribarstvo i poljoprivredu, razvoju digitalnih i stručnih djelatnosti te logističkih aktivnosti povezanih s lukom i budućom zonom Ravno.

Poljoprivreda i ribarstvo (A) i dalje su važni sektori koji pridonose lokalnom identitetu i razvoju održive ponude, dok rast u područjima stručnih i tehničkih djelatnosti (M) i administrativnih usluga (N) pokazuje širenje prema novim oblicima poslovanja i veću prisutnost usluga s dodanom vrijednošću.

Gospodarstvo Komiže tako kombinira tradicionalne i suvremene djelatnosti, ali ostaje snažno ovisno o turističkoj sezonalnosti. Daljnji razvoj treba usmjeriti na poticanje cjelogodišnjih gospodarskih aktivnosti

²⁴ Izvor: FinaBiz, Obrtni registar (2024.)

(uključujući produljenje turističke sezone i rasterećivanje glavne sezone) , jačanje prerađivačkih i logističkih djelatnosti te potporu inovativnim, digitalnim i kreativnim uslugama koje mogu pridonijeti održivoj zaposlenosti i većoj ekonomskoj otpornosti.

Važan segment lokalnog gospodarstva čini javni i komunalni sektor, koji u otočnim sredinama ima izraženiju gospodarsku ulogu nego u većim urbanim centrima. Nautički centar Komiža, kao upravitelj luke i Modre špilje, generira značajne prihode koji se reflektiraju na lokalni proračun i investicijski kapacitet Grada. Uz komunalna društva i javne ustanove, ovaj sektor predstavlja stabilnog poslodavca i važan amortizer sezonalnih oscilacija privatnog sektora. Istodobno, oslanjanje na prihode vezane uz turističke tokove znači da je i fiskalni kapacitet Grada djelomično izložen sezonalnosti i promjenama potražnje

Daljnja diversifikacija gospodarstva povezana je s razvojem gospodarske zone Ravno, koja predstavlja ključni prostorni preduvjet za jačanje proizvodnih, servisnih i logističkih djelatnosti. Iako zona još nije u punoj funkciji, njezin razvoj ima potencijal smanjiti pritisak sezonalnosti, omogućiti razvoj manjih prerađivačkih i servisnih kapaciteta te stvoriti prostor za poduzetničke inicijative koje nisu izravno vezane uz turizam. U kontekstu izražene mikro-strukture gospodarstva, funkcionalna poduzetnička zona može imati disproporcionalno velik učinak na stabilnost i cjelogodišnju zaposlenost.

Istodobno, aktualna investicija u modernizaciju ribarske luke predstavlja jedan od najvažnijih infrastrukturnih zahvata s potencijalnim multiplikacijskim učinkom na lokalno gospodarstvo. Osim što će unaprijediti operativne uvjete rada ribara, povećati sigurnost i učinkovitost iskrcaja te poboljšati prometnu povezanost, modernizirana luka može potaknuti revitalizaciju primarnog sektora i stvoriti preduvjete za povratak ili razvoj manjih prerađivačkih kapaciteta. U dugoročnoj perspektivi, kombinacija funkcionalne ribarske infrastrukture i poduzetničke zone otvara prostor za razvoj dodane vrijednosti unutar sektora ribarstva i maritimnih djelatnosti, čime bi se smanjila ovisnost o isključivo sezonskom turizmu i ojačala otpornost lokalne ekonomije.

2.7.2 Poljoprivreda i ribarstvo

Poljoprivreda i ribarstvo predstavljaju tradicionalne, ali i strateški važne djelatnosti Grada Komiže, koje čine okosnicu lokalnog identiteta i resursnu osnovu za održivi razvoj. Zbog ograničenih obradivih površina, sušnih uvjeta i udaljenosti tržišta, ove su djelatnosti razmjerno skromnog obujma, ali imaju značajan krajobrazni, kulturni i gospodarski doprinos.

Prema službenim podacima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR), na području Grada Komiže 2025. godine registrirano je 122 poljoprivredna gospodarstva koja ukupno obrađuju oko 121 hektar poljoprivrednog zemljišta.

Tablica 19. Struktura prema organizacijskim oblicima²⁵

Organizacijski oblik	Broj PG-ova	Površina poljoprivrednog zemljišta (ha)
Obiteljska poljoprivredna gospodarstva	108	91,36
Samoopsekrbna poljoprivredna gospodarstva (SOPG)	6	18,68
Obrti	3	3,88
Trgovačka društva	3	3,80
Zadruge	2	3,14
Druge pravne osobe	0	—
Ukupno	122	≈121 ha

Najveći udio čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva (88 % svih PG-ova), koja su nositelj većine lokalne proizvodnje i dopunskih djelatnosti.

Od ukupno 108 OPG-ova, 90 su osnovna obiteljska gospodarstva, 17 imaju status „za proizvodnju“, a 1 OPG je registriran „za proizvodnju i usluge“, što uključuje pružanje ugostiteljskih ili turističkih usluga na OPG-u. Ova struktura pokazuje da je poljoprivreda u Komiži pretežito primarna djelatnost, ali s prisutnim trendom diverzifikacije prema turizmu i preradi.

Dominantne kulture su vinova loza, maslina i povrtlarske vrste, dok se u manjem opsegu uzgajaju koze i ovce. Pojedini OPG-ovi bave se proizvodnjom vina, ulja, meda i sušenog voća, a dio njih uvodi dopunske djelatnosti poput pružanja smještaja ili degustacijskih sadržaja. Ukupna poljoprivredna površina čini približno 2,5 % površine Grada, ali ima važnu ulogu u očuvanju krajjobraza, biološke raznolikosti i lokalne prehrambene samodostatnosti.

Ono što Komižu u poljoprivrednom smislu posebno izdvaja jest Komiški rogač, autohtoni proizvod koji je 2023. dobio europsku zaštitu zemljopisnog podrijetla. Tradicija njegova uzgoja seže stoljećima unatrag, a posljednjih godina nasadi su revitalizirani i povezani s modernim brendiranjem te ekološkim pristupom proizvodnji. Rogač, prilagođen sušnim i sunčanim padinama zapadnog dijela otoka, simbolizira otpornost otočne poljoprivrede u uvjetima klimatskih i demografskih izazova. Uz prehrambenu vrijednost i

²⁵ Izvor: APPRRR, Sumarni podaci iz Upisnika poljoprivrednika za Grad Komižu, 8. listopada 2025.

prepoznatljiv identitet, otvara prostor za razvoj proizvoda s dodanom vrijednošću, tematskih manifestacija i povezivanje poljoprivrede s turizmom.

Ribarstvo je stoljećima jedno od ključnih obilježja identiteta Komiže te i dalje ima važnu gospodarsku i, sve više, simboličku ulogu. Prema podacima FLAG-a Škoji i Registra ribarske flote RH (Ministarstvo poljoprivrede, 2024.), u Komiži je registrirano oko 30 aktivnih ribarskih plovila i nekoliko obiteljskih obrta koji se bave gospodarskim ribolovom, preradom ili turizmom povezanim s ribarstvom.

Komiža raspolaže osnovnom infrastrukturom (ribarska luka, isporuka leda, servisne djelatnosti), ali nedostaju kapaciteti za preradu, hlađenje i skladištenje ribe, što ograničava daljnji razvoj. Započet je projekt izgradnje moderne ribarske luke vrijedan oko 11.000.000,00 eura. U sklopu projekta planirana je izgradnja primarnog lukobrana duljine 200-tinjak m, operativnih obala te rekonstruiranje pristupne državne ceste DC117 kako bi luka dobila odgovarajuću prometnu povezanost. Modernizacija luke ima za cilj unaprijediti rad ribara, povećati učinkovitost iskrcaja, osigurati bolje skladišne i infrastrukturne uvjete te ublažiti dugogodišnji konflikt između turizma i ribarstva. Time se Komiža, kao jedna od najznačajnijih otočnih ribarskih sredina u Hrvatskoj, pozicionira za obnovu svoje ribarske infrastrukture i primjenu održivih gospodarskih modela. Ribarstvo je generalno suočeno s problemima starenja ribara, visokih troškova flote i nedostatka mlađih stručnih kadrova, ali ima i prepoznatljive potencijale u turističko-ribarskim aktivnostima (ribarske ture, edukativni programi, manifestacije). Kombinacija tradicijske ribarske kulture, gastro-turističke prepoznatljivosti i modernizacije infrastrukture može značajno pridonijeti jačanju lokalne ekonomije.

Unatoč ograničenom obujmu, poljoprivreda i ribarstvo imaju stratešku vrijednost jer predstavljaju rijetke sektore koji generiraju primarnu proizvodnju i mogu stvarati dodanu vrijednost izvan isključivo turističke potrošnje. Ključni izazovi odnose se na starenje nositelja gospodarstava, nedostatak preradbenih kapaciteta i osjetljivost na klimatske uvjete, dok razvojni potencijal leži u povezivanju proizvodnje s lokalnom gastronomijom, kratkim lancima opskrbe, brendiranim proizvodima i edukativno-turističkim programima. U tom smislu, modernizacija ribarske infrastrukture i jačanje poduzetničke zone mogu djelovati kao katalizatori prelaska s primarne proizvodnje na modele s većom dodanom vrijednošću.

2.7.3 Turizam

Turistički promet u Komiži u razdoblju 2019.–2024. pokazuje izražen utjecaj pandemije COVID-19, ali i relativno brz oporavak. Rekordna pretpandemijska godina 2019. s 18.928 dolazaka i 107.440 noćenja predstavlja referentnu bazu. U 2020. godini, uslijed globalnih ograničenja putovanja i zatvaranja tržišta, dolasci su pali za više od 40 %, a noćenja za gotovo 38 %. Iako je riječ o značajnom padu, on je bio blaži u usporedbi s brojnim destinacijama snažno ovisnima o zračnom prometu i dalekim emitivnim tržištima, koje su zabilježile znatno izraženije minuse. Otoci, uključujući Vis i Komižu, pokazali su veću otpornost zahvaljujući dostupnosti automobilskim gostima iz bližih europskih tržišta i percepciji sigurnije, manje gusto naseljene destinacije. U 2021. godini zabilježen je djelomičan oporavak, dok 2022. donosi snažan povratak potražnje – s 17.983 dolazaka i 108.668 noćenja, gotovo na razini 2019. godine. Ovaj skok jasno potvrđuje otpornost destinacije i stabilnost njezinih tradicionalnih emitivnih tržišta.

Tablica 20. Turistički dolasci i noćenja²⁶

Godina	Dolasci	Noćenja	Napomena
2019.	18.928	107.440	Referentna pretpandemijska baza.
2020.	11.171	66.781	„COVID godina“
2021.	15.034	92.952	„COVID godina“
2022.	17.983	108.668	Oporavak prema 2019. (≈ 93 – 94 %).
2023.	17.331	105.127	Stabilizacija nakon 2022.
2024.	17.707	108.000	Indeksi 24/23: 102,1 i 102,7.

U 2023. godini dolazi do blage stabilizacije i korekcije nakon snažnog postpandemijskog „rebound“ efekta, dok 2024. ponovno bilježi umjeren rast (indeksi 24/23: 102,1 za dolaske i 102,7 za noćenja). Ukupni rezultati dolazaka za 2024. i dalje su nešto ispod 2019. godine (oko 92 % dolazaka), dok je razina noćenja praktički izjednačena s pretpandemijskom, što ukazuje na zadržavanje duljine boravka i stabilnu potražnju. Povećanje udjela domaćih gostiju (+7,6 % dolazaka) uz blagi pad stranih (–2,3 %) sugerira određenu promjenu strukture tržišta, ali bez značajnog poremećaja ukupne dinamike.

Tablica 21. Emisijska tržišta (TOP 5)²⁷

Pozicija	Tržište	Napomena
1	Slovenija	Najjače tržište u 2023.
2	Njemačka	Stabilno drugo mjesto.
3	Poljska	Rastući udio.
4	Ujedinjeno Kraljevstvo	Vraća se prema 2019.
5	Srbija	Konzistentno među TOP 5.

Struktura emitivnih tržišta pokazuje da Komiža ima stabilnu i relativno raznoliku bazu gostiju. Slovenija se pozicionira kao vodeće tržište, što potvrđuje snažnu povezanost s bližim, automobilskim emitivnim zonama, dok Njemačka tradicionalno drži stabilno drugo mjesto. Poljska bilježi rastući udio i potvrđuje trend jačanja srednjoeuropskih tržišta, dok se Ujedinjeno Kraljevstvo postupno vraća na pretpandemijske razine. Srbija se kontinuirano zadržava među pet najvažnijih tržišta, što upućuje na važnost regionalne

²⁶ Izvor: DZS – Gradovi u statistici²⁷ Izvor: TZ Komiža

potražnje. Prema preliminarnim pokazateljima za 2025. dodatno potvrđuju rast domaćih gostiju te gostiju iz neposredne regije, što otok Vis u određenoj mjeri izdvaja od većine drugih otočkih destinacija koje su snažnije orijentirane na udaljenija inozemna tržišta. Ovakva struktura potražnje doprinosi većoj otpornosti destinacije na vanjske poremećaje i oscilacije u međunarodnom prometu.

Strukturno gledano, potražnja je i dalje izrazito koncentrirana u srpnju i kolovozu, što potvrđuje sezonalni karakter destinacije. Aktivnosti Turističke zajednice u 2024. godini – razvoj manifestacija poput Biševo Trail-a i Kalanka, uređenje tematskih staza te unaprjeđenje ambijentalnih prostora (npr. Ribarska ulica) – usmjerene su upravo na produljenje sezone i rasterećenje vrhunca. Dugoročni izazov ostaje jačanje predsezone i posezone kroz diversifikaciju proizvoda, posebno u segmentima outdoor turizma, interpretacije baštine i geoturizma, uz oslonac na Geopark Viški arhipelag i razvoj cjelogodišnjih sadržaja.

2.7.3.1 Struktura smještaja

Smještajna struktura Komiže izrazito je dominantno orijentirana na privatni smještaj u domaćinstvu, koji čini uvjerljivo najveći udio ukupnih kapaciteta što je tipično za hrvatske otočke destinacije. Hotelski kapaciteti čine znatno manji, ali strateški važan segment ponude, dok kamping i ostali oblici kolektivnog smještaja imaju vrlo ograničen udio. Takva struktura omogućuje fleksibilnost u vršnim mjesecima i disperziju prihoda na veći broj lokalnih domaćinstava, ali istodobno otežava standardizaciju kvalitete, upravljanje cijenama i koordinirano produljenje sezone.

Ključni hotelski objekt na području Komiže je Hotel Biševo, smješten neposredno uz plažu Gusarica. Hotel raspolaže s 131 sobom (pretežito dvokrevetne, uz manji broj jednokrevetnih i obiteljskih jedinica) te dodatnim sadržajima poput konferencijske dvorane, pizzerije, mini golfa i masaže. Objekt, izgrađen u fazama 1960-ih i 1980-ih godina, nalazi se na iznimno atraktivnoj lokaciji uz jednu od najuređenijih i najdostupnijih gradskih plaža, s infrastrukturom prilagođenom i osobama smanjene pokretljivosti. Iako hotel danas ne prati suvremene standarde više kategorije te zahtijeva cjelovitu rekonstrukciju ili novu investiciju, njegov položaj i kapacitet predstavljaju jedan od najvažnijih razvojnih potencijala Komiže – osobito u kontekstu produljenja turističke sezone, razvoja kongresnog i grupnog turizma te organiziranih aranžmana izvan vrhunca ljeta. Planirana realizacija novog hotelskog projekta na toj lokaciji ima potencijal bitno promijeniti strukturu ponude i povećati udio organiziranog, cjelogodišnjeg smještaja.

Ukupno gledano, Komiža raspolaže pretežito malim i srednjim smještajnim jedinicama u privatnom sektoru, uz jedan veći hotelski objekt kao stratešku točku transformacije. Upravo ta struktura sugerira da budući razvoj treba ići u smjeru podizanja kvalitete, profesionalizacije privatnog smještaja i jačanja manjeg broja cjelogodišnjih nositelja ponude.

2.7.3.2 Struktura ponude

Turistička ponuda Komiže temelji se na snažnoj kombinaciji prirodnih resursa, maritimne tradicije i specifične otočne geografije koja omogućuje disperziju posjetitelja. Grad raspolaže velikim brojem plaža i uvala, od kojih je znatan dio dostupan isključivo morskim putem, što prirodno rasterećuje gradsko središte i usmjerava dio prometa prema akvatoriju. Plaže poput Gusarice i Kamenice, kao i niz manjih uvala prema Biševu i južnoj obali otoka, čine temelj ljetne ponude, dok se izvan sezone naglasak sve više prebacuje na outdoor, planinarske i interpretacijske sadržaje.

Važan segment ponude predstavlja podvodni turizam. Komiški akvatorij obiluje arheološkim lokalitetima, olupinama brodova i bogatim podmorskim ekosustavima koji privlače ronioce i istraživače. Podvodna baština, uključujući antičke nalaze i povijesne brodolome, dio je šire maritimne priče Komiže te predstavlja značajan, ali još uvijek nedovoljno sustavno interpretiran resurs. Razvoj podvodnih interpretacijskih točaka, tematskih ruta i kvalitetnije prezentacije ove baštine mogao bi dodatno produžiti sezonu i privući specifične nišne segmente gostiju.

Maritimna baština jedan je od najsnažnijih identitetskih i turističkih resursa Komiže. Tradicijska gajeta falkuša, simbol komiških ribara i njihove povijesne povezanosti s Palagružom, danas je središnji element interpretacije ribarske prošlosti. Manifestacija Rota Palagruzona oživljava povijesnu regatu i predstavlja jedinstven spoj sporta, tradicije i međunarodne suradnje. Svetkovina sv. Nikole, zaštitnika pomoraca, kao i brojne regate i ribarske fešte, dodatno potvrđuju živu maritimnu kulturu koja nije tek muzejski eksponat, već dio svakodnevice. Ribarski muzej / Ekomuzej Komiža (Terra Marique) pruža institucionalni okvir za interpretaciju te baštine, ali prostor za dodatnu valorizaciju, digitalizaciju i međunarodnu promociju i dalje postoji.

Na području Grada nalaze se i brojni bivši vojni kompleksi iz razdoblja JNA (bitnice, podzemni tuneli i objekti), Titova špilja te najviši vrh otoka – Hum – koji zajedno čine snažan potencijal za razvoj tematskog, povijesnog i planinarskog turizma. Ovi lokaliteti, uz mrežu pješačkih i tematskih staza, omogućuju prostornu i sezonsku disperziju posjetitelja te razvoj sadržaja s relativno niskim infrastrukturnim zahtjevima.

Posebnu ulogu u sustavu upravljanja posjetima ima otok Biševo, administrativno u sastavu Grada Komiže, te Modra špilja kao najposjećenija atrakcija na cijelom otoku Visu i generator značajnih financijskih sredstava. Špiljom upravlja komunalno poduzeće Nautički centar Komiža, a upravljanje tokovima posjetitelja, osobito u vrhuncu sezone, ključno je za očuvanje prostora i dugoročnu održivost prihoda.

U kontekstu interpretacije prostora i održivog turizma, važan, ali još nedovoljno iskorišten potencijal predstavlja UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag. Geopark objedinjuje geološku, prirodnu i kulturnu baštinu otočja u jedinstvenu razvojnu platformu te nudi alat za sustavno upravljanje interpretacijom, edukacijom i održivim korištenjem prostora. Iako se Geopark već uključuje u programe interpretacije i tematske rute, njegov puni potencijal – osobito u povezivanju podvodne baštine, maritimne tradicije, vojno-povijesnih lokaliteta i krajobraznih vrijednosti – još nije do kraja integriran u cjeloviti destinacijski menadžment.

Turistička zajednica usmjerava dio aktivnosti prema razvoju sadržaja s visokim doživljajnim potencijalom i relativno malim infrastrukturnim zahtjevima – trail utrke (npr. Biševo Trail), tematske manifestacije, interpretacijske rute, uređenje ambijentalnih prostora poput Ribarske ulice te povezivanje baštine, gastronomije i maritimne tradicije. Takav pristup ima dvostruku funkciju: rasterećenje vrhunca sezone (srpanj–kolovoz) te jačanje identitetskog turizma koji se nadovezuje na Geopark, ribarsku baštinu i krajobrazne posebnosti.

2.7.3.3 Infrastrukturni i investicijski okvir

Nautički turizam važan je dio turističke ponude grada. Komiža raspolaže funkcionalnom lukom i Nautičkim centrom (recepција luke radi 1.4.–31.10.), a u ožujku 2025. pokrenuta je izgradnja ribarske luke vrijedna 13,8 mil. € (Ministarstvo poljoprivrede + državni proračun), s ugovorenim rokom izvođenja 28 mjeseci za prvu fazu. Projekt će povećati sigurnost i kapacitet te jasnije razdvojiti ribarske i turističke funkcije obale, čime se dugoročno smanjuju operativni konflikti i podiže kvaliteta usluge.

Jedan od najvažnijih razvojnih projekata, prema javno dostupnim najavama, je novi hotel „Biševo“ (prezentiran 29.5.2022.), temeljen na rješenju 3LHD i pozicioniranju u lifestyle segment, uz ranije spominjano brendiranje u Marriott Autograph Collection (≈52 mil. € investicije). Projekt je u postupku usklađivanja s prostorno-planskim okvirom. Realizacija bi značajno promijenila strukturu smještaja i povećala udio organiziranog, cjelogodišnjeg turizma.

2.7.3.4 Proizvodni identitet i tržišna pozicija destinacije

Komiža ima jasno prepoznatljiv identitet ribarskog grada te skup manifestacija i događanja koji godinama nose vidljivost i potražnju. Ovi “nosači proizvoda” potvrđuju da destinacija ne ovisi isključivo o pasivnoj ljetnoj potražnji, već raspolaže programskim sadržajem s međunarodnim dosegom.

U 2024. gradska TZ zadržava visok udio programskih ulaganja (≈72 % izvršenja), s naglaskom na razvoj ponude – staze na Biševu, interpretacijske i mikro-ambijentalne intervencije (npr. Ribarska ulica), outdoor manifestacije i povezivanje baštine s gastronomijom. Takav pristup potvrđuje strateški pomak prema oblikovanju proizvoda, a ne samo promociji destinacije.

2.7.3.5 Sezonalnost, operativni rizici i potreba za integriranim upravljanjem

Unatoč stabiliziranoj potražnji i razini blizu pretpandemijskih rezultata, izražena sezonalnost i koncentracija prometa u srpnju i kolovozu ostaju ključni operativni izazov. Logistika pristupa otoku, vremenski uvjeti i upravljanje vršnim opterećenjima (osobito na Biševu i atrakcijama kratkog zadržavanja) izravno utječu na kvalitetu doživljaja i reputaciju destinacije.

Financijski doseg marketinških i programskih aktivnosti dijelom ovisi o vanjskim izvorima i partnerstvima, što zahtijeva dugoročnu stabilnost projektne strukture. Destinacija je stabilna i diferencirana (ribarstvo + outdoor + baština + geopark), ali daljnji razvoj traži snažniju integraciju upravljanja prostorom, posjetiteljskim tokovima i investicijskim projektima.

2.7.4 Ključni izazovi i razvojni potencijali

Gospodarstvo Komiže obilježeno je izraženom mikro-strukturom, snažnom sezonalnošću i visokom ovisnošću o turističkoj potražnji. Dominacija malih obrta i uslužnih djelatnosti vezanih uz ljetne mjesece generira osjetljivost na vanjske poremećaje – od klimatskih i prometnih ograničenja do globalnih tržišnih šokova. Ograničen broj srednjih poduzeća i prerađivačkih kapaciteta smanjuje mogućnost rasta produktivnosti i stvaranja stabilnih, cjelogodišnjih radnih mjesta. Dodatni izazovi uključuju demografske trendove, starenje nositelja poljoprivrednih gospodarstava i ribara, nedostatak specijalizirane radne snage te fiskalnu izloženost sezonalnim prihodima, osobito onima povezanim s turističkim tokovima i Modrom špiljom.

Unatoč tome, Komiža raspolaže nizom razvojnih potencijala koji nadilaze klasični model sezonskog turizma. Ključna razvojna prilika leži u postupnoj diversifikaciji prema djelatnostima s većom dodanom vrijednošću – manjim prerađivačkim kapacitetima vezanim uz ribarstvo i poljoprivredu, logističkim uslugama povezanim s moderniziranom ribarskom lukom te stručnim i digitalnim djelatnostima koje nisu prostorno ograničene otočnim kontekstom.

Razvoj gospodarske zone Ravno predstavlja važan preduvjet za takvu transformaciju. Aktiviranje zone omogućilo bi smještaj proizvodno-uslužnih aktivnosti, servisnih radionica, manjih preradbenih pogona i logističkih funkcija koje trenutno nemaju adekvatan prostorni okvir. U kombinaciji s izgradnjom ribarske luke, zona može imati multiplikacijski učinak – potaknuti revitalizaciju primarnog sektora i otvoriti prostor za razvoj dodane vrijednosti unutar maritimnih djelatnosti.

Dodatni potencijal nalazi se u stavljanju gradskih prostora u gospodarsku funkciju, uključujući razvoj coworking prostora i poticanje rada na daljinu. Komiža, zahvaljujući kvaliteti života, sigurnosti i prirodnom okruženju, ima preduvjete za privlačenje digitalnih nomada i stručnjaka koji nisu vezani uz lokalno tržište rada. Taj segment još uvijek je nedovoljno iskorišten, a može pridonijeti produljenju sezone, većoj potrošnji izvan vrhunca ljeta i diversifikaciji lokalne ekonomije.

Poljoprivreda i ribarstvo, iako skromnog obujma, predstavljaju strateške sektore jer generiraju primarnu proizvodnju i omogućuju stvaranje lokalne dodane vrijednosti. Njihov razvojni potencijal leži u povezivanju s gastronomijom, kratkim lancima opskrbe i tematskim turističkim programima. Poseban prostor za snažniju valorizaciju ima Komiški rogač – proizvod sa zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla – koji još uvijek nije u potpunosti iskorišten kao nosivi otočni brend. Sustavno brendiranje, razvoj novih proizvoda i povezivanje s interpretacijskim i edukativnim sadržajima mogu ga pozicionirati kao simbol otpornosti i autentičnosti otočne poljoprivrede.

Snažan razvojni potencijal krije se i u lokalnoj gastronomiji kao dijelu identitetskog kapitala otoka. Komiška i viška pogača, prepoznate daleko izvan granica otoka, predstavljaju iznimno vrijedan kulturno-gastronomski simbol. Prijateljsko rivalstvo između Komiže i Visa oko interpretacije i recepture pogače može se dodatno kreativno valorizirati kroz festivale, gastro-rute i zajednički otočni brend, čime bi se tradicija pretvorila u atraktivan i tržišno diferenciran proizvod.

U turizmu, ključni izazov ostaje upravljanje sezonalnošću i vršnim opterećenjima, osobito na Biševu i atrakcijama kratkog zadržavanja. Potencijal leži u daljnjoj integraciji podvodne baštine, maritimne tradicije, geoparka, vojno-povijesnih lokaliteta i outdoor sadržaja u koherentan cjelogodišnji proizvod. UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag predstavlja važnu platformu za takvu integraciju, ali njegov puni potencijal u destinacijskom menadžmentu još nije do kraja iskorišten.

Zaključno, Komiža raspolaže snažnim identitetskim kapitalom – ribarskom tradicijom, geoparkom, gastronomijom, prirodnim resursima i kvalitetom života – ali dugoročna otpornost gospodarstva ovisit će o sposobnosti povezivanja tih elemenata u integrirani model razvoja. Ključni smjerovi uključuju produljenje sezone, jačanje dodane vrijednosti unutar primarnog sektora, razvoj poduzetničke infrastrukture, aktiviranje gradskih prostora za nove oblike rada te sustavno brendiranje lokalnih proizvoda i iskustava.

2.8. Infrastruktura, prostor i okoliš

2.8.1 Prostorno-planska osnova

Važeći Prostorni plan uređenja (PPU) Grada Komiže, s pročišćenim tekstom odredbi i pripadajućim kartografskim prikazima, obvezujući je temelj za sve zahvate u prostoru. Plan jasno određuje namjenu površina, infrastrukturne sustave i uvjete zaštite te propisuje kada je provedba izravna, a kada se ostvaruje posredno, kroz detaljnije planove užih cjelina (UPU). Analiza stanja pokazuje da plan omogućuje razvoj unutar naselja i u izdvojenim zonama: građevinska područja (prikazi mjerila 1:5 000) i turističke zone (T) otvaraju prostor za rekonstrukcije i podizanje kvalitete ponude, ali uz stroge uvjete oblikovanja i zaštite prostora. U atraktivnim obalnim i povijesnim cjelinama primjenjuju se pojačani režimi zaštite (karte 3.1–3.3), zbog čega je prag prihvatljivosti projekata viši - konzervatorski uvjeti, krajobrazna mjerila i očuvanje javnih prostora postaju presudni dio procjene. Time se razvoj u najatraktivnijim zonama Komiže ne svodi na pitanje “može li se graditi”, nego prvenstveno na pitanje kvalitete rješenja, očuvanja identiteta i javnog prostora – što podiže prag odgovornosti i investitora i Grada.

Za veće i osjetljive obuhvate plan izričito upućuje na posrednu provedbu putem UPU-a. Takav pristup omogućuje finiju kontrolu kvalitete zahvata i usklađivanje sa zaštitnim režimima, ali ujedno nosi vremenski rizik dok detaljna razrada ne bude donesena ili ažurirana. U praksi to znači da su planerski rokovi i kapaciteti izrade/izmjena UPU-a jedan od ključnih razvojnih “uskih grla”, jer bez njih i kvalitetni projekti ulaze u zastoje.

Sva povećanja kapaciteta, osobito ona koja donose nova opterećenja, moraju dokazati realne mogućnosti priključenja na prometni sustav, vodoopskrbu i odvodnju te elektroenergetsku mrežu. Te se provjere oslanjaju na kartografske prikaze infrastrukturnih sustava (promet 2.1, vodnogospodarstvo 2.3, elektroenergetika 2.2) i na odredbe o priključenju, pa u praksi upravo infrastruktura često određuje dinamiku i izvedivost projekata.

Obalni pojas i lučke funkcije uređeni su jasno: luka otvorena za javni promet, luke posebne namjene i planirana ribarska luka djeluju unutar definiranih režima, a javna pristupačnost obale i pješački koridori ostaju temeljno načelo oblikovanja. Za projekte na obali to konkretno znači obvezu očuvanja javnog karaktera prostora i usklađenja rješenja s propisanim zaštitnim mjerama.

U tijeku su radnje vezane uz ID UPU naselja Komiža i povezane ID PPU; u provedbi se primjenjuje najnoviji važeći tekst, a gdje je izmjena još u postupku, projekti se ravnaju prema važećem stanju do objave. To je standardna praksa koja proizlazi iz odredbi važećeg PPU-a i obrazloženja ID PPU-a.

ostaju temeljno načelo oblikovanja. Za projekte na obali to konkretno znači obvezu očuvanja javnog karaktera prostora i usklađenja rješenja s propisanim zaštitnim mjerama.

U tijeku su radnje vezane uz ID UPU naselja Komiža i povezane ID PPU; u provedbi se primjenjuje najnoviji važeći tekst, a gdje je izmjena još u postupku, projekti se ravnaju prema važećem stanju do objave. To je standardna praksa koja proizlazi iz odredbi važećeg PPU-a i obrazloženja ID PPU-a.

Napomena o projektu hotela Biševo

Prije izmjena prostorno-planske dokumentacije donesenih 2024. godine turistička zona hotela Biševo bila je određena kao postojeća zona T1 površine oko 1,1 ha, s maksimalnim kapacitetom od 400 ležajeva. Tadašnji Prostorni plan navodio je postojeći kapacitet od približno 250 ležajeva te mogućnost povećanja smještajnih kapaciteta za 130–150 ležajeva. Rekonstrukcija je bila predviđena prvenstveno radi podizanja kvalitete turističke ponude, uz uređenje pratećih sadržaja, podzemnih garaža, otvorenih prostora, plaže i krajobraza.

Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Komiže i Urbanističkog plana uređenja naselja Komiža, kojima je detaljnije uređeno područje hotela Biševo, donesene su u veljači 2024. godine. Ukupni obuhvat izmjena UPU-a iznosi oko 1,76 ha, dok sama ugostiteljsko-turistička zona T1 hotela Biševo zauzima oko 1,25 ha. Preostali dio obuhvata uključuje područje bivše tvornice Mardešić, površine stambene i mješovite namjene te prometne površine.

Važeći PPU za zonu Biševo određuje maksimalni kapacitet do 450 ležajeva, dok detaljniji UPU za zonu hotela propisuje najviše 350 ležajeva. Postojeći hotel predviđen je za uklanjanje i zamjenu novim hotelskim sklopom.

Plan dopušta hotel s do osam etaža, bez propisane maksimalne visine građevine. Upravo su gabariti budućeg hotela bili jedno od ključnih pitanja tijekom donošenja izmjena plana jer prostorni plan mora postaviti jasne granice neovisno o konkretnom idejnom projektu ili investitoru koji ga u određenom trenutku predstavlja.

Obalno područje mora zadržati javni karakter te biti namijenjeno pješačkom kretanju i rekreaciji.

Odvodnja sanitarnih otpadnih voda prvenstveno je vezana uz priključenje na javni kanalizacijski sustav Komiže. Međutim, do realizacije odgovarajućeg javnog sustava plan dopušta izgradnju vlastitog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i ispuštanje pročišćenih voda u teren putem upojnih bunara. Takvo rješenje bilo je jedno od spornih pitanja tijekom donošenja plana zbog blizine izvora u crkvi Gospe Gusarice i kvalitete mora na Gradskoj plaži.

Za vodoopskrbu je potrebno osigurati odgovarajuće kapacitete sustava, pri čemu se realizacija novih turističkih kapaciteta mora uskladiti sa stvarnim mogućnostima vodoopskrbe Komiže i otoka Visa. To je posebno važno zbog veličine planiranog kompleksa, sezonskog opterećenja sustava i ograničenih otočnih vodnih resursa.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti krajobraznom oblikovanju i vizuri Komiže s mora. Hotel Biševo nalazi se na izrazito eksponiranoj lokaciji uz obalu, pa njegovi gabariti, oblikovanje, uređenje terena i zelenilo izravno utječu na sliku cijelog zapadnog dijela komiške uvale.

Tijekom postupka donošenja izmjena plana podnesen je niz primjedbi i prijedloga građana, a vijećnici liste Movi se! podnijeli su i četiri amandmana na konačni prijedlog plana. Među njima su bili zahtjevi za smanjenje maksimalnog broja ležajeva, jasnije ograničavanje gabarita budućeg hotela, primjerenije prometno rješenje te brisanje mogućnosti ispuštanja pročišćenih otpadnih voda u teren putem upojnih bunara.

Politički pristup liste građana Movi se, koja danas obnaša gradsku vlast, temelji se na potrebi razvoja turizma uz očuvanje prostora i identiteta Komiže te izbjegavanje nekontrolirane apartmanizacije i prekomjernog turističkog razvoja. U tom kontekstu hotel Biševo predstavlja jedan od najvažnijih prostornih i razvojnih zahvata u gradu.

Projekt hotela Biševo stoga nije samo investicija u nove smještajne kapacitete. Njegova realizacija mora se promatrati kroz ukupne infrastrukturne mogućnosti Komiže, osobito vodoopskrbu, odvodnju i promet, ali i kroz zaštitu krajobraza i vizura naselja, očuvanje javnog karaktera obale te ukupnu mjeru turističkog razvoja prihvatljivu za Komižu.

2.8.2. Vodoopskrba i odvodnja

Sustav javne vodoopskrbe i odvodnje na području Grada Komiže dio je otočnog, izoliranog sustava i planiran je prostorno-planskim aktima Grada. Odvodnja je koncipirana na standardu uređaja za pročišćavanje otpadnih voda s ispuštanjem pročišćenih voda podmorskim ispustom, uz obvezno poštovanje posebnih uvjeta i etapnost izgradnje; priključenja većih potrošača provode se po posebnim uvjetima nadležnih tijela, uz dokaz realnih kapaciteta sustava. To je ključna operativna stega za sezone vršne pritiske i svako povećanje smještajnih/poslovnih kapaciteta u naselju, uključujući hotelske rekonstrukcije. (PPU/ID PPU – odredbe za priključenje i zaštitu voda/priobalja; pročišćeni tekst i obrazloženje.) To Komižu stavlja u poziciju u kojoj se razvoj smještaja i veći zahvati moraju planirati “infrastrukturno unatrag” – tek nakon realne potvrde kapaciteta vode i odvodnje, a ne obratno.

Na vodoopskrbi oslonac su otočni resursi i zaštitne zone izvorišta, što izravno uvjetuje planiranje potrošnje i faziranje priključenja novih većih korisnika. Kartografski slojevi PPU-a (vodno-gospodarski sustav, posebni uvjeti, ograničenja) daju tehnički okvir za provjere trasa i kapaciteta te koordinaciju s posebnim uvjetima Hrvatskih voda u svim fazama projektiranja.

U prethodnom razdoblju pokrenut je i niz zahvata na aglomeraciji Komiža: dogradnja sustava odvodnje s uređajem i podmorskim ispustom te širenje sekundarne mreže, dok su u strateškim dokumentima Grada predviđeni i projekti digitalizacije nadzora te rješavanje vodoopskrbe rubnih naselja kroz fazno povezivanje s javnim sustavom ili privremena kompatibilna rješenja do trajnog spajanja. Time su postavljeni instrumenti za smanjenje gubitaka, sigurnost opskrbe u ljetnoj špici i uredan okolišni nadzor.

Aktualni kontekst upravljanja proizlazi iz državne politike „jedno uslužno područje – jedan isporučitelj“ kojom se objedinjavaju isporučitelji vodnih usluga. Uredbom o uslužnim područjima utvrđuju se granice i društva-preuzimatelji, a za područje otoka Visa nadležno je ministarstvo donijelo rješenje čiji je učinak pripajanje Vodovoda i odvodnje otoka Visa d.o.o. društvu Vodovod Brač d.o.o.; prema službenoj obavijesti Grada, rješenje postaje izvršno 23. rujna 2025. Ova je odluka otvorila snažnu javnu raspravu: održane su tribine i prosvjedi te pokrenuta peticija, pri čemu se u istupima dosljedno navodi kako bi otok Vis u novoj vlasničko-upravljačkoj strukturi imao tek 0,14 % udjela (iako Vis sudjeluje s oko 12 % u pokazateljima područja), što lokalna zajednica smatra nerazmjernim stvarnim opterećenjima i potrebama otočnog sustava. U peticiji i objavama inicijativa artikuliran je i zahtjev da se zbog otočne posebnosti razmotri rješenje samostalnog vodouslužnog područja za Vis, odnosno izmjene propisa koje bi to omogućile. Za Komižu i Vis to je razvojno pitanje autonomije: model upravljanja vodnim sustavom izravno određuje investicijski tempo, prioritete ulaganja i mogućnost reakcije na sezonske vršne pritiske.

Od lipnja 2025. godine Grad Komiža i Grad Vis zajednički su, kroz koordiniranu javnu komunikaciju i institucionalne inicijative, uložili znatne napore kako bi privoljeli sve nadležne dionike da ponovno razmotre donesenu odluku. Cilj je donošenje novog, pravednijeg rješenja koje će uzeti u obzir stvarne posebnosti i interese otoka Visa. Argumenti u prilog samostalnosti Visa kao zasebnog vodoopskrbnog područja višestruko su utemeljeni. Vis je uz Cres jedini otok u Hrvatskoj koji ima vlastite izvore pitke vode i ne ovisi o podmorskim cjevovodima. Cjelokupna infrastruktura, uključujući crpilišta, vodospreme i mrežu, nalazi se na teritoriju otoka i pod učinkovitim je lokalnim upravljanjem. Vodovod i odvodnja otoka Visa d.o.o. posluje pozitivno, s gubicima vode značajno nižima od nacionalnog prosjeka i s cijenom vode nižom od one na Braču i Hvaru. Sustav je stabilan, tehnički održiv i ekonomski racionalan. Dodatni argument čini činjenica da je modernizacija i nadogradnja postojeće otočne infrastrukture znatno sigurnija i učinkovitija od visokorizične i troškovno zahtjevne izgradnje podmorskih cjevovoda prema Hvaru.

Pritom valja podsjetiti i na članak 174. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, koji obvezuje države članice da vode posebnu brigu o otocima i područjima s trajnim prirodnim ograničenjima te omogućuje zakonsku fleksibilnost u njihovom tretmanu. Odluke koje se odnose na upravljanje ključnim resursima kao što je voda moraju stoga uvažavati specifične geografske, infrastrukturne i demografske uvjete otoka Visa, kako bi se očuvala njegova dugoročna održivost i samostalnost u upravljanju vitalnim sustavima.

Neovisno o ishodu državnog postupka, važeća pravila prostornog uređenja i zaštite okoliša ostaju obvezujući okvir za svaku novu investiciju u Komiži: rješenja odvodnje temelje se na uređaju za pročišćavanje i podmorskom ispustu uz stalan monitoring kakvoće mora, a priključenja (posebice većih potrošača) odobravaju se nakon potvrde dostatnih kapaciteta vodoopskrbe i odvodnje te sukladno posebnim uvjetima nadležnih tijela. Taj okvir izravno će voditi daljnje planiranje i faziranje projekata, neovisno o budućoj organizaciji isporučitelja. (PPU/ID PPU – pročišćeni tekst i obrazloženje.) Stoga je infrastruktura vode i odvodnje jedan od glavnih faktora koji će u narednim godinama određivati realni “kapacitet rasta” turizma i gradnje.

2.8.3. Energetska infrastruktura i javna rasvjeta

Elektroenergetski sustav Komiže danas je stabilniji nego prije nekoliko godina, ponajprije zahvaljujući otočnom izvoru iz SE Vis te u strateškim dokumentima najavljenoj baterijskoj pohrani. U praksi to otvara prostor za pažljivo uvođenje novih opterećenja (turističke rekonstrukcije, komunalne usluge, točke emobilnosti), ali ne mijenja postupovna pravila – svako veće priključenje i dalje ide uz posebne uvjete nositelja mreže, eventualno faziranje i dogradnju tamo gdje je to nužno. Drugim riječima, energetska stabilizacija smanjuje operativni rizik, ali ne eliminira potrebu za faziranjem razvoja – posebno ako se povećavaju turistički i komunalni kapaciteti.

Planerski okvir ostaje čvrst: važeći PPU određuje koridore i smještaj elektroopreme te režim priključenja, dok se u obalnoj i povijesnoj cjelini dosljedno preferira podzemno kabliranje i oblikovna integracija opreme kako bi se očuvale vizure i pješački prostori. Za najosjetljivije zone primjenjuje se posredna provedba kroz UPU naselja Komiža, što omogućuje finiju kontrolu uklapanja i etapnu realizaciju.

U javnoj rasvjeti Grad nastavlja put koji je već zadan – LED i pametno upravljanje kao standard, uz nadzor potrošnje i prilagodbu svjetlosnih karakteristika ambijentu zaštićenih cjelina. Time se kombiniraju smanjenje potrošnje i troškova s očuvanjem noćnog ugođaja. To je važno i u kontekstu okoliša, jer Komiža i Biševo imaju resurs tamnog neba koji se može čuvati samo uz kontrolu svjetlosnog onečišćenja. Krovne fotonaponske elektrane su u statusu planske mjere: predviđene su za odabrane javne zgrade i komunalnu infrastrukturu ondje gdje to dopuštaju prostorno-zaštitni uvjeti, uz obveznu provjeru priključne snage i pribavljanje posebnih uvjeta priključenja nositelja mreže. Provedba se očekuje etapno, u skladu s prioritetima iz gradskih strateških akata i mogućnostima financiranja.

E-mobilnost je također u planiranju: nove lokacije i snage punionica određuju se kao dio javne komunalne opreme, uz usklađenje s PPU/UPU pravilima u zaštićenim cjelinama i provjeru dostupnih priključnih kapaciteta. Svako povećanje opterećenja razmatra se kroz sustav posebnih uvjeta i, po potrebi, faziranja. Prometno-operativni aspekt razrađen je u poglavlju „Promet i povezanost“.

Upravljački kontekst je jasan: ID UPU naselja Komiža i povezane ID PPU su u tijeku, pa se u provedbi primjenjuje najnoviji važeći tekst; dok su izmjene u postupku, projekti se ravnaju prema važećem stanju. Programska logika je usklađena s Strategijom pametnog grada Komiža – energetska učinkovitost (LED), digitalni nadzor i krovni OIE kao temelj, uz koordinaciju s otočnim rješenjima (SE Vis / baterije) kako bi se zadržala otpornost sustava i kvaliteta prostora.

2.8.4. Gospodarenje otpadom

Sustav se oslanja na mrežu podzemnih spremnika („zeleni otoci“) s odvojenim frakcijama (papir, plastika), mobilno reciklažno dvorište (MRD, oznaka REC-61) za širi spektar otpada uključujući opasni kućni otpad, te pojačanu sezonsku logistiku (osobito za Biševo); ovlaštene koncesionari preuzimaju posebne tokove u koordinaciji s Nautičkim centrom Komiža d.o.o.

Zatvaranjem odlagališta Šćeće 2019. primarni tok miješanog komunalnog otpada preusmjeren je na odlagalište Wellington (Grad Vis), uz nastavak sanacijskog postupka na Šćeću; donijeta su rješenja o sanaciji i pravomoćnosti (2022.) te se provode pripreme i imovinsko-pravni koraci za izvođenje.

Za fiksno reciklažno dvorište u RZ Ravno dovršena je dokumentacija za pristupnu cestu, ali se nikada nije krenulo u realizaciju. U razvojnom smislu, to je jedna od mogućnosti za kvalitetno upravljanje sezonskim vrhuncima i smanjenje pritiska na javne površine, osobito u staroj jezgri i obalnom pojasu.

Operativni obrazac vidljiv je i u godišnjim izvješćima: provode se edukacije, informiranje i eko-akcije čišćenja plaža/podmorja (npr. uklanjanja olupina), a uoči sezone sustavno se čiste udaljene uvale i plaže uz logistiku Nautičkog centra. Takav režim izravno ublažava ljetne vršne pritiske i održava standard čistoće bez širenja neovlaštenih odlagališta. Operativna sposobnost održavanja čistoće u sezoni postaje dio konkurentnosti destinacije, jer izravno utječe na doživljaj, reputaciju i održivost najosjetljivijih lokacija.

2.8.5. Javne površine te komunalno održavanje i građenje

Godišnji Programi građenja i održavanja definiraju vrste zahvata, troškove i izvore financiranja (komunalni doprinos/naknada, proračun, koncesije, ugovori, drugi propisani prihodi), čime se osigurava predvidljivost rada i praćenje izvršenja po stavkama. U upravljanju se kombiniraju gradski nadzor i ugovorni angažmani, s jasnim razgraničenjem odgovornosti.

U gradnji je 2024. naglasak na osjetljivim i frekventnim lokacijama: nerazvrstanim cestama, pješačkoj Ribarskoj ulici (rekonstrukcija podloge, oborinske odvodnje i kamenog opločenja), a u istom Programu su i radovi na javnoj rasvjeti. Ovi zahvati nisu samo komunalna rutina, nego i ulaganja u kvalitetu svakodnevice i turistički “standard prostora”, jer upravo javne površine nose najveći dio pritiska u špici sezone.

U održavanju je obrazac stabilan kroz više godina: javna rasvjeta (energija i servis), čišćenje/uređenje javnih površina, groblja, građevine/uređaji javne namjene, odvodnja oborinskih voda i obvezne DDD mjere. Poslovi čišćenja i održavanja zelenih površina ugovaraju se s Nautičkim centrom Komiža d.o.o.; groblja se financiraju iz naknade koja je prihod društva te se ne iskazuju u Programu održavanja. Plan čišćenja provodi se po zonama, s pojačanjima u sezoni i uoči većih događanja; za 2024. izvršenja su iskazana po stavkama u izvješću.

Na javnoj rasvjeti se osim redovnog održavanja provode etapne rekonstrukcije i zamjene (LED/pametno upravljanje) uz godišnje izvještavanje o planu i izvršenju, što smanjuje potrošnju i troškove te poboljšava pouzdanost u ljetnoj sezoni.

Ukratko, operativa se vodi dvostruko: kroz dnevne rutine održavanja (čistoća, rasvjeta, zelene površine, DDD, oborinska odvodnja) i kroz fazno građenje na prostorno osjetljivim točkama (Ribarska), uz transparentne programe i praćenje izvršenja po stavkama i izvorima. Takva podjela rada održava standard javnih površina tijekom turističkih vrhova, a istodobno omogućuje da se veći zahvati provode u kontroliranim vremenskim prozorima izvan špice. Dugoročni izazov je zadržati ovu razinu standarda uz sezonske vrhunce, što zahtijeva planiranje kadrova, mehanizacije i režima održavanja kao stalne razvojne funkcije, a ne samo sezonske reakcije.

2.8.6. Promet i povezanost

Prometna i obalna organizacija Grada Komiže počiva na važećem PPU-u: cestovna mreža, javni prostori uz rivu i režimi korištenja obale određeni su pročišćenim odredbama i kartama, a osjetljive točke razrađuju se UPU-om naselja Komiža koji je u izmjenama. Time je zadan okvir u kojem se vodi svako uređenje ulica, stajališta i parkirališta, kao i svi zahvati na rivi i gatovima.

Kopnena dostupnost praktički počiva na jednoj državnoj osi – cesti D117 prema Gradu Visu i trajektnom čvorištu. Takva strukturna ovisnost o jednoj prometnici i jednoj trajektnoj točki čini destinaciju ranjivom na poremećaje (vremenske uvjete, havarije, gužve), pa lokalne mjere moraju maksimalno povećati učinkovitost i sigurnost postojećih tokova. Unutar naselja, planom su određeni razredi ulica i pješački tokovi kako bi pristup automobilom u povijesnu i obalnu cjelinu ostao strogo kontroliran, a pješačka prohodnost prioritet. Dnevnu mobilnost osigurava autobusna veza Vis–Komiža s presjedanjem u luci Vis, pri čemu lokacije i oblikovanje stajališta UPU razrađuje uz kriterije sigurnosti kretanja i javnog karaktera prostora.

Vanjska povezanost s kopnom ide preko linije Split–Vis (trajekt tijekom cijele godine, u sezoni pojačan katamaranskim polascima) pri čemu treba istaknuti da su nove gradske vlasti u Komižu i Visu isposlovale od Jadrolinije produljenje ljetnog reda plovidbe s 31.8. na 20.9. Budući da je riva istodobno javni dnevni prostor i pristanišni front, plan traži očuvanje pješačke dostupnosti, sigurnost manevriranja i usklađenje s komunalnom infrastrukturom (osobito s obalnom odvodnjom i zaštitom mora). U tom je smislu ulazak u realizaciju Ribarske luke Komiža kapitalna novost: županijska investicija mijenja morske prilaze i ribarsku logistiku te zahtijeva pažljivo usklađivanje kopnenog prometa, parkiranja i pješačkih koridora. Time investicija u ribarsku luku postaje i prometno-upravljački projekt, jer bez jasnog režima parkiranja, pješačkih koridora i logistike može povećati opterećenje na najosjetljivijim obalnim točkama.

E-mobilnost je prisutna u skromnom obujmu (zabilježena je javna punionica u Komiži), a sljedeći koraci, dodatne lokacije i kapaciteti punionica te biciklistička infrastruktura planiraju se po istom režimu kao i ostali prometni zahvati: usklađenje s PPU/UPU pravilima prostora i sigurnosti kretanja te s dostupnim priključnim snagama elektroenergetske mreže.

Upravljački, Grad vodi izmjene UPU-a naselja Komiža; do njihove objave primjenjuje se najnoviji važeći tekst PPU-a, i to za sve prometne i obalne zahvate. Proračunom za 2025.–2027. osigurane su sidrišne točke

koje daju kontinuitet provedbi: fazno uređenje Ribarske ulice, pristupna prometnica zoni Ravno te program izrade i dorade planerskih akata (PPU/UPU) bez kojih se zahvati ne mogu provoditi.

Povezanost s planovima višeg reda u ovom je poglavlju dvoslojna: lokalni prostorni akti (PPU/ID PPU i UPU naselja) daju obvezujuća pravila javnosti obale, pješačkih tokova, pristupa i parkiranja, a gradski projekti – poput uređenja Ribarske ulice ili pristupa radnoj zoni Ravno – ta pravila provode u prostoru i zato su u proračunu vezani uz program planerske dokumentacije; istodobno, županijska nadležnost nad lukama i državni sustavi vanjske dostupnosti (trajektna linija i državna cesta) čine „vanjski okvir“ na koji se lokalne mjere naslanjaju, uz već ugrađene okolišne uvjete (zaštita mora/obale i odvodnja) u lokalnim odredbama.

2.8.7. Pomorsko dobro

Pomorsko dobro jedan je od ključnih razvojnih resursa Grada Komiže i temeljni prostor susreta gospodarskih, turističkih i ekoloških interesa. Obuhvaća gotovo cjelokupan obalni pojas i niz mikrolokacija od komunalnog i turističkog značaja, a njegovo održivo upravljanje od presudne je važnosti za očuvanje identiteta, javnog pristupa i gospodarske aktivnosti. Grad upravlja ovim prostorom sukladno Zakonu o pomorskom dobru i morskim lukama (NN 83/23) te vlastitim planovima upravljanja, koji se donose godišnje i višegodišnje. Aktualni Plan upravljanja pomorskim dobrom za razdoblje 2024.–2028. godine usklađen je s novim zakonskim modelom i uvodi sustav dozvola umjesto ranijih koncesijskih odobrenja, uz jasna pravila korištenja, održavanja i nadzora. Nadzor provodi pomorski redar u sklopu komunalnog redarstva, a Grad vodi evidenciju mikrolokacija i financijskih obveza korisnika.

Na području Komiže definirano je sedamnaest mikrolokacija na kojima se obavljaju djelatnosti sezonskog karaktera (ugostiteljstvo, iznajmljivanje opreme, turističke i rekreacijske usluge) među kojima se ističu Gradska plaža, Lučica, Jurkovic, Kamenice, Porat na Biševu te Navartalac. Time se omogućuje uređen i nadziran gospodarski razvoj, uz istodobno očuvanje opće dostupnosti obale. Grad Komiža kroz Plan sustavno uređuje ove lokacije, postavlja urbanu opremu i osigurava komunalni red, dok su korisnici obvezni pridržavati se uvjeta korištenja i održavanja prostora. Upravo kroz ovakav popis i režim dozvola Grad dobiva alat da uskladi gospodarsku aktivnost s javnim interesom – i da spriječi „prelijevanje“ sezonskog pritiska u trajnu privatizaciju prostora.

Financiranje upravljanja pomorskim dobrom temelji se na prihodima od dozvola i naknada za korištenje, koji se strogo namjenski troše na uređenje i zaštitu obale. U razdoblju 2021.–2024. Grad je godišnje izdavao dvadesetak do tridesetak koncesijskih odobrenja, s prosječnim godišnjim prihodom između 70.000 i 80.000 eura. U 2024. godini ostvaren je rekordan prihod zahvaljujući višegodišnjim ugovorima s Obrtom Jakša (36.800 eura), društvom RAZBIBRIGA d.o.o. (22.000 eura) i obrtom Pol Guspu (27.600 eura). Plan upravljanja za 2024.–2028. predviđa ukupna ulaganja od gotovo 1.000.000,00 eura, od čega se oko 250 tisuća odnosi na redovno održavanje, a više od 700 tisuća eura na kapitalne zahvate – sanaciju mulića i pristaništa, uređenje šetnica i rampi za osobe s invaliditetom, uklanjanje nezakonitih objekata te projektiranje i pripremu novih investicija. Takva raspodjela pokazuje uravnotežen pristup u kojem se prihod od korištenja vraća u prostor, čime se postiže održiv, samofinancirajući model upravljanja. To je važna razvojna prednost: prihod od korištenja obale vraća se u uređenje i sigurnost, pa pomorsko dobro postaje aktivan instrument upravljanja kvalitetom destinacije.

2.8.8. Okoliš i prirodni resursi

Okvir zaštite čine dva razina: cijelo administrativno područje obuhvaćeno je ekološkom mrežom Natura 2000 (POVS i POP) prema Uredbi o ekološkoj mreži; u praksi to znači obveznu provjeru utjecaja i, po potrebi, ocjenu prihvatljivosti zahvata za ciljeve očuvanja prije izdavanja akata za gradnju. U razvojnom smislu, to znači da se projekti moraju pripremati temeljitije i ranije, ali i da Komiža može graditi tržišnu prednost na “dokazivo očuvanom prostoru”.

Prostor Komiže pripada UNESCO Svjetskoj mreži geoparkova – Geoparku Viški arhipelag (proglašen 2019.), koji obuhvaća Vis s okolnim otočićima i hridima, uključujući Biševo, Svetac (Sv. Andrija), Brusnik, Jabuku i Palagružu; središnji posjetiteljski sadržaji geoparka nalaze se u Komiži (KC Ivan Vitić). Ovaj status potvrđuje iznimnu geološku vrijednost akvatorija i zahtijeva planiranje s naglašenim kriterijima zaštite i edukacije.

Prirodne osobitosti područja uključuju i izrazito tamno noćno nebo (osobito nad Biševom i Brusnikom), što je rijedak resurs na Jadranu i argument za pažljivo upravljanje javnom rasvjetom i svjetlosnim emisijama u obalnim i zaštićenim cjelinama.

Upravljanje okolišem oslanja se na operativne prakse Grada i partnera: redovno čišćenje plaža i uvala s pojačanjima u sezoni, uz akcije uklanjanja naplavnog otpada i olupina; aktivnosti se provode u suradnji s Geoparkom Viški arhipelag i komunalnim društvom te se bilježe u godišnjim izvješćima.

Za projekte s naglašenim posjetiteljskim i interpretacijskim komponentama (npr. posjetiteljski centar Modra špilja; valorizacija geobaštine na Brusniku) postoje strateški uporišni dokumenti Grada koji potvrđuju smjer – zaštita, edukacija i održivo korištenje uz koordinaciju s nadležnim ustanovama i mjerodavnim konzervatorskim uvjetima.

Ukratko, ključ ovog poglavlja je jasna hijerarhija: (1) Natura 2000 u cijelosti – obveza AA/EIA i uvjeta očuvanja; (2) UNESCO geopark – geobaština i interpretacija; (3) upravljanje svjetlosnim emisijama zbog iznimno tamnog noćnog neba; (4) dokaziva operativna praksa čišćenja i edukacije. Ovi elementi već su integrirani u gradske strategije i godišnje programe te se mogu izravno povezati s postupcima od ideje do dozvole za sve zahvate u osjetljivim zonama. Time zaštita okoliša u Komiži nije samo ograničenje, nego okvir diferencijacije: Geopark, Natura 2000 i tamno nebo mogu biti oslonac za kvalitetniji, cjelogodišnji turizam i viši standard upravljanja prostorom.

Slika 2. Priroda²⁸

2.8.9. Ključni izazovi i razvojni potencijali

Razvoj Komiže odvija se u složenom prostorno-planskom i infrastrukturnom okviru koji istodobno pruža mogućnosti, ali postavlja i jasna ograničenja. Prostor Grada definiran je važećim PPU-om, dok se najosjetljiviji dijelovi — obalna zona, povijesna jezgra i turistički obuhvati — dodatno razrađuju kroz UPU-e koji su još u izmjenama. Takav sustav omogućuje kvalitetnu kontrolu oblikovanja prostora i zaštitu vizura, ali usporava provedbu projekata. Planerski rokovi i izmjene UPU-a tako postaju jedno od ključnih razvojnih “uskih grla”, jer bez njihove provedbe ni pripremljeni projekti ne mogu u realizaciju.

Obalni pojas predstavlja najveći razvojni izazov. U njemu se moraju uskladiti javni interes, zaštita identiteta i turističkogospodarske funkcije, osobito u kontekstu hotelske zone Biševo i nove ribarske luke. Projekt Biševo nije samo investicija u smještaj, nego i test sposobnosti sustava da uskladi turistički razvoj s infrastrukturnim kapacitetima i javnim karakterom obale. Izgradnja ribarske luke, osim gospodarskog, ima i snažan prometnoupavljački učinak, jer bez jasnog režima parkiranja i logistike može povećati pritisak na osjetljive obalne točke.

Vodoopskrba i odvodnja jedno su od ključnih strateških pitanja. Otočni sustav vode — jedan od rijetkih samoodrživih na hrvatskim otocima — velika je razvojna prednost, ali i osjetljiv na ljetne vršne potrošnje. Svaki veći zahvat uvjetovan je dokazivanjem stvarnih kapaciteta sustava, pa infrastruktura vode i odvodnje izravno određuje realni “kapacitet rasta” turizma i gradnje.

Neizvjesnost dodatno stvara državna reorganizacija vodouslužnih područja i planirano pripajanje Braču, čemu su se Komiža i Vis usprotivili. Takva odluka nosi rizik slabljenja lokalne kontrole nad ključnom infrastrukturom i usporavanja investicijskih prioriteta. Istodobno, snažna i argumentirana mobilizacija lokalne zajednice pokazala je visoku razinu institucionalne kohezije, što je važan razvojni kapital.

U energetici je sustav stabilniji zahvaljujući SE Vis i planiranoj baterijskoj pohrani, što smanjuje rizike u ljetnim vršnim satima. Ipak, svako veće novo opterećenje i dalje zahtijeva fazno priključenje i posebne

²⁸ Izvor: www.tz-komiza.hr

uvjete. Očuvanje tamnog noćnog neba nad Komižom i Biševom dodatna je vrijednost prostora koja zahtijeva kontrolu svjetlosnog onečišćenja, ali može postati i element diferencijacije destinacije.

Sustav gospodarenja otpadom funkcionira stabilno, ali pod snažnim sezonskim pritiscima. Unaprijeđenje sustava reciklaže ključno je za dugoročnu stabilizaciju sustava i rasterećenje najopterećenijih javnih površina. Upravljanje čistoćom u sezoni postaje dio konkurentnosti destinacije jer izravno utječe na doživljaj prostora i reputaciju Komiže.

Prometno, najveći izazov ostaje ovisnost o jednoj državnoj cesti i jednoj trajektnoj liniji, što sustav čini ranjivim na poremećaje. Unutar naselja prioritet ostaje pješačka prohodnost i očuvanje javnog karaktera rive, ali to zahtijeva stalno upravljanje režimima kretanja, osobito u vršnim mjesecima i u kontekstu nove ribarske infrastrukture.

Pomorsko dobro jedna je od najvažnijih razvojnih poluga Komiže. Novi model dozvola, jasna evidencija mikrolokacija i planirana ulaganja stvaraju preduvjete za profesionalizirano i samofinancirajuće upravljanje u kojem se prihod od korištenja vraća u uređenje obale. Time pomorsko dobro postaje aktivan instrument upravljanja kvalitetom destinacije.

Okolišni okvir među najstrožima je u Hrvatskoj: cijelo područje obuhvaćeno je mrežom Natura 2000, a Komiža je središte UNESCO Globalnog geoparka Viški arhipelag. Taj status donosi međunarodnu vidljivost i potencijal za edukacijski i interpretacijski turizam, ali zahtijeva visoku razinu pripreme i koordinacije zahvata. Zaštita okoliša stoga nije samo ograničenje, nego i okvir diferencijacije — Geopark, Natura 2000 i tamno nebo mogu biti oslonac za kvalitetniji, cjelogodišnji razvoj.

U cjelini, Komiža je malen, prostorno ograničen, ali iznimno vrijedan prostor koji traži pažljivo upravljanje svakim zahvatom i stalno usklađivanje razvoja s infrastrukturnim kapacitetima. Istodobno, autonomni vodni sustav, Geopark, ribarska tradicija, kvalitetna obala, obnovljiva energija i snažna lokalna zajednica daju joj mogućnost da razvoj vodi selektivno, održivo i u skladu s identitetom koji je čini jedinstvenom na Jadranu.

2.9 Civilna zaštita i vatrogastvo

2.9.1 Organizacija sustava

Sustav civilne zaštite (CZ) Grada Komiže ustrojen je kroz Stožer civilne zaštite i operativne snage te djeluje sukladno Zakonu o sustavu civilne zaštite i podzakonskim aktima. Plan razvoja sustava CZ donesen je za 2025. s projekcijama do 2027., a redovito se revidira na temelju godišnje analize stanja CZ. Grad je dužan planirati, razvijati i financirati sustav, jačati spremnost operativnih snaga te, prema potrebi, osnovati dodatne postrojbe CZ u skladu s procjenom rizika i Planom djelovanja CZ.

Stožer CZ imenovan je odlukama gradonačelnice (2021., izmjene 2022. i 2023.) i ima 10 članova (Grad Komiža, DVD Komiža, PP Vis, HGSS, Dom zdravlja SDŽ, Služba CZ Split, HEP – ispostava Vis, Vodovod i odvodnja otoka Visa, Nautički centar Komiža). S obzirom na otočni karakter i izraženu sezonalnost, sustav civilne zaštite u Komiži ima dodatnu dimenziju – u ljetnim mjesecima broj prisutnih osoba višestruko raste, dok logistička dostupnost vanjskih snaga ostaje ograničena vremenskim uvjetima i prometnom povezanošću. To povećava važnost lokalnih operativnih kapaciteta i njihove samostalnosti u prvom odgovoru na izvanredne događaje. U praksi to znači da su DVD Komiža, HGSS i lokalne službe u najvećem broju situacija prvi i ključni nositelji intervencije, dok se potpora s kopna ili iz županijskih centara uključuje s vremenskim odmakom.

2.9.2 Vatrogastvo i požarna zaštita

Godišnji planovi protupožarne zaštite donose se svake godine (operativni plan aktivnosti, plan aktivnog uključivanja svih subjekata, te plan motrenja/čuvanja i ophodnje). Za 2025. ovi su planovi sastavni dio Službenog glasnika (br. 03/25). U 2025. naglasak je na usklađenju procjene ugroženosti od požara i Plana zaštite od požara Grada Komiže te planiranju i provedbi vježbi, uz kontinuirano ažuriranje planske dokumentacije.

Klimatske promjene, dulja sušna razdoblja i povećana frekvencija toplinskih valova povećavaju rizik od požara otvorenog prostora, osobito u kombinaciji s rastom turističkog prometa u ljetnim mjesecima. U otočnom kontekstu, gdje je oslanjanje na brzu kopnenu intervenciju ograničeno, lokalni kapacitet DVD-a Komiža predstavlja temelj sigurnosti stanovništva i posjetitelja. Jačanje opreme, ljudskih kapaciteta i preventivnih aktivnosti stoga nije samo sigurnosna mjera, već i preduvjet stabilnog turističkog razvoja.

2.9.3 Druge operativne snage i pravne osobe od interesa

Uz DVD Komiža, operativne snage čine HGSS – ispostava Vis i druge službe uključene u Plan djelovanja CZ. Pravne osobe od interesa (Nautički centar Komiža d.o.o., Vodovod i odvodnja otoka Visa d.o.o., Dječji vrtić „Komiža“, Hotel „Biševo“ – Modra špilja d.d., Poljoprivredna zadruga „Komiža“) imaju posebne zadaće i obvezne operativne planove u slučaju prijetnje ili nastanka velike nesreće; pričuvni dio čine udruge (npr. BK „Komiža“).

HGSS ispostava Vis bilježi porast obveza i intervencija uslijed klimatskih promjena i rasta posjeta (UNESCO Geopark – špilje, uvale, otočići), što zahtijeva jačanje preventivnih i operativnih kapaciteta. Poseban operativni izazov predstavlja otok Biševo, koji administrativno pripada Gradu Komiži, ali nema stalne službe hitnih intervencija. U slučaju požara, pomorske nesreće ili medicinske intervencije, reakcija ovisi o vremenskim uvjetima i dostupnosti plovila, što produžuje vrijeme dolaska pomoći. U ljetnim mjesecima, kada je broj posjetitelja na Biševu višestruko veći, osobito zbog Modre špilje i brojnih izletničkih ruta, logistička spremnost i koordinacija s Nautičkim centrom i drugim službama postaju presudan element sigurnosti. Porast intervencija je povezan s razvojem outdoor turizma, trail utrka, planinarskih i speleoloških aktivnosti te posjeta udaljenim uvalama i otočićima unutar Geoparka. Time civilna zaštita postaje izravno povezana s razvojem turističkog proizvoda, a preventivne mjere (signalizacija, edukacija, informiranje posjetitelja) dobivaju strateški značaj.

2.9.4 Financijski i planski okvir i godišnje aktivnosti

Analiza stanja CZ (2024.) potvrđuje važnost postrojbi CZ, godišnju izradu i nadogradnju ključnih akata (Procjena rizika od velikih nesreća, Plan djelovanja CZ, Plan vježbi, godišnji PP požarne zaštite i operativni planovi). Stožer je u kontinuitetu sazivan i provodi koordinaciju i usvajanje akata.

Plan razvoja CZ za 2025. propisuje: usklađenje procjena i planova požarne zaštite; izradu i provedbu plana vježbi; popunjavanje postrojbi CZ opće namjene; kontinuirano ažuriranje planske dokumentacije; te trajnu komunikaciju s građanima, udrugama i službama (DVD, HGSS, Crveni križ, Služba CZ) radi pravovremenog upozoravanja i postupanja.

Sredstva za CZ i požarnu zaštitu planiraju se i raspoređuju u Posebnom dijelu Proračuna te kroz Plan razvoja CZ s trogodišnjim učincima. Odluka o izvršavanju Proračuna za 2025. potvrđuje strukturu proračuna i uključivanje rezultata 2024., a Plan razvoja eksplicitno veže ciljeve uz proračunski proces i obvezu osiguravanja sredstava. U uvjetima ograničenog otočnog proračuna, planiranje sredstava za civilnu zaštitu predstavlja ravnotežu između preventivnih ulaganja i operativne spremnosti, pri čemu sezonske oscilacije dodatno opterećuju sustav. Dugoročna održivost sustava stoga ovisi o stabilnom planiranju ulaganja u opremu, edukaciju i preventivne programe, a ne samo o reaktivnom financiranju intervencija.

2.9.5 Procjena rizika i fokus za razdoblje plana

U skladu s analizom i planovima, prioriteti su: (1) smanjenje rizika od požara otvorenog prostora i požara u naseljima/turističkim zonama kroz motrenje, ophodnje, vježbe i održavanje hidrantske mreže; (2) jačanje spremnosti i popunjenosti postrojbi CZ; (3) jačanje međuresorne koordinacije i komunikacije s građanima; (4) prilagodba klimatskim rizicima i rastu turističkih pritisaka (HGSS kapaciteti). U kontekstu klimatskih promjena, porasta broja posjetitelja i prostorne osjetljivosti područja (Natura 2000, Geopark), civilna zaštita u Komiži prelazi iz isključivo reaktivne funkcije u stratešku razvojnu infrastrukturu. Otpornost sustava postaje jedan od ključnih elemenata ukupne otpornosti grada na krizne situacije te, u otočnom kontekstu, preduvjet stabilnog turističkog razvoja i očuvanja reputacije destinacije.

Sustav civilne zaštite Grada Komiže djeluje u specifičnom otočnom kontekstu obilježenom prostornom izoliranošću, izraženom sezonalnošću i osjetljivim prirodnim okolišem. Ključni izazovi proizlaze iz višestrukog povećanja broja prisutnih osoba u ljetnim mjesecima, ograničene prometne povezanosti s kopnom te činjenice da udaljene lokacije, poput otoka Biševa, nemaju stalne službe hitnih intervencija (na Biševu postoji sezonska služba). Takvi uvjeti produžuju vrijeme dolaska dodatnih snaga i povećavaju odgovornost lokalnih operativnih kapaciteta u prvom odgovoru na krizne situacije.

Rizik od požara otvorenog prostora dodatno je pojačan klimatskim promjenama, duljim sušnim razdobljima i rastom turističkih aktivnosti u prirodnom okruženju. Istodobno, razvoj outdoor turizma, posjeti špiljama i udaljenim uvalama unutar Geoparka te povećan promet plovila generiraju nove tipove intervencija, osobito za HGSS i vatrogasne snage. U takvim okolnostima, civilna zaštita postaje izravno povezana s razvojem turističkog proizvoda i reputacijom destinacije.

Razvojni potencijali sustava leže u jačanju preventivnih aktivnosti (edukacija, signalizacija, informiranje posjetitelja), kontinuiranom osposobljavanju i opremanju DVD-a i postrojbi CZ te unaprjeđenju koordinacije s Nautičkim centrom, turističkim sektorom i drugim pravnim osobama od interesa. Posebnu priliku predstavlja integriranje sigurnosnih standarda u destinacijski menadžment, čime se otpornost sustava pozicionira kao konkurentska prednost, a ne samo sigurnosna obveza.

U otočnom kontekstu, otpornost sustava civilne zaštite predstavlja jednu od temeljnih razvojnih infrastruktura Grada – preduvjet stabilnog turističkog razvoja, očuvanja prirodnih resursa (Natura 2000 i Geopark) te dugoročne sigurnosti lokalne zajednice i posjetitelja.

2.10 Sažetak ključnih izazova i razvojnih potencijala

2.10.1 Ključni rizici

Komižu obilježava mala rezidentna baza, visoki indeks starenja i dugotrajno negativno prirodno kretanje. Ukupan broj stanovnika kratkoročno ovisi o migracijama, dok ljeti broj prisutnih osoba višestruko raste. Sezonska oscilacija povećava pritisak na infrastrukturu, javne službe i civilnu zaštitu, a istodobno otežava planiranje dugoročnih politika. Gospodarska struktura izrazito je mikro-poduzetnička i sezonska. Dominacija privatnog smještaja i ugostiteljstva generira osjetljivost na vanjske poremećaje. Ograničen broj cjelogodišnjih djelatnosti i prerađivačkih kapaciteta smanjuje otpornost lokalne ekonomije. Razvoj je izravno uvjetovan kapacitetima vodoopskrbe, odvodnje, energetike i prometne dostupnosti. Otočni sustav vode velika je razvojna prednost, ali i osjetljiv na ljetne vršne potrošnje. Svaki veći investicijski zahvat mora dokazati realne infrastrukturne mogućnosti, što vodu i odvodnju čini stvarnim regulatorom „kapaciteta rasta“. Dodatnu neizvjesnost stvara državna reorganizacija vodouslužnih područja i pitanje upravljačke autonomije otočnog sustava.

Obalni pojas i povijesna jezgra predstavljaju najvrjedniji, ali i najosjetljiviji dio prostora. Projekti poput hotelske zone Biševo i modernizacije ribarske luke testiraju sposobnost sustava da uskladi investicije s vizurama, javnim karakterom obale i prometnim režimima. Planerske procedure (izmjene UPU-a i PPU-a) osiguravaju visoku razinu kontrole, ali mogu usporavati realizaciju projekata. Cijelo područje obuhvaćeno je mrežom Natura 2000 i UNESCO Geoparkom, što nameće visoke standarde zaštite i postupovne zahtjeve. Klimatske promjene – dulje suše, toplinski valovi i povećan rizik od požara – dodatno opterećuju prostor, osobito u kombinaciji sa sezonskim rastom populacije.

Ovisnost o jednoj državnoj cesti i jednoj trajektnoj točki čini Komižu ranjivom na prometne poremećaje. Poseban operativni izazov predstavlja otok Biševo, bez cjelogodišnje prisutnosti službi hitnih intervencija, gdje sigurnost ovisi o vremenskim uvjetima i dostupnosti plovila. Gradska uprava i javne ustanove djeluju stabilno, ali s ograničenim administrativnim i stručnim kapacitetima. Priprema i provedba većih razvojnih projekata zahtijeva partnerske mreže i vanjsku stručnu podršku.

2.10.2 Razvojni potencijali

Komiža raspolaže iznimno snažnim razvojnim kapitalom. Ribarska i maritimna tradicija, gajeta falkuša, Rota Palagruzona, komiški dijalekt i podvodna arheološka baština stvaraju jedan od najautentičnijih identitetskih okvira na Jadranu. Taj kapital omogućuje razvoj specijaliziranog, interpretacijskog i cjelogodišnjeg turizma. Palača Zanchi, centar „Ivan Vitić“, Spomen dom, kaštel Komuna i mreža interpretacijskih sadržaja pružaju iznimnu osnovu za razvoj cjelogodišnjih programa, no za njihove pune učinke bit će potrebno dodatno ulaganje, koordinacija i jače uključivanje zajednice. Istodobno, upravo komiška baština - živa, jedinstvena i svjetski prepoznatljiva - predstavlja jednu od rijetkih komparativnih prednosti koja može biti snažan motor razvoja u nadolazećem razdoblju. Geopark predstavlja međunarodno priznatu razvojnu infrastrukturu koja povezuje prirodnu i kulturnu baštinu. U potpunosti integriran u destinacijski menadžment, može postati temelj edukacijskog, znanstvenog i geoturističkog proizvoda više dodane vrijednosti.

Upravo zbog izražene sezonalnosti gospodarstva, razvoj novih logističkih, prerađivačkih i cjelogodišnjih kapaciteta predstavlja jednu od ključnih razvojnih prilika Grada. Nedostatak poslovnih prostora, visoki troškovi logistike i ovisnost o turizmu dodatno ograničavaju razvoj inovativnih i proizvodnih djelatnosti.

Ribarstvo, iako duboko identitetski važno, suočava se s infrastrukturnim ograničenjima i manjkom kapaciteta za preradu, hlađenje i skladištenje, zbog čega je projekt nove ribarske luke od strateške važnosti. Njegova realizacija može unaprijediti rad ribara, povećati sigurnost i učinkovitost te smanjiti dugotrajni konflikt između ribarskih i turističkih funkcija gradske luke.

Modernizacija ribarske luke i razvoj gospodarske zone Ravno stvaraju preduvjete za jačanje logističkih, servisnih i manjih prerađivačkih kapaciteta. To otvara prostor za smanjenje ovisnosti o sezonskom turizmu i povećanje lokalne dodane vrijednosti. Poljoprivreda, premda skromnog volumena, ima potencijal novog zamaha s Komiškim rogačem koji je dobio europsku zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla. Ukoliko bi se prevazišle postojeće neizvjesnosti oko budućnosti njegovog daljnjeg uzgoja i prerade, mogao bi postati značajan primjer sinergije tradicije, brendiranja i modernih tržišnih trendova. Rogač, komiška i viška pogača te prijateljsko rivalstvo dvaju gradova predstavljaju snažan, još uvijek nedovoljno iskorišten brend. Sustavno brendiranje i povezivanje s manifestacijama i interpretacijom mogu gastronomiju pretvoriti u nosivi element identiteta destinacije.

Vlastiti izvori pitke vode i funkcionalan otočni sustav predstavljaju rijetku komparativnu prednost među hrvatskim otocima. Energetska stabilizacija kroz SE Vis i planiranu baterijsku pohranu dodatno povećava otpornost sustava. Modernizacija javne rasvjete, razvoj krovnih solarnih sustava, kvalitetnije upravljanje otpadom i rekonstrukcija javnih površina predstavljaju korake prema održivom upravljanju, no njihova realizacija zahtijevat će sinergiju službi, proračunskih sredstava i vanjskih izvora financiranja.

Kvaliteta života, sigurnost i prirodno okruženje daju Komiži realan potencijal za razvoj *coworking* prostora i privlačenje digitalnih nomada. Aktiviranje gradskih prostora u gospodarsku funkciju može pridonijeti produljenju sezone i diversifikaciji ekonomije. Velik broj aktivnih udruga, volonterski duh i međugradska suradnja s Gradom Visom predstavljaju važan temelj društvene otpornosti i partnerskog razvoja. Operativno snažan DVD, HGSS i koordinirani sustav civilne zaštite predstavljaju temelj sigurnosti, ali i konkurentsku prednost destinacije u kontekstu rasta outdoor i avanturističkog turizma.

Komiža se nalazi na prijelomnoj točki između modela sezonske mikro-destinacije i modela selektivnog, infrastrukturno uravnoteženog i identitetski jasnog razvoja. Njezina temeljna razvojna snaga leži u sposobnosti da:

- prostorna i okolišna ograničenja pretvori u kriterij kvalitete,
- sezonalnost ublaži diverzifikacijom gospodarstva i produljenjem aktivnosti izvan vrhunca,
- autonomne infrastrukturne sustave očuva kao stratešku prednost,
- identitet (ribarstvo, gastronomija, Geopark, baština) pretvori u diferencirani razvojni model,
- te otpornost (voda, energija, civilna zaštita,) ugradi u samu srž destinacijskog upravljanja.

Ako se razvoj bude vodio principom selektivnosti, mjerila prostora i infrastrukture te jačanja lokalne dodane vrijednosti, Komiža ima realnu mogućnost izgraditi model održivog otočnog grada koji nije definiran veličinom, nego kvalitetom upravljanja, infrastrukturnom disciplinom i jasnoćom identiteta.

3. VIZIJA I MISIJA GRADA KOMIŽE

3.1 Vizija

Komiža je održiva, povezana i otporna otočna zajednica snažnog identiteta, sigurne infrastrukture i visoko-kvalitetnih javnih usluga, koja čuva svoj jedinstveni kulturni i prirodni karakter te potiče cjelogodišnje gospodarstvo temeljeno na ribarstvu, maritimnoj baštini, poljoprivredi, kreativnim industrijama i odgovornom turizmu. Vizija razvoja temelji se na snažnoj baštini i maritimnom karakteru grada, modernim i pouzdanim javnim uslugama, tehnološkim i zelenim rješenjima te gospodarstvu koje se ne oslanja samo na sezonu, već nudi stabilne prilike tijekom cijele godine. Grad koji svoju otočnost pretvara u razvojnu prednost – mjesto visoke kvalitete života, inovativnih rješenja i zajednice koja brine o prostoru, ljudima i budućim generacijama.

3.2 Misija

Misija Grada Komiže je stvarati razvojne uvjete koji omogućuju kvalitetan, siguran i održiv život u otočnim uvjetima. Grad teži biti učinkovit, transparentan i otvoren sustav koji svojim djelovanjem povezuje javne potrebe, razvojne ambicije i dostupne resurse, uz poštovanje specifičnosti lokalne zajednice. Kroz odgovorno upravljanje prostorom, jačanje infrastrukture, podršku lokalnom gospodarstvu, njegovanje baštine i unaprjeđenje javnih usluga, Komiža radi na tome da stanovnicima osigura stabilnost, a gospodarstvu predvidljiv i poticajan okvir. U temelju misije stoji partnerski odnos s građanima, udrugama, ustanovama, poduzetnicima i svim dionicima koji sudjeluju u održivom razvoju mjesta.

Grad Komiža djeluje kao učinkovit, transparentan i odgovoran javni sustav koji razvija i održava kvalitetnu infrastrukturu, potiče lokalno gospodarstvo, štiti kulturnu i prirodnu baštinu te osigurava dostupne i pouzdane javne usluge svim stanovnicima. U partnerstvu s građanima, lokalnim organizacijama, gospodarstvom i županijskim/nacionalnim institucijama, Grad usmjerava razvoj prema održivosti, inovacijama, digitalizaciji i cjelogodišnjoj kvaliteti života u otočnim uvjetima.

4. SWOT ANALIZA

PODRUČJE	SNAGE	SLABOSTI	PRILIKE	PRIJETNJE
UPRAVNI I FISKALNI KAPACITET	• Niska razina zaduženosti; • Očuvana likvidnost i uredno podmirivanje obveza; • Stabilno i zakonito izvršavanje proračuna; • Povezanost planskih dokumenata i proračunskog procesa; • Sposobnost financijskog sufinanciranja projekata unutar realnih fiskalnih okvira • Ustrojen sustav strateškog planiranja (Provedbeni program, sektorski planovi, Plan razvoja CZ, komunalni programi); • Jasno definirani razvojni prioriteti usmjereni na upravljačku modernizaciju, digitalizaciju i transparentnost; • Funkcionalan institucionalni okvir i redovito donošenje ključnih planskih dokumenata; • Postojanje komunalnog poduzeća (Nautički centar Komiža) koje generira vlastite prihode (Modra špilja) i osigurava operativnu provedbu dijela javnih funkcija; • Učinkovita suradnja s Gradom Visom kroz Geopark, Vodovod, zajedničke projekte te dijeljenu viziju i misiju; • Relativno visoka razina društvene	• Relativno mali ukupni proračunski kapacitet u odnosu na razvojne potrebe; • Ograničena širina porezne baze zbog malog broja stanovnika i gospodarske strukture otoka; • Visoka ovisnost o državnim i EU izvorima za kapitalne projekte; • Ograničena sposobnost pred-financiranja većih EU i državnih projekata zbog malog apsolutnog proračunskog kapaciteta • Ograničeni administrativni i stručni kapaciteti gradske uprave (mali broj zaposlenih, potreba za specijaliziranim profilima – EU projekti, pravni i tehnički poslovi); • Ovisnost dijela proračunskih prihoda o sezonalnim aktivnostima; • Nedovoljna digitaliziranost upravnih procesa i potreba za modernizacijom informacijskih sustava; • Nedovoljno razvijeni institucionalizirani mehanizmi participacije i javnog savjetovanja;	• Dostupni nacionalni i EU financijski instrumenti namijenjeni otocima; • Stabilan sustav fiskalnog izravnjanja i decentraliziranog financiranja JLS-ova u RH; • Nacionalni trend digitalizacije javne uprave (e-Građani, interoperabilni sustavi, e- registri) koji omogućuje integraciju lokalnih sustava; • Rastući zahtjevi EU za transparentnošću, otvorenim podacima i dobrim upravljanjem koji potiču modernizaciju javne uprave; • Dostupnost specijaliziranih razvojnih agencija i regionalnih potpornih institucija (RERA, LAG, FLAG) na području SDŽ • Dostupni državni i bankarski instrumenata za pred- i su-financiranje EU projekata; • Status otoka kao posebnog interesa RH, što omogućuje povlaštene uvjete financiranja i bodovne prednosti na natječajima;	• Nestabilnost i česte izmjene zakonodavnog i poreznog okvira RH koje utječu na prihode JLS-ova; • Moguće smanjenje dostupnosti EU sredstava u sljedećem višegodišnjem financijskom okviru (2028.– 2034.); • Državne odluke o reorganizaciji vodo-uslužnih područja koje mogu smanjiti upravljačku autonomiju Visa; • Relativno česte promjene natječajnih pravilnika, kašnjenja natječaja ili smanjenja alokacija; • Administrativna složenost i rast zahtijeva nadzornih tijela (državne revizije, EU kontrole), što povećava operativno opterećenje malih uprava; • Inflacija i rast cijena građevinskih radova koji smanjuju realnu vrijednost planiranih proračunskih sredstava;

	kohezije i uključenosti lokalnih dionika (udruge, DVD, HGSS); • Iskustvo u provedbi infrastrukturnih i EU projekata.	• Nestandardiziran sustav dodjele proračunskih sredstava i praćenja potrošnje; • Povećano administrativno opterećenje zbog složenog prostorno-planskog i okolišnog okvira (Natura 2000); • Nedovoljna razina financijske i proračunske pismenosti dijela proračunskih korisnika i šire javnosti; • Nedostatna interna projektna „jezgra“ za paralelno vođenje više složenih investicija; • Visoka ovisnost proračunskih i izvanproračunskih korisnika o gradskom proračunu.	• donošenje prve EU strategije za otoke i novih izmjena • Stabilna makroekonomska situacija RH (članstvo u EU i eurozoni, skorašnje članstvo u OECD), koja osigurava predvidiv regulatorni i financijski okvir; • Spremnost susjednog Grada Visa na suradnju i koordinaciju razvoja otoka kao cjeline; • Pravedna klimatska i digitalna tranzicija, borba protiv klimatskih promjena te zaštita bio-raznolikosti kao prioriteta europskog plana oporavka.	• Demografski pad i smanjenje radno aktivnog stanovništva koji dugoročno sužavaju poreznu bazu; • Rizik od poremećaja u turističkim kretanjima (geopolitičke krize, klimatski ekstremi, tržišne promjene); • Ograničeni kapaciteti otočne prometne povezanosti (trajektna linija, jedna državna cesta) koji u slučaju poremećaja mogu paralizirati funkcioniranje sustava; • Klimatske promjene i povećani rizici (požari, suše, ekstremne oborine) koji generiraju neplanirane rashode i opterećuju proračun.
PROMET I INFRASTRUKTURA	• Relativno kompaktna urbana struktura Komiže koja omogućuje visoku pješačku dostupnost osnovnih sadržaja; • Razvijena mreža lokalnih i nerazvrstanih cesta na području Grada koja osigurava funkcionalnu unutarnju povezanost naselja;	• Prometna ovisnost o državnoj cesti D117 i trajektnoj luci u Gradu Visu, bez adekvatnih alternativnih pravaca i rezervnih scenarija; • Nedovoljno modernizirana i prostorno ograničena mreža lokalnih i nerazvrstanih cesta; • Sezonska prometna zagušenja u središtu	• Dostupnost financiranja infrastrukturnih projekata kroz EU fondove i nacionalne programe (2021.–2027. i prijelazno razdoblje prema VFO 2028.–2034.); • Provedba Zakona o otocima i posebnih državnih programa financiranja otočne infrastrukture;	• Ograničeni kapaciteti i organizacija državne linije Split–Vis (učestalost, trajanje plovidbe, tehnička pouzdanost plovila); • Kratći ljetni red plovidbe u usporedbi s drugim državnim

	• Redovna autobusna povezanost Komiže s Gradom Visom i trajektnom lukom tijekom cijele godine; • U tijeku realizacija strateškog projekta nove ribarske luke koja dugoročno rasterećuje gradsku luku i smanjuje konflikt ribarskih i turističkih funkcija; • Aktivna ulaganja u rekonstrukciju prometnica i javnih površina; • Projekt GZ Ravno kao planirane infrastrukturne zone za koncentraciju poslovnih aktivnosti; • Stabilan i učinkovit otočni sustav vodoopskrbe temeljen na vlastitim izvorima; • Visoka razina priključenosti kućanstava na sustav javne vodoopskrbe • Stabiliziran elektroenergetski sustav uz otočni izvor proizvodnje (SE Vis); • Zadovoljavajuća pokrivenost telekomunikacijskom infrastrukturom; • Sustavno ulaganje u modernizaciju javne rasvjete; • Uspostavljen sustav upravljanja pomorskim dobrom s definiranim mikrolokacijama i modelom dozvola; • Započeta tranzicija prema modernijem modelu upravljanja otpadom (sanacija Šćeća, projekt	Komiže i uz obalni pojas, uz ograničene mogućnosti širenja prometne mreže zbog prostorno-zaštitnih ograničenja; • Nedovoljno razvijena biciklistička i održiva prometna infrastruktura unutar naselja i prema okolnim zonama; • Nedovoljna integracija obnovljivih izvora energije u javne objekte i komunalne sustave; • Osjetljivost sustava vodoopskrbe i odvodnje na ljetne vršne potrošnje i nova priključenja; • Nedovoljna svijest i praksa racionalne potrošnje pitke vode, osobito u turističkoj sezoni; • Ograničene prostorne mogućnosti za razvoj novih zelenih javnih površina; • Sezonska preopterećenost sustava odvojenog prikupljanja; • Neujednačena razina komunalne opremljenosti između Komiže, Podšpilja i Biševa; • Ograničeni institucionalni i logistički kapaciteti za brzo djelovanje na izdvojenom području Biševa; • Složeni imovinsko-pravni odnosi i prostorno-planske procedure koje usporavaju realizaciju	• Planirani dovršetak i uspostava županijskog centra za gospodarenje otpadom; • Dostupnost novih tehnologija za pametno upravljanje vodom, otpadom, rasvjetom i prometom; • Prioriteti EU i nacionalnih politika na ulaganja u zelenu, otpornu i klimatski prilagođenu infrastrukturu.	otočnim linijama; • Nepostojanje redovite međutočne linijske povezanosti sa susjednim otocima što smanjuje funkcionalnu integraciju otočnog prostora; • Dugotrajna kašnjenja u realizaciji županijskog centra za gospodarenje otpadom i zatvaranju postojećih odlagališta • Rast troškova energenata, prijevoza, građevinskih radova i komunalne opreme; • Klimatske promjene; • Porast turističkog prometa iznad infrastrukturnih kapaciteta tijekom vršne sezone; • Pravna neizvjesnost oko budućeg statusa i upravljačke autonomije tvrtke ViO otoka Visa d.o.o.; • Ovisnost o državnim i županijskim investicijama u lučku i cestovnu infrastrukturu; • Moguće smanjenje dostupnosti EU sredstava za infrastrukturu u
--	--	--	--	---

	reciklažnog dvorišta i biokompostane).	infrastrukturnih projekata.		sljedećem financijskom razdoblju (VFO 2028.–2034.); • Pooštavanje regulatornih zahtijeva i tehničkih standarda koji povećavaju troškove prilagodbe infrastrukture; • Sporo rješavanje imovinsko-pravnih odnosa na nacionalnoj razini koje usporava realizaciju infrastrukturnih projekata; • Konfiguracija terena i uski priobalni koridori s ograničenim mogućnostima širenja prometne i komunalne infrastrukture; • Ograničeni kapaciteti nacionalnih i županijskih institucija za istodobnu pripremu i provedbu većeg broja otočnih projekata.
PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I GOSPODARSTVO	• Iznimno očuvani prirodni krajobraz i visok stupanj očuvanosti morskog i kopnenog okoliša; • Status područja unutar UNESCO Globalnog geoparka Viški arhipelag; • Obuhvat područja mrežom Natura 2000; • Duga i razvedena obalna linija s visokim	• Izrazita sezonalnost gospodarstva i visoka ovisnost o turističkoj sezoni; • Ograničena diverzifikacija gospodarstva izvan turizma; • Vrlo mali lokalni tržišni kapacitet i uska baza radne snage; • Nedostatak radne	• Povoljni klimatski uvjeti središnje Dalmacije koji omogućuju dugotrajnu turističku sezonu i specifične poljoprivredne kulture; • Blizina snažnih turističkih brandova (Split i splitski arhipelag);	• Globalni poremećaji na turističkom tržištu (geopolitičke krize, pandemije, inflacija, recesije); • Negativni utjecaji klimatskih promjena i ekstremnih vremenskih pojava na poljoprivredu,

	krajobraznim i turističkim potencijalom; • Palagruža kao strateški maritimni prostor od simboličke, ribarstvene i identitetske važnosti; • Vlastiti izvori pitke vode; • Potvrđena visoka kvaliteta mora i zraka; • Izražena mikro-poduzetnička struktura s fleksibilnim lokalnim gospodarstvom; • Napuštena JNA infrastruktura kao razvojni potencijal; • Kvaliteta života, sigurnost i prirodno okruženje pogodno za privlačenje digitalnih nomada i rad na daljinu; • Snažan i autentičan ribarski identitet s dugom tradicijom i prepoznatljivim brendom (falkuša, Rota Palagruzona); • Realizacija projekta nove ribarske luke kao temelj modernizacije ribarstva; • Očuvan poljoprivredni prostor i niski stupanj industrijskog onečišćenja kao preduvjet ekološke proizvodnje; • Autohtona poljoprivredna proizvodnja temeljena na lokalnim sortama i proizvodima; • Komparativno visok stupanj očuvanosti tradicionalnog poljoprivrednog krajobraza (suhozidi, vinogradi, maslinici);	snage, osobito u turističkoj sezoni; • Nedostatni smještajni kapaciteti za sezonske radnike; • Mikro i mali poduzetnici s ograničenim financijskim, kadrovskim i investicijskim kapacitetima; • Slabiji investicijski kapacitet lokalnog gospodarstva za veće razvojne projekte; • Nedostatak sustavne promocije i interpretacije lokalnih proizvoda i tradicijskih djelatnosti; • Fragmentiranost poljoprivrednih površina i mala prosječna veličina OPG-ova; • Zastarjela poljoprivredna i ribarska oprema te ograničeni (u ribarstvu nepostojeći) • Nedovoljna povezanost poljoprivrede i ribarstva s turističkim sektorom (kratki lanci opskrbe još uvijek ograničeni); • Nedostatak logističkih kapaciteta (distribucija lokalnih proizvoda); • Limitirana ponuda hotelskog smještaja; • Struktura smještaja s dominantnim	• Rastuća globalna potražnja za mediteranskim načinom života i sigurnim otočnim destinacijama; • Mogućnosti korištenja EU fondova za rast, modernizaciju i razvoj poljoprivrede, poduzetništva i obrtništva; • EU i nacionalni strateški okvir koji podupire očuvanje biološke raznolikosti i održivo korištenje resursa; • Jačanje koncepta “plave ekonomije” u EU strategijama razvoja obalnih područja • Nacionalni programi potpore mladim poljoprivrednicima i revitalizaciji ruralnih područja; • Nacionalne i europske politike koje potiču razvoj otoka kao područja s posebnim razvojnim statusom; • Trend potražnje za autentičnim, održivim i iskustvenim destinacijama; • Trend rasta eno-gastro turizma i interesa za lokalne proizvode, kulturu i usluge; • Rast tržišta aktivnog, outdoor i zdravstveno-orijentiranog turizma; • Međunarodna prepoznatljivost	ribarstvo i turizam; • Rast konkurencije drugih mediteranskih destinacija s jačim hotelskim kapacitetima i prometnom dostupnošću; • Porast troškova energije, prijevoza i sirovina koji smanjuju konkurentnost otočnog gospodarstva; • Trend rasta cijena zemljišta i nekretnina; • Daljnje starenje stanovništva i smanjenje radno aktivne populacije; • Ograničenja i stroži regulatorni zahtjevi vezani uz zaštitu okoliša i NATURA 2000; • Neizvjesnosti vezane uz buduće financijske okvire i prioritete EU usmjerene na obranu i sigurnost; • Negativni utjecaji masovnog turizma na percepciju autentičnosti destinacije; • Daljnja kašnjenja u izgradnji CGO „Lećevica“; • Sporo rješavanje imovinsko-pravnih sporova; • Promjene nacionalne porezne i fiskalne politike koje mogu
--	--	---	---	--

	• Prepoznatljiv i snažan gastronomski identitet (Komiška pogača, Komiški rogač, tradicija prerade ribe); • Kontinuitet turističke aktivnosti i relativno stabilna razina dolazaka i noćenja; • Stabilna struktura turističke potražnje s visokim udjelom individualnih gostiju; • Rast udjela domaćih i regionalnih turista što smanjuje izloženost međunarodnim poremećajima; • Razvijen sektor privatnog smještaja i obiteljskog turizma; • Rastuća prepoznatljivost Komiže kao destinacije autentičnog, iskustvenog i outdoor turizma • Aktivan Geopark kao platforma za edukaciju, interpretaciju i održivi razvoj; • Visoka razina autentičnosti i povezanosti gospodarstva s prostorom, tradicijom i lokalnom zajednicom.	udjelom objekata niže i srednje kategorije; • Nedovoljno razvijena vanpansionska ponuda; • Nedovoljno razvijeni poslovni prostori i zone za razvoj obrta i malog poduzetništva; • (ne)digitaliziranost poduzetničkog sektora; • Slaba iskorištenost potencijala Geoparka; • Opterećenje okoliša i komunalnog sustava u vršnim turističkim mjesecima; • Nizak udio odvojeno prikupljenog otpada u odnosu na nacionalne i EU ciljeve; • Nepostojanje funkcionalne bio-kompostane i sustava lokalne obrade biootpada; • Ovisnost o odlaganju otpada na odlagalištu ellington do uspostave županijskog centra za gospodarenje otpadom; • Nedovoljno razvijeni logistički i nadzorni mehanizmi za učinkovito upravljanje sustavom odvojenog prikupljanja otpada.	UNESCO Global Geopark mreže; • Jačanje europskih i nacionalnih politika kružnog gospodarstva i smanjenja otpada; • Trend razvoj tržišta rada na daljinu i digitalnih nomada koji traže kvalitetna i sigurna okruženja; • Poticajni regulatorni okvir za povezivanje turizma s poljoprivredom i ribarstvom; • Veliki broj novih rješenja za digitalnu transformaciju i podizanje konkurentnosti;	nepovoljno utjecati na male poduzetnike i JLS; • Obrazovni sustav ne prati potrebe tržišta rada.
--	--	--	---	---

DEMOGRAFIJA, ODGOJ, ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA SKRB	• Blaži pad broja stanovnika u odnosu RH prosjek; • Prepoznatljivost otoka Visa kao sigurnog, mirnog i kvalitetnog mjesta za život, osobito nakon pandemije COVID-19; • Komparativno visoka razina osobne sigurnosti i niska stopa kaznenih djela u odnosu na nacionalni prosjek; • Očuvano prirodno okruženje i kvaliteta zraka i mora kao čimbenik kvalitete života; • Funkcionalan i organiziran sustav predškolskog odgoja;; • Visoka uključenost djece u vrtićki sustav (u odnosu na veličinu populacije); • Osnovan Centar za pomoć u kući kao temelj lokalne socijalne skrbi; • Aktivan paket demografskih mjera usmjerenih na obitelji s djecom; • Dostupnost osnovne primarne zdravstvene zaštite na otoku; • Snažan volonterski i društveni kapital (DVD, HGSS, udruge) koji doprinosi otpornosti zajednice; • Funkcionalan sustav civilne zaštite i vatrogastva prilagođen otočnim uvjetima; • Dobra suradnja lokalnih institucija (Grad, vrtić, zdravstvene službe, udruge) u provedbi socijalnih i	• Negativan prirodni prirast stanovništva uz dugoročno negativne demografske trendove; • Visok indeks starenja i nepovoljna dobna struktura stanovništva; • Mala ukupna populacija koja ograničava opseg i ekonomiju javnih usluga; • Visoka koncentracija stanovništva u naselju Komiža uz demografsko praznjenje manjih naselja; • Velike sezonske oscilacije broja stanovnika koje opterećuju javne usluge i infrastrukturu; • Nedostatak dugoročnih stambenih rješenja za mlade obitelji i deficitarna zanimanja; • Otežan pristup specijalističkim zdravstvenim uslugama i bolničkoj skrbi (ovisnost o Splitu); • Nedostatak stalnog medicinskog kadra i otežano privlačenje zdravstvenih djelatnika; • Manjak odgojiteljica i pomoćnog osoblja u predškolskom odgoju; • Izostanak institucionalnog smještaja za starije osobe u Komiži (dom za starije);	• Trend povećanog interesa za život u manjim i kvalitetnijim sredinama nakon pandemije COVID-19; • Nastavak povratničkih migracija iz većih urbanih središta prema otocima; • Trend rada na daljinu; • Dostupnost nacionalnih sredstava za demografsku revitalizaciju, javne usluge i socijalnu uključenost; • Usmjerenost EU politika na teritorijalnu koheziju i smanjenje regionalnih nejednakosti; • Digitalna transformacija javnih usluga kao nacionalni i EU razvojni prioritet; • Povećan fokus javnih politika na preventivnu i javnozdravstvenu skrb. • EU i nacionalne potpora za energetske obnovu i modernizaciju javnih zgrada (vrtići, škole, zdravstveni objekti); • Povećana dostupnost specijaliziranih edukacija i programa prekvalifikacija za deficitarna zanimanja u obrazovanju i skrbi.	• Dugoročni trend depopulacije i starenja stanovništva na nacionalnoj razini; • Trend odljeva mladih i radno aktivnih stanovnika prema većim urbanim središtima i inozemstvu; • Produbljivanje regionalnih razvojnih nejednakosti između otoka i urbanih centara; • Konkurencija drugih sredina u privlačenju mladih obitelji i stručnog kadra. • Opći rast troškova cijena nekretnina i stanovanja koji ograničava doseljavanje mladih obitelji i povratnika; • Centralizacija zdravstvenog sustava i smanjenje dostupnosti specijalističkih usluga u manjim otocima; • Prekid ili otežana dostupnost usluga na kopnu zbog nepovoljnih vremenskih uvjeta; • Trend nedostatka zdravstvenog i odgojno-obrazovnog kadra na nacionalnoj razini;
--	--	---	---	---

	demografskih mjera; • Mala zajednica s visokom razinom međusobne povezanosti i socijalne kohezije; • Kontinuirana proračunska izdvajanja za socijalne potpore i ranjive skupine; • Aktivni sportski i kulturni programi za djecu i mlade; • Aktivna mreža udruga i lokalnih inicijativa; • Izražen lokalni identitet i osjećaj pripadnosti zajednici.	• Ograničeni kapaciteti izvaninstitucionalne socijalne skrbi u odnosu na potrebe starijeg stanovništva; • Nedostatak dnevnih i poludnevnih oblika skrbi za starije i ranjive skupine; • Ograničeni administrativni kapaciteti za razvoj i provedbu složenijih demografskih i socijalnih programa; • Ograničena dostupnost cjelogodišnjih sadržaja za mlade izvan turističke sezone; • Povećani troškovi organizacije i pružanja javnih usluga zbog otočne izoliranosti i raspršenosti naselja.		• Pritisak na nacionalni sustav socijalne skrbi uslijed rasta broja samačkih i starijih kućanstava; • Fiskalna ograničenja državnog proračuna koja mogu smanjiti dostupnost sredstava za zdravstvo, socijalnu skrb i obrazovanje; • Rizik smanjenja dostupnosti EU sredstava za demografiju i socijalne programe u budućim razdobljima. • Učestala kašnjenja u objavi i provedbi ESF natječaja; • Negativni utjecaji klimatskih promjena na zdravlje starijih i ranjivih skupina. • Trend porasta troškova organizacije zdravstvenih i socijalnih usluga na otocima. • Spore reforme u nacionalnom zakonodavstvu.
OBRAZOVANJE, KULURA I SPORT	• Osigurana osnovnoškolska infrastruktura na području Grada; • Dostupnost srednjoškolskog obrazovanja na otoku (Srednja škola u Visu s gimnazijskim i strukovnim programima), što	• Školska sportska dvorana ne ispunja suvremene infrastrukturne standarde; • Manjak nastavnog kadra u osnovnoj i srednjoj školi, osobito u STEM predmetima i stranim jezicima; • Mali broj učenika	• Nacionalne i europske politike koje potiču ulaganja u obrazovnu infrastrukturu, STEM područja i digitalne kompetencije; • EU fondovi i programi (ESF+, Erasmus+, Kreativna	• Dugoročni trend smanjenja broja djece i učenika na nacionalnoj razini; • Centralizacija obrazovnog sustava i racionalizacija mreže škola u manjim sredinama;

	ublažava potrebu za ranim odlaskom učenika u Split; • Kontinuirana proračunska izdvajanja za obrazovne programe, opremu i stipendiranje učenika i studenata; • Aktivna suradnja osnovne škole s lokalnom zajednicom, udrugama i kulturnim institucijama; • Relativno razvijena mreža kulturnih institucija i prostora (KC „Ivan Vitić“, Spomen dom, Ribarski muzej / Ekomuzej Komiža – Terra Marique, Centar za posjetitelje na Biševu); • Međunarodno priznati UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag sa sjedištem u Komiži; • Snažna i prepoznatljiva ribarska i maritimna kulturna baština (falkuša, Rota Palagruzona, ribarski identitet); • Bogata nematerijalna baština (komiški dijalekt, tradicijska gastronomija, običaji); • Aktivna scena kulturnih događanja i manifestacija tijekom godine; • Razvijena lokalna sportska infrastruktura otvorenog tipa (igralište, rekreacijske zone, sportske površine); • Dostupnost razvijenije sportske infrastrukture na razini otoka	koji dugoročno dovodi u pitanje održivost pojedinih obrazovnih programa; • Nedostatak zatvorene sportske dvorane na području Komiže; • Ograničeni prostorni i financijski kapaciteti za razvoj sporta i rekreacije, osobito u manjim naseljima; • Ograničeni kapaciteti sportskih objekata tijekom loših vremenskih uvjeta; • Prostorna ograničenja za razvoj novih sportskih sadržaja unutar naselja Komiža; • Ograničeni prostorni i infrastrukturni kapaciteti pojedinih kulturnih ustanova; • Ograničeni financijski i kadrovski kapaciteti za profesionalno upravljanje i programiranje kulturnih sadržaja; • Nedovoljno razvijeni modeli suradnje između kulturnih ustanova, civilnog i privatnog sektora u području kulture i baštine; • Nedostatak sustavne digitalizacije kulturne i knjižnične građe; • Slabija promocija i tržišna valorizacija kulturnih i kreativnih sadržaja; • Sezonalnost dijela kulturnih i sportskih	Europa, Interreg) usmjereni na obrazovanje, kulturu, mobilnost i jačanje kapaciteta; • Nacionalni programi financiranja školske infrastrukture, sportskih objekata i školskih dvorana; • Trend digitalizacije obrazovanja i razvoja hibridnih modela učenja koji smanjuju izoliranost otočnih sredina; • Rastući interes za kulturni i baštinski turizam temeljen na autentičnim lokalnim pričama; • Međunarodna prepoznatljivost i umreženost kroz UNESCO Global Geopark mrežu; • Nacionalne i EU politike očuvanja nematerijalne kulturne baštine; • Trend razvoja kreativnih i kulturnih industrija kao rastućeg sektora u EU; • Rast potražnje za rezidencijalnim umjetničkim programima i edukativnim centrima u mediteranskom okruženju; • Nacionalni i europski programi poticanja sporta, rekreacije i zdravih stilova života; • Porast interesa za outdoor, rekreativne i sportske aktivnosti u prirodi; • Programi	• Nacionalni nedostatak nastavnog kadra, osobito u STEM predmetima i stranim jezicima; • Povećana konkurencija većih urbanih sredina u privlačenju kvalificiranih nastavnika i stručnjaka u kulturi i sportu; • Fiskalna ograničenja državnog proračuna koja mogu smanjiti ulaganja u obrazovanje, kulturu i sport; • Rizik smanjenja dostupnosti EU sredstava u budućim financijskim razdobljima (VFO 2028.–2034.); • Učestala kašnjenja u objavi i provedbi EU i nacionalnih natječaja; • Porast troškova organizacije kulturnih i sportskih događanja (energija, prijevoz, honorari); • Komercijalizacija i homogenizacija kulturne ponude na turističkom tržištu koja smanjuje prostor za lokalne i autentične sadržaje; • Negativni utjecaji masovnog turizma na
--	---	--	--	--

	(nogometno igralište i sportska dvorana u Visu), koju koriste i stanovnici Komiže; • Aktivni sportski klubovi, udruge i građanske inicijative s uključenom djecom i mladima.	programa; • Ograničene mogućnosti razvoja specijaliziranih izvannastavnih i umjetničkih programa; • Opterećenost udruga administrativnim obvezama i visoka ovisnost o volonterskom radu; • Ovisnost većih kulturnih projekata o vanjskim izvorima financiranja.	financiranja digitalizacije kulturne baštine i muzejske građe; • Razvoj nacionalnih politika ravnomjernog regionalnog razvoja i posebnog statusa otoka; • Duga tradicija lokalnih kulturnih, sportskih i zabavnih manifestacija; • Trend povratka manjih događanja, edukativnih kampova i specijaliziranih festivala u manje, autentične sredine.	kulturnu baštinu i javne prostore; • Klimatske promjene i ekstremni vremenski uvjeti koji ograničavaju održavanje outdoor i sportskih aktivnosti; • Odlazak mladih na školovanje u veće gradove bez povratka; • Slabljenje interesa mlađih generacija za tradicijsku baštinu i lokalni dijalekt; • Nacionalne reforme obrazovanja koje ne uzimaju u obzir specifičnosti otočnih sredina; • Ovisnost kulturnog sektora o projektnom financiranju i nestabilnim izvorima sredstava.
--	---	--	--	--

5. PRIORITETI I MJERE

PRIORITET 1: Otvorena, učinkovita i transparentna gradska uprava

Prioritet polazi od vrlo jasne promjene: umjesto zatvorenog, reaktivnog i administrativno opterećenog modela, Grad Komiža želi uspostaviti upravljanje koje je dostupno, razumljivo i u stalnom dijalogu s građanima. Povjerenje u institucije je narušeno dugogodišnjim modelom u kojem su se odluke donosile „iza zatvorenih vrata“, bez pravovremene komunikacije s građanima (kao u slučaju vodovoda) i bez sustavnog uključivanja lokalne zajednice u rješavanje problema.

Novi prioritet stoga naglašava potrebu da se gradska uprava otvori prema ljudima: kroz redovite javne tribine i zborove građana, osnivanje mjesnih odbora (posebno za Podšpilje i Biševo), ustroj Savjeta mladih, sustavno savjetovanje s udrugama i gospodarstvenicima te jasne, razumljive kanale komunikacije (od moderniziranog weba do društvenih mreža i newslettera). Poseban naglasak staviti će se i na participativno budžetiranje – praksu u kojoj građani izravno predlažu i biraju projekte koji će se financirati iz gradskog proračuna čime se građanima vraća osjećaj da sudjeluju u upravljanju zajedničkim resursima i da gradski proračun nije „tuđi novac“, nego zajednički alat za rješavanje konkretnih problema.

Istodobno, ovaj prioritet prepoznaje da otvorenost bez kapaciteta ne donosi rezultate. Zato obuhvaća i unutarnje jačanje gradske uprave: rasterećenje administrativnih poslova, moguće kadrovsko pojačanje, digitalizaciju procesa (ulazni računi, evidencije, baze projekata), unaprjeđenje transparentnog proračuna za Grad i gradske ustanove, uvođenje jednostavnih online usluga za građane i razvoj analitičkih alata (npr. GIS, baze podataka) koji omogućuju donošenje odluka na temelju provjerljivih podataka.

Otvorena, transparentna i uključiva gradska uprava ključ je dobrog upravljanja u Komiži. U slijedećem razdoblju, uspjeh ovog prioriteta mjerit će se ne samo brojem donesenih akata i projekata, nego i time koliko su građani informirani, uključeni i uvjereni da Grad doista radi „s njima i za njih“, a ne umjesto njih. Cilj je izgraditi upravu koja radi brže, jasnije, transparentnije i u partnerstvu s građanima.

Mjera 1.1 – Unaprjeđenje transparentnosti, komunikacije i sudjelovanja građana

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel

R - reformska mjera

Opis mjere:

Ova mjera obuhvaća sustavno jačanje otvorenosti rada Grada, kvalitetnije i dvosmjerno informiranje građana te razvoj mehanizama uključivanja stanovnika u odlučivanje. Naglasak je na pravodobnim informacijama, jasnom prikazu proračuna i projekata, redovitom dijalogu s građanima kroz zborove građana i javne tribine te jačanju uloge predstavničkih i savjetodavnih tijela poput Savjeta mladih i mjesnih odbora. Posebna se pažnja posvećuje razvoju partnerskog odnosa s udrugama, sportskim klubovima i kulturnim organizacijama, koje se kroz javne rasprave, savjetovanja i tematske radionice aktivno uključuju u pripremu i oblikovanje ključnih gradskih odluka. Mjera je usmjerena na prijelaz s modela u kojem se odluke donose „iza zatvorenih vrata“ na model u kojem građani pravodobno dobivaju informacije, mogu postavljati pitanja, predlagati rješenja, sudjelovati u provedbi i imaju osjećaj da gradska uprava radi zajedno s njima. Cilj je učiniti Grad otvorenim, predvidljivim i pristupačnim za zajednicu kojoj služi.

Ključne aktivnosti i projekti:

- izrada i implementacija novog, interaktivnog weba Grada Komiže s proširenim pristupom informacijama za građane (uključujući transparentni proračun, baze odluka i javnih poziva);
- uspostava i rad Savjeta mladih Grada Komiže kao savjetodavnog tijela;
- osnivanje i aktiviranje mjesnih odbora, s naglaskom na Podšpilje i Biševo;
- uvođenje redovitih javnih tribina i zborova građana;
- provođenje i proširenje projekta participativnog budžetiranja;
- uspostava standardiziranih procedura komunikacije s građanima (rokovi odgovora, online obrasci, „jedan kontakt“ za pritužbe i prijedloge);
- redovita javno dostupna izvješća o provedbi Provedbenog programa i ključnih projekata (u razumljivom jeziku, ne samo u formalnom obliku).

Pokazatelji rezultata:

- **Broj javno objavljenih izvješća (proračun, financiranje proračunskih korisnika, provedba projekata)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 4 godišnje
- **Broj održanih sastanaka i javnih participativnih događanja građana²⁹**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 10 godišnje
- **Broj projekata financiranih kroz participativno budžetiranje**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 9 (3 godišnje)

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 1.1. doprinosi **PC 4.2 – Dobro upravljanje** – kroz jačanje kapaciteta lokalne samouprave, transparentnost, participaciju građana i korištenje podataka pri odlučivanju;

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 16 – Mir, pravda i snažne institucije**
16.6: Razviti učinkovite, odgovorne i transparentne institucije na svim razinama
16.7: Osigurati uključivo, participativno i reprezentativno donošenje odluka
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.3: Povećati uključivo i održivo urbanističko planiranje i upravljanje uz sudjelovanje zajednice

²⁹ U pokazatelj se ubrajaju sastanci savjetodavnih (npr. Savjet mladih) i predstavničkih tijela građana (npr. mjesni odbori), javne tribine, zborovi građana i javna savjetovanja, za koje postoji zapisnik, objava ili donesena odluka. U pokazatelj se ne ubrajaju zasjedanja Gradskog vijeća.

Mjera 1.2 – Digitalna transformacija i modernizacija upravnih procesa

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel

R – reformska mjera

Opis mjere:

Mjera obuhvaća digitalizaciju radnih procesa u gradskoj upravi i gradskim ustanovama, modernizaciju informatičke infrastrukture te razvoj e-usluga za građane i poduzetnike. Naglasak je na automatizaciji obrade dokumenata, uvođenju standardiziranih obrazaca i procedura, boljoj internoj komunikaciji i razmjeni podataka te uvođenju alata poput GIS-a za prostorne informacije. Cilj je uspostaviti jedinstvene informacijske sustave koji prate cijeli ciklus – od ulaska zahtijeva ili računa, preko interne obrade, do izvršenja i izvještavanja. Time se smanjuje rizik od pogrešaka, ubrzava rješavanje predmeta i oslobađa vrijeme zaposlenika za sadržajni rad s građanima i pripremu razvojnih projekata. Mjera obuhvaća digitalizaciju ključnih procesa (upravni postupci, proračunsko i financijsko poslovanje, komunalni sustav, upravljanje projektima, prostorno planiranje) te njihovo povezivanje u funkcionalnu cjelinu, uključujući i postupnu izradu, izmjene, usklađivanje i digitalizaciju prostorno-planske dokumentacije Grada. U praksi to znači uvođenje sustava za upravljanje dokumentima i predmetima (e-pisarnica, DMS), razvoj online obrazaca i e-usluga za građane i poduzetnike, digitalnu arhivu, GIS rješenja za prostorne podatke, kao i jedinstvenu projektnu bazu koja omogućuje praćenje tijeka pripreme i provedbe investicija. Provedba mjere oslanja se na postupnu prilagodbu i unaprjeđenje postojeće informatičke opreme i softverskih rješenja, u skladu s redovitim poslovanjem i stvarnim potrebama uprave. Ova mjera stoga ima dvostruki učinak – „iznutra“ modernizira upravu i smanjuje administrativno opterećenje, a „prema van“ građanima i dionicima nudi jednostavnije, brže i razumljivije javne usluge.

Ključne aktivnosti i projekti:

- uspostava sustava za elektroničku pisarnicu i upravljanje dokumentima/predmetima (DMS, e-urudžbeni zapisnik, praćenje statusa predmeta);
- uspostava GIS portala s osnovnim prostornim slojevima;
- razvoj standardiziranih e-usluga za građane i poduzetnike (online obrasci i podnošenje zahtijeva, prijava komunalnih problema, uvid u status predmeta, e-upis u programe i natječaje);
- uvođenje integriranog sustava za vođenje proračuna i financija s elektroničkom obradom računa, odobravanja naloga i povezivanja s transparentnim proračunom;
- izrada, izmjene i digitalizacija prostorno-planske dokumentacije Grada Komiže radi usklađenja s novim zakonskim okvirom, unaprjeđenja upravljanja prostorom i integracije planova u GIS i druge digitalne sustave.

Pokazatelji rezultata:

- **Index digitalne zrelosti gradske uprave (EU Digital Maturity Index³⁰)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: razina 3 (41 – 60 % - *connected infrastructure*)

³⁰ *interni self-assessment/alat*

- **Broj uvedenih digitalnih usluga i e-alata (e-obrasci, prijave, uvid u status predmeta, e-upisi, e-natječaj, GIS slojevi)**

CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 15 novih digitalnih usluga/alata

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 1.2 izravno doprinosi **PC 4.2 – Dobro upravljanje**, osobito mjerama **M1: Jačanje ljudskih potencijala u javnom sektoru** i **M4: Unaprjeđenje sustava strateškog planiranja i upravljanja prostorom**, kroz modernizaciju upravnih procesa, digitalne alate za planiranje i izvještavanje te podizanje kompetencija zaposlenika. Dodatno doprinosi i horizontalnoj temi **digitalna transformacija**.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 16 – Mir, pravda i snažne institucije**
16.6: Razviti učinkovite, odgovorne i transparentne institucije na svim razinama
16.7: Osigurati uključivo, participativno i reprezentativno donošenje odluka
- **SDG 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura**
9.1: Razviti kvalitetnu, pouzdanu i otpornu infrastrukturu
9.c: Povećati pristup informacijskim i komunikacijskim tehnologijama
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.3: Unaprijediti uključivo i održivo planiranje i upravljanje naseljima

Mjera 1.3 – Jačanje organizacijskih i ljudskih kapaciteta gradske uprave i ustanova

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel

R – reformska mjera

Opis mjere:

Mjera je usmjerena na kadrovsko i organizacijsko osnaživanje gradske uprave i gradskih ustanova. Obuhvaća zapošljavanje potrebnih stručnih profila (pravnik_a, cu te stručnjaka_inju za projekte), jačanje kapaciteta postojećih zaposlenika kroz edukacije i jasnije unutarnje procedure za pripremu i donošenje odluka. U okviru mjere planira se nastavak korištenja stručne vanjske podrške (konzalting, pravna i tehnička pomoć) za složene projekte, ali ovog puta uz naglasak na paralelni prijenos znanja na gradske službe kako bi se osigurala dugoročna neovisnost u pripremi projektne dokumentacije i provedbi projekata. Mjera obuhvaća unaprjeđenje unutarnje organizacije gradske uprave, ciljano kadrovsko pojačanje, uvođenje jasnih internih procedura (priručnici, upute, standardi), sustavno planiranje edukacija i mentoriranja te jačanje projektnih kapaciteta Grada i povezanih ustanova. Naglasak je na formiranju i osnaživanju "jezgre" za strateško planiranje i projektni menadžment (uključujući EU projekte), boljom koordinacijom s ustanovama i komunalnim društvom te snažnijim povezivanjem s partnerima na razini županije, države i EU (RERA, FLAG, LAG, ministarstva, agencije). Cilj mjere nije samo „više ljudi“, već pametnije organiziran sustav: jasna podjela odgovornosti, bolji protok informacija unutar Grada, planirano korištenje vanjskih stručnjaka tamo gdje je to nužno te stabilni timovi koji mogu voditi projekte od ideje do završnog izvješća. Na taj se način smanjuje ovisnost o pojedincima, jača otpornost sustava na promjene i osigurava da Grad Komiža u idućim godinama može realno „povući“ i izvesti projekte.

Ključne aktivnosti i projekti

- izrada i provedba nove sistematizacije radnih mjesta i unutarnje organizacije gradske uprave, s jasnim opisima poslova i odgovornosti;
- izrada internih procedura i priručnika;
- višegodišnji program edukacija zaposlenika (javna nabava, EU fondovi, strateško planiranje, komunalno gospodarstvo, upravljanje pomorskim dobrom, komunikacijske vještine);
- razvoj i primjena sustava internog projektno-financijskog praćenja, uključujući redovite koordinacijske sastanke i pregled napretka;
- zapošljavanje komunalnog, prometnog i pomorskog redara te pravnik_a i stručnjak_a_inje za projekte.

Pokazatelji rezultata:

- **Broj popunjenih ključnih radnih mjesta za upravljanje i provedbu razvojnih projekata** (*pravnik, stručnjak za projekte, komunalni/prometni/pomorski redar*)
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 3
- **Broj izrađenih i usvojenih internih akata** (sistematizacija, priručnici, procedure, upute)
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 6
- **Broj provedenih edukacija za zaposlenike gradske uprave i ustanova** (javna nabava, EU fondovi, strateško planiranje, komunalno gospodarstvo, digitalne i komunikacijske vještine)
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 10 edukacija (2 godišnje)

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 1.3 izravno doprinosi posebnom cilju **PC 4.2 – Dobro upravljanje**, jer se fokusira na razvoj kompetencija, edukaciju i organizacijsko jačanje gradske uprave;, kroz sustavno jačanje partnerstava; te, kroz razvoj internih mehanizama za pripremu, vođenje i praćenje razvojnih projekata te koordinaciju s planskim dokumentima Županije.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 16 – Mir, pravda i snažne institucije**
16.6: Razviti učinkovite, odgovorne i transparentne institucije na svim razinama
16.7: Osigurati uključivo, participativno i reprezentativno donošenje odluka
- **SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast**
8.5: Postići punu i produktivnu zaposlenost te dostojanstven rad za sve
8.2: Povećati gospodarsku produktivnost kroz diversifikaciju, tehnološku modernizaciju i inovacije
- **SDG 17 – Partnerstva za ciljeve**
17.16: Unaprijediti globalna partnerstva za održivi razvoj
17.17: Potaknuti učinkovita javna, javno-privatna i civilna partnerstva

PRIORITET 2: Održiva, pouzdana i kvalitetna komunalna infrastruktura

Kvaliteta života svakog otočkog mjesta u velikoj mjeri određuje stanje osnovne infrastrukture: vodovoda i odvodnje, gospodarenja otpadom, javne rasvjete, cesta i parkirališta, lučke infrastrukture te uređenja javnih površina. U otočnim uvjetima, gdje je svaka intervencija skuplja i logistički zahtjevnija, svaki zastoј ili preopterećenje sustava izravno pogađa stanovnike i gospodarstvo. Posebno se to vidi u ljetnoj sezoni, kada se broj ljudi na području Grada višestruko poveća, dok su vodni resursi, kapaciteti odvodnje, zbrinjavanje otpada i promet već sada na granici podnošljivog opterećenja.

Prioritet je usmjeren na unaprjeđenje ključnih infrastrukturnih sustava – prometne, vodno-komunalne, elektroenergetske, javne rasvjete, gospodarenja otpadom i obalnih sustava – uz snažan fokus na zaštitu javnog prostora, sigurnost i otpornost na sezonske pritiske. Obuhvaća i probleme izoliranosti, ograničenja otočnog sustava vodoopskrbe, potrebu modernizacije odvodnje, razvoja prometnih rješenja, bolju organizaciju obale te upravljanje pomorskim dobrom. Cilj je povećati kapacitete i kvalitetu javnih usluga, uz strogu zaštitu prostora i baštine.

Ovaj prioritet obuhvaća nastavak i dovršetak ključnih komunalnih projekata – od ulaganja u vodoopskrbu i odvodnju, preko modernizacije sustava gospodarenja otpadom (sanacija Šćeća, reciklažno dvorište, kompostana), do uređenja prometne infrastrukture, javnih površina i komunalne opreme. Naglasak je na sustavnim, planskim ulaganjima koja istodobno štite okoliš, smanjuju rizike i poboljšavaju svakodnevni život. Prioritet uključuje i jačanje javnih komunalnih usluga – od komunalnog i pomorskog reda, preko redovitog održavanja površina, do modernizacije rasvjete i prilagodbe klimatskim promjenama.

Cilj ovog prioriteta je da Komiža postane mali, ali pouzdano „opskrbljen“ grad – sa stabilnim vodovodom i odvodnjom, uređenim sustavom otpada, sigurnim i funkcionalnim javnim površinama, kvalitetnom rasvjetom i prometnim rješenjima primjerenima otočnim uvjetima. Uspjeh prioriteta mjerit će se manje vidljivim, ali za svakodnevni život presudnim kriterijima: rjeđim kvarovima i havarijama, manjim gubicima vode, čistijim ulicama i plažama, boljom pristupačnošću javnih površina, sigurnijim prometom i većim povjerenjem građana da osnovne komunalne potrebe neće biti upitne ni u vršnim opterećenjima.

Mjera 2.1 – Unaprjeđenje prometne i komunalne infrastrukture

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Nautički centar Komiža d.o.o.

I – investicijska mjera

Opis mjere

Mjera je usmjerena na sustavno uklanjanje uskih grla u prometnoj i komunalnoj infrastrukturi te na podizanje razine sigurnosti, funkcionalnosti i kvalitete javnog prostora. Komiža se suočava s dvostrukim pritiskom: s jedne strane ograničenom prostornom strukturom (uske ulice, ograničene površine, brdovit teren), a s druge strane izraženim sezonskim opterećenjem. Svaki nedostatak u cestama, oborinskoj odvodnji, javnoj rasvjeti ili uređenju javnih površina odmah se osjeti u svakodnevnom životu – u sigurnosti prometa, dostupnosti usluga, kvaliteti boravka u mjestu i ukupnom dojmu o gradu. Mjera stoga obuhvaća dovršetak i nastavak ključnih započetih projekata te redovno održavanje nerazvrstanih cesta, javnih i zelenih površina, oborinske odvodnje i javne rasvjete. Posebna pažnja posvećuje se prometno najizloženijim zonama kako bi se povećala sigurnost pješaka i vozila, smanjili rizici od oštećenja uslijed jakih oborina te osigurala dostupnost svim korisnicima, uključujući osobe smanjene pokretljivosti.

Kontinuirano se planira i razvija pješačka i biciklistička infrastruktura, kao sastavni dio sigurnijeg i održivijeg prometnog sustava, s naglaskom na povezivanje ključnih gradskih točaka, centra, plaža i javnih sadržaja. U praksi, ova mjera znači planska, etapna ulaganja u rekonstrukciju i uređenje ulica, nogostupa, raskrižja, oborinske odvodnje, javne rasvjete i prateće komunalne opreme (klupe, koševi, stalci za bicikle), uz jasne prioritete i usklađenje s prostorno-planskim dokumentima. Pri planiranju daljnjeg razvoja komunalne i prometne infrastrukture Grad Komiža uzima u obzir i projekte drugih razina upravljanja koji imaju izravan utjecaj na funkcioniranje grada, osobito županijski projekt sanacije mula Petra Krešimira IV, koji je od velike važnosti za sigurnost i funkcioniranje luke, kao i projekt Hrvatskih cesta kojim se planira rekonstrukcija i proširenje prometnice od lukobrana prema Lučici, uključujući zahvate u moru radi osiguranja veće protočnosti prometa i bolje pristupačnosti lukobranu. Navedeni projekti generiraju značajna prometna i logistička opterećenja u prostoru u kojem se veže velik broj plovila, te ih Grad ima na umu pri planiranju vlastitih zahvata, faziranju komunalnih ulaganja i usklađivanju prometnih rješenja. Mjera cilja osigurati da prometna i komunalna infrastruktura prati planirani razvoj naselja i gospodarske zone te da se sustav razvija koordinirano, sigurno i dugoročno održivo.

Ključne aktivnosti i projekti

- dovršetak i nastavak uređenja Ribarske ulice – faza 2 te priprema i realizacija nove faze 3;
- uređenje i komunalno opremanje prometne infrastrukture u radnoj zoni Ravno;
- izgradnja i uređenje novih parkirališta uz sigurne pješačke veze prema centru i plažama, u skladu s PPU-om i UPU-om naselja Komiža;
- program sanacije i uređenja obalnog pojasa na kritičnim lokacijama (Druga ploca, Bjažićevo, Koluna);
- projekt uređenja pristupne ceste novoj ribarskoj luci;
- projekt sanacije Spomen doma (terasa, krovšte, ventilacijski sustav);
- program prilagodbe pristupačnosti javne infrastrukture osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (ugradnja rampi na javnim plažama, rampe i rukohvati na pristupu javnim institucijama);
- nastavak razvoja i opremanja lokacija za elektromobilnost (javne punionice, rezervirana parkirna mjesta, integracija s prometnim rješenjima) kao dio šireg unaprjeđenja prometnog sustava.

Pokazatelji rezultata:

- **Duljina rekonstruiranih ili novoizgrađenih nerazvrstanih cesta i prometnih površina**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 4 km
- **Broj novoizgrađenih ili uređenih parkirališnih mjesta s osiguranim pješačkim pristupom**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 200
- **Broj opremljenih lokacija za e-mobilnost (punionice i pripadajuća parkirališna mjesta)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 2 lokacije

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 2.1 prvenstveno doprinosi **PC 3.2 – Održivi razvoj infrastrukturnih sustava**, kroz ulaganja u cestovnu i komunalnu infrastrukturu koja povećava pouzdanost, sigurnost i otpornost sustava.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura**
 - 9.1:** Razviti kvalitetnu, pouzdanu, održivu i otpornu infrastrukturu
 - 9.4:** Unaprijediti infrastrukturu kako bi bila održiva i resursno učinkovita
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
 - 11.2:** Omogućiti sigurne, pristupačne i održive prometne sustave za sve
 - 11.7:** Osigurati univerzalan pristup sigurnim, uključivim i pristupačnim javnim prostorima

Mjera 2.2 – Izgradnja cjelovitog i održivog sustava zbrinjavanja i recikliranja otpada

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Nautički centar Komiža d.o.o., Geopark Viški arhipelag

I - investicijska mjera**Opis mjere**

Mjera je usmjerena na potpunu sanaciju postojećeg odlagališta Šćeće, uspostavu funkcionalnog i zakonski usklađenog sustava zbrinjavanja otpada te jačanje infrastrukture za odvojeno prikupljanje i recikliranje. Komiža, kao otočna sredina s ograničenim prostorom i snažnim sezonskim opterećenjem, posebno je osjetljiva na neučinkovit sustav gospodarenja otpadom. Sanacija odlagališta Šćeće i izgradnja reciklažnog dvorišta u radnoj zoni Ravno ključni su preduvjeti za održivo upravljanje otpadom. Mjera uključuje i razvoj dodatne infrastrukture (podzemni spremnici, proširenje mreže za odvojeno prikupljanje, logistika za sezonska opterećenja) te sustavnu edukaciju stanovništva i posjetitelja, kao i provedbu međunarodnih projekata poput projekta „Loop Zone“ kojim se cilja smanjiti upotreba jednokratne plastike te smanjiti sezonski pritisak na okoliš i lokalni sustav prikupljanja otpada. Naglasak je na prelasku s reaktivnog modela „gašenja požara“ na organiziran, planski i transparentan sustav, s jasnim tokovima otpada i optimiziranim operativnim postupcima. Ova mjera ide ruku pod ruku s okolišnim standardima koje zahtijeva Natura 2000 i UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag te predstavlja jedan od ključnih uvjeta za održivu turističku i gospodarsku funkciju Komiže.

Ključne aktivnosti i projekti

- izrada Operativnog plana gospodarenja otpadom za otok Vis;
- provedba objedinjene projektne cjeline „Sanacija odlagališta otpada Šćeće“;
- provedba objedinjene projektne cjeline „Reciklažno dvorište Ravno“;
- razrada i priprema projekta bio-kompostane / sustava kompostiranja u suradnji s Gradom Visom;
- digitalizacija i nadzor sustava gospodarenja otpadom te uspostava aplikacije;
- provedba projekta „Loop Zone“ za smanjenje jednokratne plastike kroz stvaranje Low Plastic zona;

- edukativne aktivnosti za građane, školsku djecu, iznajmljivače i ugostitelje o odvojanju otpada, u partnerstvu s Geoparkom i udrugama;
- organizacija čišćenja podmorja kroz eko akcije s roniocima.

Pokazatelji rezultata:

- **Udio odvojeno prikupljenog otpada u ukupnoj količini komunalnog otpada (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 40 %
- **Udio spremnika za komunalni otpad opremljenih sustavima za nadzor popunjenosti (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 80 %
- **Broj ključnih infrastrukturnih objekata sustava gospodarenja otpadom koji su sanirani, izgrađeni i stavljeni u funkciju**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 3 (sanacija Šćeća, određena lokacija za građevinski otpad i mineralne sirovine, bio-kompostana)

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 2.2. izravno doprinosi **PC 3.2 – Održivi razvoj infrastrukturnih sustava** kroz sanaciju odlagališta, uspostavu RD i modernizaciju komunalne infrastrukture za gospodarenje otpadom.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja**
12.5: Znatno smanjiti stvaranje otpada kroz prevenciju, smanjenje, recikliranje i ponovnu uporabu
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.6: Smanjiti negativan utjecaj gradova na okoliš, uključujući upravljanje otpadom
- **SDG 14 – Život ispod vode**
14.1: Spriječiti i znatno smanjiti onečišćenje mora, osobito iz kopnenih izvora
- **SDG 15 – Život na kopnu**
15.1: Osigurati očuvanje kopnenih i slatkovodnih ekosustava

Mjera 2.3 – Unaprjeđenje vodoopskrbe, odvodnje i zaštite vodnih resursa

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Vodovod i odvodnja otoka Visa d.o.o.
I – investicijska mjera

Opis mjere

Ova mjera obuhvaća cjelovito jačanje vodno-komunalnog sustava na području Grada Komije, uz poštivanje otočnih specifičnosti, okolišnih standarda i ograničenja kapaciteta resursa. Komija ovisi o vlastitim otočnim izvorima i izoliranom sustavu vodoopskrbe, što stvara veliko opterećenje u ljetnim mjesecima te zahtijeva strogu kontrolu svih novih priključenja. Istodobno, sustav odvodnje još uvijek je u

fazi nadogradnje i modernizacije te su potrebna značajna ulaganja kako bi se omogućilo pouzdano funkcioniranje i smanjili rizici od ispuštanja nepročišćenih voda u okoliš. Cilj je osigurati dugoročnu samoodrživost sustava, stabilnu opskrbu stanovništva, sigurnost u vršnim sezonama, učinkovitu odvodnju i potpunu usklađenost s okolišnim standardima, uključujući Natura 2000 i zaštitu mora. Mjera uključuje i digitalizaciju nadzora (SCADA, praćenje protoka, tlakova i gubitaka), smanjenje gubitaka u mreži, fazno rješavanje vodoopskrbe rubnih naselja i otoka, usklađivanje novih projekata s raspoloživim kapacitetima sustava, transparentnu komunikaciju s građanima te edukaciju svih relevantnih dionika o praksama racionalizacije potrošnje pitke vode.

Ključne aktivnosti i projekti

- podrška implementaciji projekta aglomeracije Komiža;
- rješavanje odvodnje i poboljšanje vodoopskrbe rubnih naselja Podhumlje i Podšpilje;
- digitalizacija sustava nadzora te uvođenje SCADA sustava za vodovod i odvodnju, s ciljem nadzora gubitaka, tlaka i potrošnje i digitalnog sustava za prijavu kvarova i praćenje intervencija;
- priprema i provedba projekta izgradnje desalinizatora, nove bušotine i pumpe na lokaciji Korita;
- edukativne aktivnosti za građane, školsku djecu, iznajmljivače i ugostitelje o praksama racionalne potrošnje vode;
- ulaganje u zaštitu prirodnih izvora Kamenice;
- uvođenje javnih česmi.

Pokazatelji rezultata:

- **Udio gubitaka vode u vodoopskrbnom sustavu (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: $\leq 20 \%$
- **Prosječna dnevna potrošnja vode po stanovniku (l/dan)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: smanjenje za 10 %

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 2.3 izravno doprinosi **PC 3.2 – Održivi razvoj infrastrukturnih sustava** kroz ulaganja u vodoopskrbni i sustav odvodnje koja povećavaju pouzdanost, otpornost i sigurnost opskrbe vodom.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 6 – Čista voda i sanitarni uvjeti**
6.1: Osigurati univerzalan i pravedan pristup sigurnoj pitkoj vodi
6.3: Poboljšati kvalitetu vode smanjenjem onečišćenja i sigurnom obradom otpadnih voda
6.4: Povećati učinkovitost korištenja vode i osigurati održivu opskrbu
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.6: Smanjiti negativan utjecaj gradova na okoliš
- **SDG 13 – Klimatska akcija**
13.1: Ojačati otpornost i sposobnost prilagodbe klimatskim rizicima

Mjera 2.4 – Jačanje energetske učinkovitosti

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Nautički centar Komija d.o.o., Geopark Viški arhipelag

I – investicijska mjera

Opis mjere

Mjera je usmjerena na modernizaciju energetske infrastrukture i sustava javne rasvjete kako bi se povećala energetska učinkovitost, smanjila potrošnja električne energije, poboljšala pouzdanost opskrbe te očuvao vizualni i ambijentalni identitet Komije. Sustavna zamjena postojeće rasvjete LED rasvjetom, optimizacija rasvjetnih mjesta, digitalno upravljanje te kontrola svjetlosnog zagađenja posebno su važni zbog statusa Komije kao dijela UNESCO Globalnog geoparka Viški arhipelag, koji obuhvaća i područja s jednim od najtamnijih noćnih neba na Jadranu. Stoga ova mjera usklađuje energetske potrebe i očuvanje okoliša, uz posebno prilagođena rješenja u povijesnoj jezgri i priobalju. Mjera obuhvaća i postavljanje krovnih fotonaponskih elektrana na odabranim javnim zgradama (u skladu s prostorno-planskim uvjetima), unaprjeđenje elektroenergetskih priključaka za buduće projekte te razvoj pametnih sustava upravljanja potrošnjom energije. Razvoj infrastrukture za elektromobilnost planira se i provodi prvenstveno u okviru Mjere 2.1 – Unaprjeđenje prometne i komunalne infrastrukture, s kojom je ova mjera sadržajno i provedbeno usklađena. Na taj se način osigurava koordiniran pristup razvoju energetske i prometne infrastrukture, u skladu s općim načelima održivog razvoja i prioritetima Grada Komije. Cilj mjere je osigurati da energetska infrastruktura prati razvoj naselja, javnih usluga i gospodarskih potreba, uz minimalni okolišni otisak, racionalnu potrošnju proračunskih sredstava i očuvanje prirodnih i krajobraznih vrijednosti prostora.

Ključne aktivnosti i projekti

- nastavak etapne zamjene postojeće javne rasvjete LED rasvjetom s pametnim upravljanjem;
- priprema i ugradnja krovnih FNE sustava na odabranim javnim zgradama;
- izrada Plana javne rasvjete s naglaskom na smanjenje svjetlosnog zagađenja, posebno prema Biševu i području tamnog neba;
- implementacija digitalnog nadzora rasvjete (upravljanje satima rada, intenzitetom, detekcija kvarova);
- priprema dokumentacije za pilot-projekt solarnih javnih punionica za e-skutere u svrhu održive mobilnosti;
- izrada Plana energetske tranzicije otoka Visa;
- edukativne aktivnosti za građane, školsku djecu, iznajmljivače i ugostitelje o zelenoj tranziciji.

Pokazatelji rezultata:

- **Udio javne rasvjete opremljene LED rasvjetom i pametnim sustavima upravljanja (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 95 %
- **Smanjenje godišnje potrošnje električne energije u javnoj rasvjeti i javnim objektima (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 5 %
- **Instalirana snaga solarnih fotonaponskih sustava na javnim objektima (kW)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 25 kW

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 2.4. izravno doprinosi **PC 3.3 – Energetska tranzicija i povećanje energetske učinkovitosti**, kroz ulaganja u energetske učinkovite javnu rasvjetu, obnovljive izvore energije i pametne sustave upravljanja potrošnjom.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 7 – Pristupačna i čista energija**
7.2: Povećati udio obnovljivih izvora energije
7.3: Znatno poboljšati energetske učinkovitost
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.6: Smanjiti negativan utjecaj gradova na okoliš
11.7: Osigurati kvalitetne, sigurne i ugodne javne prostore
- **SDG 13 – Klimatska akcija**
13.2: Integrirati klimatske mjere u politike i planove

PRIORITET 3: Razvoj održivog, otpornog i diverzificiranog gospodarstva

Gospodarstvo Komiže počiva na malom, ali dinamičnom broju poduzetnika i obrtnika, s jasnom dominacijom turizma, ugostiteljstva i trgovine te izraženom sezonalnošću. Istodobno, Grad je stoljećima bio prepoznat kao ribarsko središte, s bogatom maritimnom tradicijom, vrijednom poljoprivredom te snažnim, ali nedovoljno iskorištenim kulturnim i prirodnim (uz izuzetak Modre špilje) nasljeđem. Ovaj prioritet polazi od potrebe da se gospodarstvo oslobodi ovisnosti o dva ljetna mjeseca te da se ribarstvo, poljoprivreda, kultura i Geopark pretvore u nosive stupove cjelogodišnjeg, otpornog i održivog razvoja.

Prioritet je usmjeren na jačanje lokalnog poduzetništva, osobito u segmentu malih i obiteljskih gospodarstava, obrta i usluga s dodanom vrijednošću. To uključuje razvoj gospodarske zone i stvaranje boljih uvjeta za rad poduzetnika, poticanje novih poslovnih modela (coworking, kreativne i digitalne djelatnosti, usluge vezane uz ribarstvo i poljoprivredu), kao i snažnije povezivanje lokalnih proizvođača s turizmom (eno-gastro ponuda, lokalni proizvodi, kratki lanci opskrbe). Posebnu ulogu imaju Komiški rogač, komiška pogača, maslinovo ulje, vino, riba i tradicijski proizvodi koji mogu postati nositelji brendiranja Komiže kao autentične destinacije s „plavim i zelenim“ gospodarstvom.

Kultura i baština su razvojni resurs. Ribarska i pomorska baština, Rota Palagruzona, Ribarski muzej, KC „Ivan Vitić“, Geopark Viški arhipelag te bogat godišnji program manifestacija i kulturnih događanja čine osnovu za razvoj specijaliziranih kulturno-turističkih proizvoda, obrazovnih programa i događanja izvan vršne sezone. Geopark se u ovom prioritetu promatra kao ključni okvir za održivi razvoj: kao „živi laboratorij“ u kojem se geološka, prirodna i kulturna baština povezuju s edukacijom, odgovornim turizmom i lokalnim gospodarstvom. Grad će jačati suradnju s Geoparkom, razvijati interpretacijske sadržaje, ekološke i edukativne programe, promicati odgovorno ponašanje posjetitelja te poticati projekte koji pridonose očuvanju tamnog neba, mora i kopna. Kroz bolje programiranje, suradnju s Visom i ciljana ulaganja u interpretaciju i promociju, kultura može postati ključni alat za produljenje sezone i zadržavanje mladih ljudi.

Cilj ovog prioriteta je da Komiža izgradi diverzificirano, otpornije gospodarstvo koje ne ovisi isključivo o ljetnom turizmu, nego se oslanja na ribarstvo i ribarsku luku, poljoprivredu i lokalne proizvode, kulturu i baštinu, Geopark i suvremene usluge. Uspjeh će se mjeriti stvaranjem novih cjelogodišnjih radnih mjesta, većim udjelom lokalnih proizvoda u turističkoj ponudi, većom dodanom vrijednošću po gostu, boljom iskorištenošću kulturne infrastrukture izvan sezone te jačanjem poduzetničke klime koja mladima daje razlog da ostanu ili se vrate u Komižu.

Mjera 3.1 – Jačanje ribarske infrastrukture i maritimne ekonomije

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Nautički centar Komiža d.o.o., Geopark Viški arhipelag

I – investicijska mjera

Opis mjere

Ribarstvo je temelj identiteta Komiže i jedna od rijetkih gospodarskih grana koja ima stvarni cjelogodišnji potencijal, ali trenutačno funkcionira u okviru ograničene infrastrukture i zastarjelih logističkih kapaciteta. Ova mjera ima za cilj sustavno jačanje ribarske infrastrukture, stvaranje uvjeta za gospodarsku održivost ribara te povezivanje ribarske tradicije s novim oblicima maritimne ekonomije. U tijeku je realizacija najveće ribarske investicije u povijesti Komiže – izgradnje nove ribarske luke – koja predstavlja temeljni preduvjet daljnjeg razvoja ribarske djelatnosti, ali i rasterećenje obale. Nova ribarska luka otvara i mogućnost ponovne uspostave prerade ribarskih proizvoda, djelatnosti koja je u Komiži u potpunosti zamrla, ali ima snažan potencijal za stvaranje dodatne vrijednosti i cjelogodišnje zapošljavanje. Stoga je već u fazi izgradnje luke nužno promišljati kako taj infrastrukturni resurs maksimalno iskoristiti, osobito u kontekstu logistike, prostora i organizacije rada koji omogućuju razvoj prerađivačkih kapaciteta. Ova mjera osigurava da Grad Komiža aktivno prati realizaciju projekta ribarske luke, priprema komplementarne aktivnosti te planira integralni model upravljanja ribarskom infrastrukturom nakon izgradnje. Paralelno s infrastrukturom, mjera uključuje i razvoj maritimnih gospodarskih aktivnosti: lokalne male ribarnice te valorizaciju ribarske baštine kroz kulturne programe. Naglasak je na ponovnom povezivanju ribarstva i prerade, uz razvoj mikro-prerađivačkih djelatnosti koje se nadovezuju na lokalni ulov i tradicionalna znanja, te na povezivanju tih aktivnosti s turističkom potražnjom i kulturnom ponudom koje se razvijaju kroz Mjere 3.2. i 3.3. Mjera treba pridonijeti spajanju komercijalnog ribarstva, prerade, kulturne baštine i turističke potražnje u održiv model „plave“ ekonomije. Cilj mjere je učiniti ribarsku struku ekonomskom snagom Komiže – kroz

moderna luku, funkcionalnu logistiku, obnovu prerađivačkih kapaciteta i razvoj komplementarnih proizvoda – čime se otok čini otpornijim na sezonalnost i pretjeranu ovisnost o turizmu.

Ključne aktivnosti i projekti

- podrška realizaciji strateškog projekta nove ribarske luke u Komiži (ugradnja pumpe i dizalice te razvoj operativnog dijela za lokalne ribare);
- ponovna uspostava male gradske ribarnice u skladu s prostorno-pravnim mogućnostima;
- program podrške lokalnim ribarskim obrtima i organizacijama kroz partnerstva, promociju i razvoj dopunskih djelatnosti povezanih s ribarstvom;
- izrada lokalnog logističkog plana ribarske infrastrukture (led, hlađenje, skladištenje, manipulativni prostor, organizacija protoka robe u novoj luci);
- uspostava mikro-prerade ribarskih proizvoda (sušenje, soljenje, filetiranje) u suradnji s OPG-ovima i obrtima;
- razvoj "komiškog ribarskog proizvoda" kao lokalnog brenda (oslić, sabljarka, tuna, komiška pogača...).

Pokazatelji rezultata:

- **Rast ukupne vrijednosti prodaje lokalnih ribarskih proizvoda (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: $\geq 15\%$
- **Broj poslovnih subjekata koji sudjeluju u projektu „komiški ribarski proizvod“**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 10

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.

Mjera 3.1. izravno doprinosi **PC 1.2 – Razvoj plave ekonomije**, kroz jačanje ribarske infrastrukture, prerade, dodane vrijednosti i povezivanje ribarstva s drugim maritimnim djelatnostima.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast**
8.3: Promicati razvoj produktivnih djelatnosti, poduzetništva i lokalnih radnih mjesta
- **SDG 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura**
9.1: Razviti kvalitetnu, pouzdanu i održivu infrastrukturu
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.4: Jačati napore za zaštitu i očuvanje kulturne i prirodne baštine
- **SDG 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja**
12.2: Održivo upravljati prirodnim resursima
12.b: Razvijati i primjenjivati alate za praćenje održivog turizma
- **SDG 14 – Život ispod vode**
14.4: Osigurati održivo iskorištavanje morskih resursa

Mjera 3.2 – Razvoj održivog i cjelogodišnjeg turizma

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Turistička zajednica Grada Komiže, Nautički centar Komiža d.o.o., Geopark Viški arhipelag

I – investicijska mjera

Opis mjere:

Mjera je usmjerena na razvoj održivog, raznolikog i cjelogodišnjeg turizma koji se temelji na autentičnim resursima Komiže, produženju turističke sezone i smanjenju pritiska na najopterećenije lokacije tijekom ljetnih mjeseci. Cilj je smanjiti ovisnost o dva glavna ljetna mjeseca, rasteretiti prostorno i okolišno osjetljiva područja te povećati udio turističkih sadržaja dostupnih u predsezoni, posezoni i izvan glavne sezone. Mjera se izravno nadovezuje na Mjeru 3.1 – Jačanje ribarske infrastrukture i maritimne ekonomije, Mjeru 3.3 – Razvoj kulturnih i kreativnih industrija te Mjeru 3.4. - Poticanje poljoprivrede i lokalnih proizvoda, s kojima čini integrirani okvir za razvoj iskustvenog i održivog turizma. Ribarska i maritimna tradicija Komiže, uključujući falkušu, Rotu Palagruzonu te općenito maritimnu baštinu i s njima povezanu gastronomiju, predstavlja snažan potencijal za razvoj jedinstvenih turističkih doživljaja, dok kulturne i kreativne industrije te suvremena interpretacija baštine omogućuju stvaranje sadržaja koji istodobno jačaju lokalnu zajednicu i turističku ponudu. U tom kontekstu, projekt Terra Marique – Interpretacijski centar Ekomuzeja Komiža ima važnu ulogu kao središnje mjesto interpretacije lokalne baštine i identiteta. Daljnji turistički razvoj Komiže počiva na sljedećim elementima: a) interpretaciji kulturne i ribarske baštine (falkuša, Palagruža, maritimna tradicija i gastronomija), b) outdoor i aktivnom turizmu (planinarenje, trekking, kajak, trail), c) geobaštini i Geoparku kao jednom od ključnih motora daljnjeg razvoja te d) kulturnim, glazbenim i edukativnim programima. Mjera uključuje i daljnji razvoj turističkih i interpretacijskih kapaciteta, osobito na Biševu, gdje centar „Modra špilja – Biševo“ zahtijeva dodatni razvoj interpretacije, multimedije i organizacije logistike posjetitelja. Cilj mjere je pozicionirati Komižu kao prepoznatljivu destinaciju održivog otočnog turizma koja nudi kvalitetne, autentične i cjelogodišnje doživljaje, jača otpornost lokalnog gospodarstva i osigurava usklađenost s načelima zaštite okoliša i pravilima upravljanja u UNESCO Geoparku Viški arhipelag.

Ključne aktivnosti i projekti:

- razvoj i provedba projekta „Adrenalinski park“ kao novog outdoor sadržaja;
- daljnji razvoj mreža pješačko-planinarskih staza i programskih projekata s posebnim naglaskom na tematskim stazama i interpretacijskim rutama;
- centar „Modra špilja – Biševo“ – popravak sustava klimatizacije i hidroizolacije te daljnji razvoj i funkcionalizacija centra (interpretacija, multimedija, edukativni programi);
- program financiranja lokalnih manifestacija i edukacija s posebnim naglaskom na daljnji razvoj i unaprjeđenje cjelogodišnjih turističko-kulturnih proizvoda;
- projekt "Ajmo" - nastupi renomiranih imena domaće scene, lokalnih DJ-eva uz brojne popratne radionice u zimskim mjesecima;
- unaprjeđenje signalizacije i interpretacije na cijelom području Grada (digitalne i fizičke točke, QR sadržaji, tematski punktovi);

- izrada programa „Komiža 365“ – integrirani model razvoja cjelogodišnjih turističkih proizvoda (brendiranje Visa kao otoka povijesne i vojne baštine).

Pokazatelji rezultata:

- **Udio noćenja izvan vrhunca (srpanj i kolovoz) sezone (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 35 % (razdoblje rujan – lipanj)
- **Broj operativnih cjelogodišnjih turističkih proizvoda u okviru programa „Komiža 365“ (baštinske i interpretacijske rute, outdoor, atrakcije, Geopark programi)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 12 proizvoda
- **Prosječna ocjena zadovoljstva turista i jednodnevnih posjetitelja**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: $\geq 9 / 10$

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 3.2 izravno doprinosi **PC 1.3 – Razvoj održivog, diverzificiranog i cjelogodišnjeg turizma.**

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast**
8.9: Osmisliti i provoditi politike za promicanje održivog turizma koji stvara radna mjesta i promiče lokalnu kulturu i proizvode
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.4: Jačati napore za zaštitu i očuvanje kulturne i prirodne baštine
- **SDG 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja**
12.b: Razvijati i primjenjivati alate za praćenje učinaka održivog turizma

Mjera 3.3 – Razvoj kulturnih i kreativnih industrija te interpretacijskih kapaciteta

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Geopark Viški arhipelag, Nautički centar Komiža d.o.o., Turistička zajednica Grada Komiže

I – investicijska mjera**Opis mjere:**

Komiža posjeduje iznimno bogatu materijalnu, nematerijalnu i maritimnu baštinu koja predstavlja temelj njezina identiteta, ali i snažan razvojni resurs. U malim i izoliranim otočnim sredinama kulturni potencijali često ostaju nedovoljno iskorišteni, no u Komiži upravo kultura, baština i kreativnost imaju kapacitet generirati dodatnu gospodarsku vrijednost, stvarati nova radna mjesta te pridonijeti razvoju cjelogodišnjih sadržaja. Ova mjera usmjerena je na sustavno jačanje kulturnih i kreativnih industrija te interpretacijskih kapaciteta kao jednog od ključnih stupova održivog razvoja Grada. Mjera je razvijena paralelno s Mjerom 3.1 – Jačanje ribarske infrastrukture i maritimne ekonomije i Mjerom 3.2 – Razvoj održivog i cjelogodišnjeg turizma, s kojima djeluje sinergijski. Dok Mjera 3.1 osigurava infrastrukturne i gospodarske preduvjete, a

Mjera 3.2 razvija turističke proizvode i doživljaje, Mjera 3.3 daje sadržaj, interpretaciju i kulturni kontekst koji te aktivnosti povezuje u cjelinu. Kulturne i kreativne industrije te suvremena interpretacija baštine omogućuju pretvaranje lokalnih priča, znanja i običaja u autentična iskustva koja imaju vrijednost i za lokalnu zajednicu i za posjetitelje. Posebno važnu ulogu u provedbi ove mjere ima UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag, koji obuhvaća ključan segment valorizacije i očuvanja lokalne kulture, običaja i identiteta, uz snažan naglasak na interpretaciju prirodne i kulturne baštine. Grad Komiža prepoznaje Geopark kao strateškog partnera te će značajno ulagati u jačanje njegovih programskih, organizacijskih i interpretacijskih kapaciteta, kako bi Geopark mogao u potpunosti ostvariti svoju ulogu u razvoju kulturnih, edukativnih i turističkih sadržaja. Mjera obuhvaća ulaganja u infrastrukturu, prostore, programe i digitalne alate koji omogućuju suvremenu interpretaciju ribarske, pomorske, jezične i književne baštine te razvoj kreativnih djelatnosti. Poseban naglasak stavlja se na dovršetak i funkcionalizaciju ključnih kulturnih prostora – Palače Zanchi, Kulturnog centra „Ivan Vitić“, Ribarskog muzeja / Ekomuzeja Komiža – Terra Marique i kulturnog centra Bašta – koji zajedno čine buduću jezgru kulturno-interpretacijskog sustava Komiže. Uz to, mjera uključuje jačanje lokalnih umjetnika, galerija i nezavisne kulturne scene te stvaranje uvjeta u kojima kultura postaje održiv model ekonomske aktivnosti, a ne isključivo javni trošak. Cilj mjere je da Komiža, kao grad izražene kulturne posebnosti, izgradi snažnu i povezanu mrežu kulturnih prostora, interpretacijskih sadržaja i kreativnih industrija koje će osnažiti lokalni identitet, pridonijeti gospodarskoj diversifikaciji, podržati razvoj cjelogodišnjeg turizma i dugoročno unaprijediti kvalitetu života lokalne zajednice.

Ključne aktivnosti i projekti:

- priprema i provedba faza projekta „Palača Zanchi“ (obnova i opremanje za muzejsko-interpretacijske i kulturne sadržaje);
- sanacija te opremanje i digitalizacija Kulturnog centra „Ivan Vitić“;
- projekt Terra Marique - daljnji razvoj i modernizacija Ribarskog muzeja / Ekomuzeja Komiža;
- projekt „Sanacija i uređenje kulturnog centra Bašta“;
- podvodna arheološka istraživanja brodoloma Pod stinice – Sveti Andrija
- program podrške i suradnje s udrugama u kulturi uz poseban naglasak na potporu galerijama i izložbenim prostorima kroz projektne suradnje te digitalizacija i interpretacija jezične i književne baštine;
- kreativni inkubator / rezidencijalni programi: potpora mladim umjetnicima, kreativcima, dizajnerima i digitalnim autorima;
- pokretanje projekta obnove stare crkve i utvrde na Svecu.
- pokretanje projekta obnove crkve Sv. Nikole/ Mustera

Pokazatelji rezultata:

- Broj novih ili obnovljenih kulturno-turističkih sadržaja otvorenih za javnost
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 5

- Godišnji broj realiziranih kulturnih, interpretacijskih i kreativnih programa (izložbe, radionice, rezidencije, interpretacijski programi, edukacije)
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 50

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 3.3 izravno doprinosi: **PC 1.3 – Razvoj održivog, diverzificiranog i cjelogodišnjeg turizma**, kroz jačanje kulturne ponude, interpretacije baštine i kreativnih industrija kao temelja iskustvenog i cjelogodišnjeg turizma.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.4: Jačati napore za zaštitu i očuvanje kulturne i prirodne baštine
- **SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast**
8.3: Promicati razvoj kreativnih djelatnosti, kulturnog poduzetništva i lokalnih radnih mjesta

Mjera 3.4 – Poticanje poljoprivrede i lokalnih proizvoda

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Turistička zajednica Grada Komiže
R – reformska mjera

Opis mjere:

Mjera je usmjerena na jačanje lokalne poljoprivredne proizvodnje, očuvanje autohtonih kultura, brendiranje lokalnih proizvoda te povećanje njihove prisutnosti u lokalnoj turističkoj, ugostiteljskoj i gastronomskoj ponudi. Iako prostorno ograničena, komiška poljoprivreda ima iznimno visoku kulturnu, krajobraznu i gospodarsku vrijednost te važnu ulogu u očuvanju identiteta prostora, tradicionalnog krajobraza i prehrambene sigurnosti. Posebno mjesto zauzima Komiški rogač, jedini certificirani otočni proizvod s europskom oznakom zemljopisnog podrijetla, koji predstavlja jedan od strateški najvažnijih poljoprivrednih resursa Komiže. Mjera se sadržajno nadovezuje na ostale mjere Prioriteta 3, osobito na Mjeru 3.2 – Razvoj održivog i cjelogodišnjeg turizma, kroz povezivanje poljoprivrede s gastronomijom, interpretacijom baštine i razvojem autentičnih turističkih doživljaja, kao i na Mjeru 3.1 – Jačanje ribarske infrastrukture i maritimne ekonomije, kroz jačanje lokalne proizvodnje hrane i kratkih lanaca opskrbe. Time poljoprivreda postaje sastavni dio šireg održivog i otpornog modela razvoja Komiže, a ne izdvojena djelatnost. Mjera obuhvaća savjetodavnu, tehničku i infrastrukturnu podršku obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG-ovima), od pomoći pri prijavama na mjere Programa ruralnog razvoja i druge dostupne potpore, preko modernizacije opreme i preradnih kapaciteta, do poticanja kratkih lanaca opskrbe i suradnje s HoReCa sektorom. Poseban naglasak stavlja se na poticanje mladih poljoprivrednika, očuvanje i revitalizaciju zapuštenih poljoprivrednih površina te razvoj proizvoda s dodanom vrijednošću. Kroz razvoj tematskih ruta, manifestacija i brendiranih proizvoda, mjera povezuje poljoprivredu, gastronomiju i kulturnu baštinu, čime doprinosi razvoju cjelogodišnje ponude, jačanju lokalnog gospodarstva i prepoznatljivosti Komiže kao destinacije temeljene na kvaliteti, autentičnosti i lokalnoj proizvodnji. Cilj mjere je povećati održivost lokalne poljoprivrede, unaprijediti lokalnu prehrambenu sigurnost i ojačati ulogu poljoprivrede kao važnog dijela cjelokupnog održivog modela razvoja Komiže.

Ključne aktivnosti i projekti:

- provedba projekta Agro HUB Komiža;
- podrška proizvodnji i brendiranju Komiškog rogača (valorizacija proizvoda, Dani Komiškog rogača, poticaji za proizvodnju i plasman u lokalnoj zajednici);
- podrška poljoprivrednicima za prijavu na Mjere ruralnog razvoja i druge potpore ulaganjima u opremu za preradu;
- razvoj kratkog lanca opskrbe OPG – HoReCa;
- razvoj programa temeljenih na poljoprivredi i gastronomiji: „Put rogača“, „Put masline i loze“, „Dani pogace ol slone ribe“;
- razvoj programa „Komiška polica proizvoda“ u ugostiteljstvu i suvenirnicama;
- projekt brendiranja „Pogace ol slone ribe“.

Pokazatelji rezultata:

- **Rast ukupnih prihoda poslovnih subjekata³¹ u poljoprivredi (%)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 15 % u odnosu na početno stanje
- **Broj lokalnih poljoprivrednih proizvoda u programu „Komiška polica proizvoda“**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 8
- **Broj realiziranih manifestacija vezanih uz poljoprivredu i gastronomiju („Put rogača“, „Put masline i loze“, „Dani pogače ol slone ribe“)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 3 godišnje

Povezanost s Planom razvoja SDŽ 2022.–2027.:

Mjera 3.4. izravno doprinosi **PC 1.4 – Održiva poljoprivreda i lokalna prehrambena sigurnost**, kroz jačanje lokalne proizvodnje, kratkih lanaca opskrbe i brendiranja autohtonih proizvoda.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 2 – Iskorjenjivanje gladi**
2.4: Osigurati održive sustave proizvodnje hrane i otpornu poljoprivredu
- **SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast**
8.3: Promicati razvoj produktivnih djelatnosti i lokalnog poduzetništva
- **SDG 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja**
12.3: Smanjiti gubitke hrane i poticati lokalne lance vrijednosti

³¹ OPG-ovi i drugi registrirani poljoprivredni subjekti s područja Grada Komiže

Mjera 3.5 – Poticanje poduzetništva, gospodarske zone Ravno i novih radnih mjesta

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Nautički centar Komiža d.o.o.

I – investicijska mjera

Opis mjere:

Mjera je usmjerena na poticanje poduzetništva, razvoj novih gospodarskih aktivnosti i otvaranje radnih mjesta kroz uspostavu i funkcionalno uređenje gospodarske zone Ravno te provedbu ciljanih programa potpore mikro i malim poduzetnicima. Cilj je smanjiti ovisnost lokalnog gospodarstva o sezonskom turizmu, potaknuti razvoj proizvodnih i uslužnih djelatnosti koje mogu poslovati tijekom cijele godine te stvoriti uvjete za povratak i ostanak radno aktivnog stanovništva u Komiži. Središnji element ove mjere je gospodarska zona Ravno, koja se razvija kao prostor koncentracije poduzetničkih aktivnosti, logistike i poslovnih sadržaja kompatibilnih s otočnim ograničenjima i prostorno-planskim okvirom. Zona Ravno zamišljena je kao temelj za razvoj manjih proizvodnih pogona, obrta, preradnih djelatnosti, skladišnih i servisnih usluga te drugih gospodarskih aktivnosti koje doprinose diversifikaciji lokalnog gospodarstva i smanjenju sezonalnosti. Mjera je usmjerena na stvaranje poticajnog, dostupnog i stabilnog okruženja za razvoj poduzetništva u Komiži – okruženja koje omogućuje malim poduzetnicima, obrtnicima, OPG-ovima, kreativcima, pružateljima usluga i novim poduzetnicima da razvijaju poslovanje unatoč otočnim ograničenjima, malom tržištu i logističkim izazovima. Komiško gospodarstvo obilježeno je mikro-strukturom poslovnih subjekata i izraženom sezonalnošću, zbog čega lokalne potporne mjere, dostupni poslovni prostori, administrativna učinkovitost i savjetodavna podrška imaju izravan i mjerljiv učinak na opstojnost i razvoj poslovanja. Mjera obuhvaća kombinaciju infrastrukturnih ulaganja, financijskih potpora i organizacijskih rješenja, uključujući programe savjetovanja i mentoriranja, subvencije za početnike i cjelogodišnje poslovanje te aktivno uključivanje Grada kao partnera u razvoju lokalnog poduzetništva. Cilj je stvoriti uvjete u kojima lokalni poduzetnici mogu ulagati, zapošljavati i razvijati nove usluge i proizvode, a Grad Komiža postaje aktivan facilitator gospodarskog razvoja kroz transparentne poticajne mjere, dostupne poslovne resurse i dugoročno planiranje.

Ključne aktivnosti i projekti:

- fazna provedba projekata vezanih uz gospodarsku zonu Ravno;
- program uređenja postojećih gradskih prostora i stavljanja u funkciju poslovanja gdje je prostorno-planski dopušteno;
- program podrške lokalnim poduzetnicima za umrežavanje, promociju i edukaciju.

Pokazatelji rezultata:

- **Broj novoootvorenih radnih mjesta u mikro i malim poduzećima**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 20 novih radnih mjesta
- **Broj korisnika gradskih prostora**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 5 aktivnih korisnika godišnje

- **Broj poduzetnika kojima su ojačane vještine kroz gradski program edukacija**

CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 15

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 3.5 izravno doprinosi **PC 1.1 – Jačanje konkurentnosti i otpornosti županijskog gospodarstva**, kroz razvoj poduzetničke infrastrukture, poticanje mikro i malog poduzetništva te otvaranje novih radnih mjesta.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 8 – Dostojanstven rad i gospodarski rast**
8.3: Promicati razvoj produktivnih djelatnosti, poduzetništva i otvaranje radnih mjesta
- **SDG 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura**
9.3: Povećati pristup malih poduzeća financijskim i tržišnim resursima

PRIORITET 4: Zdrava, aktivna i otporna zajednica

Stambeno pitanje u Komiži nije samo jedna od tema razvoja – ono je temeljni preduvjet opstanka lokalne zajednice. Nedostatak dostupnih stanova za dugoročni najam i kupnju, snažan pritisak turističkog tržišta na cijene nekretnina te ograničeni prostorni i infrastrukturni kapaciteti doveli su do situacije u kojoj mlade obitelji, sezonski i cjelogodišnji radnici, ali i ključni stručnjaci (zdravstvo, odgoj i obrazovanje, komunalni sustav) teško mogu planirati život na otoku. U uvjetima izrazite otočnosti, stanovanje je odlučujući faktor hoće li se mladi zadržati ili trajno odseliti.

Ovaj prioritet usmjeren je na razvoj proaktivne stambene politike koja će pomoći zadržati postojeće stanovništvo i privući nove. Obuhvaća razradu modela poput priuštivog stanovanja i drugih oblika poticane stanogradnje, mogućeg stavljanja gradskih zemljišta u funkciju stanovanja, poticanja obnove i prenamjene postojećeg stambenog fonda u korist lokalnog stanovništva, te pravednijeg i transparentnijeg upravljanja gradskim nekretninama. Kvaliteta života se, dakako, ne svodi samo na stan – ovaj prioritet stoga obuhvaća ulaganja u predškolski i školski standard, studentske i učeničke stipendije, osiguravanje dostupnijih zdravstvenih usluga (poput dijagnostičke opreme i specijalističkih dolazaka), osnaživanje Centra za pomoć u kući, razvoj programa za djecu i mlade (igrališta, organizirani prijevoz na aktivnosti, Savjet mladih, sportske i kulturne programe), kao i kvalitetnije uvjete za starije osobe.

Istodobno, snažna zajednica nije samo ona koja ima dostupne usluge, nego i ona koja posjeduje visoku razinu društvene kohezije, međugeneracijske solidarnosti i otpornosti na krizne situacije. U maloj otočnoj sredini poput Komiže, gdje se ljudi međusobno poznaju i često oslanjaju jedni na druge, ključno je jačati modele zajedničkog djelovanja – od volonterskih inicijativa do institucionalizirane podrške najranjivijim skupinama. Posebnu ulogu u tome ima sustav civilne zaštite: dobro organizirana, opremljena i uključiva civilna zaštita štiti ljudske živote, čuva prirodne ljepote i okoliš te predstavlja jedan od najvažnijih stupova otpornosti svake otočne zajednice. Sudjelovanje građana u civilnoj zaštiti – kroz dobrovoljna vatrogasna društva, operativne snage, edukacije i akcije zaštite okoliša – nije samo tehničko pitanje, nego i izraz

zajedništva i brige za mjesto. Ulaganjem u sustav civilne zaštite, protupožarnu spremnost, edukaciju stanovništva i prevenciju rizika, Komiža jača svoju sposobnost da se učinkovito nosi s izazovima poput požara, vremenskih ekstrema, havarija, pritiska turizma i klimatskih promjena.

Cilj ovog prioriteta je da Komiža postane mjesto u kojem se može živjeti cijelu godinu, a ne samo prezimiti između sezona – grad u kojem mlade obitelji mogu planirati budućnost, djeca i mladi imaju sadržaje i podršku, stariji adekvatnu skrb, a ključni stručnjaci razlog da ostanu. Istodobno, to mora biti i zajednica koja je društveno povezana, međusobno solidarna i spremna reagirati na izazove, bilo infrastrukturne, društvene ili okolišne. Uspjeh će se mjeriti konkretnim pokazateljima: brojem novih ili obnovljenih stanova, brojem mladih obitelji koje ostaju ili se doseljavaju, dostupnošću i kvalitetom javnih usluga, razinom sigurnosti i pripravnosti civilne zaštite te općim osjećajem da je Komiža „dobro mjesto za život“, a ne samo atraktivno odredište za odmor.

Mjera 4.1 – Razvoj dostupne stambene politike i aktivacija gradskih nekretnina

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel

R – reformska mjera

Opis mjere:

Stambena dostupnost jedan je od ključnih izazova za budući demografski, gospodarski i društveni razvoj Komiže. Ograničena ponuda stanova, rast cijena uzrokovan turističkim pritiscima i vrlo mali broj cjelogodišnjih najмова izravno potiču iseljavanje mladih, otežavaju zapošljavanje stručnog i deficitarnog kadra te dugoročno ugrožavaju funkcionalnost lokalne zajednice. Bez aktivne, planske i dugoročno vođene stambene politike, Komiža riskira daljnji pad broja stanovnika i slabljenje ključnih javnih i gospodarskih sustava. Ova mjera usmjerena je na razvoj održivih i priuštivih modela stanovanja kroz aktivaciju gradskih nekretnina, poticanje dugoročnog najma, provedbu programa priuštivog stanovanja i drugih modela poticane stanogradnje te revitalizaciju napuštenih i zapuštenih objekata u vlasništvu Grada. Poseban naglasak stavlja se na stvaranje stambenih rješenja za mlade obitelji, mlade osobe i radnike u deficitarnim zanimanjima (zdravstvo, obrazovanje, komunalni sustav i druge ključne javne službe), kao i na povezivanje stambene politike s demografskim i razvojnim mjerama Grada. Mjera se temelji na kombinaciji vlastitih kapaciteta Grada Komiže (gradske nekretnine, zemljišta i sustavno upravljanje imovinom), partnerskih modela s državnim i županijskim institucijama (APN, Splitsko-dalmatinska županija) te, gdje je opravdano, suradnje s privatnim investitorima u jasno definiranim i kontroliranim uvjetima. Posebno važan element mjere je unaprjeđenje evidencije i upravljanja gradskom imovinom kroz uspostavu registra nekretnina i digitalnih alata, što omogućuje transparentno, učinkovito i dugoročno planiranje stambenih projekata. Cilj mjere je da Komiža u sljedećem razdoblju razvije funkcionalan i održiv sustav stambene politike koji omogućuje dostupno stanovanje, zadržavanje mladog stanovništva, privlačenje deficitarne radne snage te jačanje ukupne otpornosti i kvalitete života lokalne zajednice.

Ključne aktivnosti i projekti

- izrada i donošenje Plana priuštivog stanovanja Grada Komiže do 2030.;
- projekt „Bivša vojarna Rogači“ kao dugoročno rješenje za društveno-stambene sadržaje i javnu infrastrukturu;

- pokretanje pripremnih aktivnosti za projekt priuštivog stanovanja u Komiži;
- aktivacija napuštenih ili nedovoljno iskorištenih gradskih nekretnina i uspostava sustava dugoročnog najma stanova za mlade obitelji i ključne kadrove;

Pokazatelji rezultata:

- **Broj korisnika kojima je riješeno stambeno pitanje kroz gradske programe**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 20 korisnika
- **Broj zaposlenih u deficitarnim zanimanjima kojima je osigurano stanovanje**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 5
- **Izrađen i usvojen Plan priuštivog stanovanja Grada Komiže**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: DA

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 4.1 izravno doprinosi **PC 4.1 – Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije**, kroz osiguravanje dostupnog stanovanja, zadržavanje stanovništva i jačanje društvene otpornosti lokalne zajednice.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.1: Osigurati pristup primjerenom, sigurnom i pristupačnom stanovanju za sve
- **SDG 1 – Iskorjenjivanje siromaštva**
1.4: Osigurati jednak pristup osnovnim uslugama i resursima

Mjera 4.2 – Unaprjeđenje predškolskog, školskog i izvanškolskog standarda djece i mladih

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Dječji vrtić Komiža

I – investicijska mjera**Opis mjere:**

Mjera je usmjerena na osiguravanje kvalitetnih, dostupnih i suvremenih uvjeta za djecu i mlade u Komiži. Otočna udaljenost, mali broj stanovnika i sezonske fluktuacije dodatno pojačavaju važnost ulaganja u predškolski i školski sustav, jer svaki nedostatak infrastrukture, opreme ili programa ima proporcionalno veći utjecaj na razvoj djece i zadržavanje mladih obitelji u mjestu. Mjera obuhvaća ulaganja u rekonstrukciju i opremanje dječjeg vrtića i osnovne škole, uređenje sigurnih i poticajnih prostora za boravak djece, jačanje izvanškolskih i sportskih programa te poboljšanje dostupnosti sadržaja kroz prijevoz, infrastrukturu i organizirane aktivnosti. Poseban naglasak stavlja se na stvaranje kvalitetnog okruženja za razvoj djece i mladih – od ranog djetinjstva do završetka osnovnog obrazovanja – te na njihovo uključivanje u kulturne, sportske, kreativne i društvene programe koji jačaju vezu s lokalnom

zajednicom. Cilj mjere je povećati privlačnost Komiže za mlade obitelji, unaprijediti standard obrazovnih i razvojnih usluga te osigurati generacijama koje odrastaju na otoku uvjete koji su jednako dobri, a u nekim segmentima i bolji od onih na kopnu.

Ključne aktivnosti i projekti:

- uređenje i opremanje Dječjeg vrtića Komiža (dvorište, tehnička i IT oprema, sanacija krovišta);
- ulaganja u školu u Podšpilje;
- program osiguravanja prijevoza učenika i pristupa sportsko-rekreativnim i drugim aktivnostima u i izvan Komiže;
- projekt „Dječji park – Bašta“ i projekt „Uređenje i opremanje dječjeg igrališta u Podšpilju“;
- sufinanciranje školskih i izvanškolskih programa te sustavna nabava opreme za školu;
- redovno godišnje stipendiranje učenika i studenata uz uvođenje stipendija za deficitarna zanimanja;
- podrška sportskim, obrazovnim i kulturnim udrugama koje rade s djecom i mladima.

Pokazatelji rezultata:

- **Postotak djece predškolske dobi obuhvaćene sustavom predškolskog odgoja**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 100 %
- **Broj dodijeljenih stipendija učenicima i studentima godišnje**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 25
- **Broj djece i mladih obuhvaćenih izvanškolskim programima**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 100

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 4.2 izravno doprinosi **PC 2.1 – Razvoj obrazovanja kao temelja rasta i društvenog razvoja**, kroz unaprjeđenje predškolskog i školskog standarda, dostupnost izvanškolskih sadržaja i ulaganja u uvjete za razvoj djece i mladih.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 4 – Kvalitetno obrazovanje**
4.1: Osigurati kvalitetno, uključivo i ravnopravno obrazovanje
4.5: Ukloniti nejednakosti u pristupu obrazovanju
- **SDG 3 – Zdravlje i blagostanje**
3.4: Promicati mentalno zdravlje i dobrobit djece i mladih
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.7: Osigurati sigurne, uključive i pristupačne javne prostore za djecu i mlade

Mjera 4.3 – Razvoj sporta, rekreacije i javnih prostora za druženje

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel
I – investicijska mjera

Opis mjere:

Ova mjera usmjerena je na stvaranje kvalitetnih, sigurnih i dostupnih prostora za sport, rekreaciju, boravak na otvorenom i društvena okupljanja, čime se doprinosi fizičkom zdravlju, društvenoj koheziji i općoj kvaliteti života svih generacija. U maloj otočnoj zajednici poput Komiže, dobro uređeni javni prostori imaju posebno veliku ulogu: oni su mjesta susreta, međugeneracijskog druženja, aktivnosti mladih, rekreacije starijih te odvijanja niza kulturnih, sportskih i društvenih programa tijekom cijele godine. Istodobno, sezonski rast broja posjetitelja stvara dodatni pritisak na prostor, pa je nužno da sportske i rekreacijske površine budu planirane i uređene tako da odgovore i lokalnim i sezonskim potrebama. Mjera obuhvaća obnovu i opremanje ključne sportske infrastrukture, uređenje igrališta i rekreacijskih zona u različitim dijelovima grada, poboljšanje pristupačnosti javnih površina te razvoj novih sadržaja koji potiču aktivan život i korištenje javnog prostora. Prioritet je osigurati kvalitetno igralište kao središnji sportski resurs, unaprijediti lokalne rekreacijske zone (balote, street workout, dječja igrališta), te kontinuirano opreмати i održavati javne prostore koji služe zajednici. Kroz ove intervencije Komiža jača svoju ulogu „živog mjesta“ tijekom cijele godine, omogućavajući stanovnicima aktivan, zdrav i društven način života.

Ključne aktivnosti i projekti

- izgradnja Rekreacijskog centra Komiža;
- uspostava Centra za ponovnu uporabu;
- projekt „Igralište na lokaciji Pizin“ (rekonstrukcija igrališta);
- projekt „Svlačionica za sve na igralištu“;
- projekt „Street workout u Bašti“ – zona za vježbanje na otvorenom;
- program održavanja sportskih terena, igrališta i parkova;
- sanacija urbane opreme (klupe, koševi, ograde, sprave za vježbanje);
- razvoj „mreže malih sportskih zona“ u različitim kvartovima (balote, stolni tenis, dječje igralište, šah);
- podrška radu sportskim klubovima i udrugama.

Pokazatelji rezultata:

- **Broj uređenih i obnovljenih sportskih i rekreacijskih lokacija (igrališta, zone rekreacije, parkovi, male sportske zone)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 4 lokacije
- **Broj programa sportskih i rekreativnih aktivnosti godišnje sufinanciranih iz gradskog proračuna**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 10 događanja godišnje

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 4.3 izravno doprinosi **PC 4.1 – Povećana i uravnotežena kvaliteta života stanovništva Splitsko-dalmatinske županije**, kroz razvoj dostupnih sportskih, rekreacijskih i javnih prostora koji potiču zdrav život, društvenu uključenost i boravak u prostoru tijekom cijele godine.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 3 – Zdravlje i blagostanje**
3.4: Promicati fizičko i mentalno zdravlje i dobrobit
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
11.7: Osigurati univerzalan pristup sigurnim, uključivim i dostupnim javnim prostorima
- **SDG 10 – Smanjenje nejednakosti**
10.2: Promicati društvenu uključenost svih dobni skupina

Mjera 4.4 – Unaprjeđenje dostupnosti zdravstvenih i socijalnih usluga

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinstveni upravni odjel, Centar za pomoć u kući Komiža
R – reformska mjera

Opis mjere:

Mjera obuhvaća poboljšanje osnovne zdravstvene zaštite i socijalnih usluga za stanovnike Komiže, uzimajući u obzir izoliranost otoka i udaljenost od većih centara. Komiža se, kao mala i udaljena zajednica, suočava s trajnim ograničenjima zdravstvene infrastrukture, nedostatkom stručnog kadra, otežanim pristupom specijalističkim pregledima te rastućim potrebama starijeg stanovništva. Zbog udaljenosti od bolnica u Splitu i nedostatne povezanosti tijekom nepovoljnih vremenskih uvjeta, svaki iskorak u kvaliteti lokalnih usluga ima iznimno velik učinak na sigurnost i kvalitetu života stanovnika. Mjera obuhvaća ulaganja u medicinsku opremu i ambulantu, organizaciju dodatnih zdravstvenih usluga (specijalističke ambulate, dijagnostika, preventivni pregledi), jačanje hitnog prijevoza pacijenata te razvoj sustava socijalne skrbi s naglaskom na usluge pomoći u kući za starije, nemoćne i ranjive skupine. Posebna pažnja posvećuje se stvaranju dugoročno održivog modela skrbi koji povezuje zdravstvene ustanove, Grad i civilni sektor, uz programe koji prate specifične potrebe otočkog stanovništva. Cilj je smanjiti zdravstvene nejednakosti između otoka i kopna te povećati sigurnost i dostupnost usluga u svakodnevnom životu i hitnim situacijama.

Ključne aktivnosti i projekti:

- projekt „KKS uređaj“ – kupnja uređaja za brzu dijagnostiku i opremanje ambulate;
- program sufinanciranja dodatnih medicinskih usluga (specijalisti, laboratorijska dijagnostika);
- daljnji razvoj i osposobljavanje Centra za pomoć u kući;
- nabava dostavnog vozila;

- godišnji program socijalnih potpora, naknada, pomoći i dodataka;
- podrška periodičnim preventivnim pregledima u suradnji s SDŽ i zdravstvenim ustanovama;
- podrška edukativnim programima o mentalnom zdravlju, zdravom starenju i skrbi za kronične bolesnike.

Pokazatelji rezultata:

- **Broj korisnika usluga pomoći u kući**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 15 korisnika godišnje
- **Broj korisnika zdravstvenih i socijalnih usluga obuhvaćenih programima Grada**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: ≥ 25 korisnika godišnje
- **Broj provedenih preventivnih i edukativnih zdravstvenih programa**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 8 (2 godišnje)

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 4.4 izravno doprinosi **PC 4.4 – Unaprjeđenje zdravstvene i socijalne skrbi**, kroz povećanje dostupnosti zdravstvenih usluga, jačanje socijalne skrbi i smanjenje nejednakosti u pristupu uslugama između otoka i kopna.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 3 – Zdravlje i blagostanje**
3.8: Osigurati univerzalni pristup kvalitetnim zdravstvenim uslugama
3.d: Jačati kapacitete za upravljanje zdravstvenim rizicima
- **SDG 10 – Smanjenje nejednakosti**
10.2: Promicati socijalnu uključenost ranjivih skupina
- **SDG 1 – Iskorjenjivanje siromaštva**
1.3: Provesti sustave socijalne zaštite za sve

Mjera 4.5 – Prilagodba klimatskim promjenama i jačanje otpornosti na rizike

Nadležno tijelo za provedbu: Jedinostveni upravni odjel, Geopark Viški arhipelag

R – reformska mjera

Opis mjere:

Mjera je usmjerena na sustavno jačanje otpornosti Komiže na klimatske promjene, prirodne i tehnološke rizike te na profesionalizaciju, modernizaciju i bolju organiziranost sustava civilne zaštite i upravljanja rizicima. Otočne sredine, a osobito Komiža, izložene su izraženim i sve složenijim izazovima: češćim i intenzivnijim požarima, dugotrajnim sušama, ekstremnim vremenskim pojavama, opterećenju akvatorija, ali i povećanim sigurnosnim zahtjevima koji proizlaze iz rasta broja posjetitelja i intenzivnijeg korištenja prostora. U takvom kontekstu, jačanje otpornosti nije isključivo tehničko pitanje, već zahtijeva integrirani pristup koji povezuje planiranje, prevenciju, organizaciju zajednice i dugoročnu prilagodbu razvojnim

politikama. Mjera obuhvaća razvoj tehničkih, organizacijskih i preventivnih kapaciteta – od nabave opreme, edukacija i intervencijskih planova, do uređenja rizičnih područja, sanacije odrona, očuvanja protupožarnih puteva i jačanja sustava ranog upozoravanja. Poseban naglasak stavlja se na upravljanje vodnim resursima u sušnim razdobljima, sigurnost akvatorija te prilagodbu javnih i komunalnih sustava novim klimatskim uvjetima. U tom smislu, mjera uključuje izradu ključnih strateških dokumenata – Akcijskog plana energetske održivosti razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama te Strategije zelene urbane obnove – koji omogućuju sustavno planiranje mjera prilagodbe, smanjenje okolišnog otiska, povećanje energetske učinkovitosti i otpornosti urbanog prostora. Važnu ulogu u provedbi mjere ima i UNESCO Globalni geopark Viški arhipelag, koji predstavlja okvir za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine, krajobraza i ekosustava, ali i platformu za edukaciju, podizanje svijesti i razvoj praksi prilagodbe klimatskim promjenama. Grad Komiža prepoznaje Geopark kao strateškog partnera u području zaštite okoliša, prevencije rizika i jačanja otpornosti zajednice, osobito kroz edukativne programe, interpretaciju prirodnih procesa i odgovorno upravljanje prostorom. Mjera snažno naglašava preventivno djelovanje i uključivanje zajednice – građana, volontera, mladih, iznajmljivača i turističkih operatera – kroz edukacije o prevenciji požara, sigurnosti na moru, postupanju u kriznim situacijama i odgovornom korištenju prostora. Cilj mjere je izgraditi otpornu, dobro organiziranu i tehnološki opremljenu zajednicu koja je sposobna odgovoriti na različite vrste rizika – od prirodnih nepogoda i požara do hitnih situacija u akvatoriju – te koja kroz plansko i preventivno djelovanje dugoročno štiti ljude, okoliš i razvojne resurse Komiže.

Ključne aktivnosti i projekti:

- podrška radu, modernizaciji i opremanju DVD-a Komiža, HGSS-a i Crvenog križa;
- sanacija lokve Krušovica;
- uvođenje videonadzora na ključnim javnim lokacijama;
- revizija i modernizacija Plana civilne zaštite, uz integraciju klimatskih i turističkih rizika;
- edukacijski programi za građane, škole i goste na teme održivosti, klimatskih promjena, prevencije požara, sigurnosti na moru te postupanja u krizi;
- sufinanciranje zbrinjavanja azbestnog materijala;
- izrada Akcijskog plana energetske održivosti razvoja i prilagodbe klimatskim promjenama;
- izrada Strategije zelene urbane obnove.

Pokazatelji rezultata:

- **Izrađeni i usvojeni strateški dokumenti za klimatsku prilagodbu i otpornost (SECAP i Strategija zelene urbane obnove)**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 2 dokumenta
- **Broj provedenih edukativnih i informativnih programa o održivosti i klimatskim promjenama godišnje**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: 12 (3 godišnje)
- **Status UNESCO Globalnog Geoparka Viški arhipelag**
CILJANA VRIJEDNOST DO 2029.: "Green Card"

Povezanost s Planom razvoja Splitsko-dalmatinske županije 2022.–2027.:

Mjera 4.5 izravno doprinosi **PC 3.1 – Očuvanje okoliša i održivo upravljanje resursima**, kroz jačanje otpornosti na klimatske promjene, preventivno djelovanje, zaštitu prirodnih resursa i prilagodbu razvoja novim okolišnim uvjetima.

Mjera doprinosi sljedećim ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030:

- **SDG 13 – Klimatska akcija**
 - 13.1: Ojačati otpornost i sposobnost prilagodbe klimatskim rizicima
 - 13.2: Integrirati klimatske mjere u politike i planove
- **SDG 11 – Održivi gradovi i zajednice**
 - 11.b: Razvijati i provoditi integrirane politike otpornosti i upravljanja rizicima
- **SDG 3 – Zdravlje i blagostanje**
 - 3.d: Jačati kapacitete za smanjenje zdravstvenih rizika u kriznim situacijama

6. PRAĆENJE, IZVJEŠTAVANJE I VREDNOVANJE PROVEDBE

Praćenje, izvještavanje i vrednovanje provedbe Provedbenog programa Grada Komiže sastavni su dio sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem te se provode u skladu sa Zakonom o strateškom planiranju i upravljanju razvojem Republike Hrvatske i pripadajućim podzakonskim aktima. Ovim se postupcima osigurava da Provedbeni program ostane operativan, provediv i usmjeren na stvarne potrebe lokalne zajednice tijekom cijelog mandatnog razdoblja.

Praćenje provedbe obuhvaća kontinuirano prikupljanje, analizu i usporedbu podataka o ostvarenju ciljeva, mjera, aktivnosti i pokazatelja definiranih Provedbenim programom. Poseban naglasak stavlja se na praćenje napretka u odnosu na planirane ciljne vrijednosti, identificiranje odstupanja te pravodobno uočavanje rizika u provedbi, osobito u uvjetima ograničenih kapaciteta i izraženih sezonskih opterećenja karakterističnih za otočnu sredinu poput Komiže.

Izvještavanje o provedbi Provedbenog programa osigurava transparentno, jasno i pravovremeno informiranje nadležnih tijela, dionika i javnosti o napretku u provedbi mjera, postignutim rezultatima i eventualnim izazovima. Time se stvara osnova za odgovorno upravljanje javnim resursima, jačanje povjerenja građana u rad gradske uprave te donošenje utemeljenih odluka o daljnjim razvojnim prioritetima i prilagodbama programa.

6.1 Praćenje i izvještavanje

Za provedbu Provedbenog programa Grada Komiže, kao i za uspostavu i funkcioniranje sustava praćenja i izvještavanja, odgovoran je Grad Komiža, na čelu s gradonačelnikom kao nositeljem izvršne vlasti i odgovornom osobom za provedbu akta. Gradonačelnik osigurava koordinaciju provedbe mjera u suradnji s Jedinstvenim upravnim odjelom, gradskim ustanovama i trgovačkim društvima u vlasništvu Grada.

Jedinstveni upravni odjel ima ključnu operativnu ulogu u prikupljanju podataka, praćenju realizacije aktivnosti, praćenju pokazatelja rezultata te izradi izvješća o provedbi. Sustav praćenja oslanja se na redovite interne koordinacije, dostupne administrativne i financijske podatke, projektne evidencije te, gdje je moguće, digitalne alate za praćenje provedbe i izvještavanje.

Radi osiguravanja ažurnosti, prilagodljivosti i usklađenosti s razvojnim prioritetima, Prilog 1 Provedbenog programa (Akcijski plan) revidirat će se jednom godišnje, krajem kalendarske godine, a najkasnije do 31. prosinca. Godišnjim ažuriranjem omogućuje se prilagodba dinamike provedbe, redefiniranje rokova pojedinih aktivnosti te usklađivanje s proračunskim mogućnostima i novim okolnostima.

Uz redovita godišnja ažuriranja, Grad Komiža predviđa i mogućnost sveobuhvatnije revizije Provedbenog programa u slučaju značajnih promjena razvojnog okvira, osobito nakon donošenja novog Plana razvoja Splitsko-dalmatinske županije za razdoblje nakon 2027. godine ili u slučaju izmjena relevantnih nacionalnih strateških dokumenata.

Sva izvješća o provedbi Provedbenog programa bit će javno dostupna na službenim mrežnim stranicama Grada Komiže, u skladu s načelima transparentnosti, odgovornosti i dostupnosti informacija građanima.

Ciljevi praćenja i izvještavanja obuhvaćaju:

- sustavno praćenje uspješnosti provedbe mjera akta strateškog planiranja
- učinkovito upravljanje provedbom i kontinuirano unapređivanje javnih politika temeljem rezultata praćenja
- osiguravanje kvalitetnih i pravovremenih podloga za donošenje odluka o razvojnim prioritetima i reviziji Provedbenog programa
- utvrđivanje planiranih i neplaniranih učinaka provedbe, uključujući pozitivne i negativne posljedice
- povezivanje ciljeva, mjera, projekata i financijskih instrumenata u jedinstven razvojni okvir
- osiguranje transparentnog korištenja javnih sredstava i informiranje javnosti o učincima njihove potrošnje

Rokovi i postupci praćenja i izvještavanja provode se u skladu s Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvještavanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 44/23).

Izvješća o provedbi Provedbenog programa izrađuju se i dostavljaju nadležnim tijelima jednom godišnje:

- do 15. veljače tekuće godine za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca prethodne godine.

Proces praćenja i izvještavanja obuhvaća:

1. jasno definiranje institucionalnog i operativnog okvira za praćenje provedbe,
2. prikupljanje i obradu podataka o pokazateljima i aktivnostima,
3. koordinaciju odgovornih osoba i tijela uključenih u provedbu,
4. izradu izvješća i identifikaciju potencijalnih problema ili odstupanja,
5. predlaganje i pokretanje korektivnih i preventivnih mjera,
6. ispunjavanje zakonskih obveza izvještavanja prema nadležnim tijelima.

6.2 Vrednovanje Provedbenog programa

Vrednovanje Provedbenog programa predstavlja strukturiranu i neovisnu procjenu ostvarenih rezultata, ishoda i učinaka u odnosu na postavljene ciljeve i razvojne prioritete. Iako vrednovanje kratkoročnih akata strateškog planiranja nije obvezno prema važećem zakonodavnom okviru, Grad Komiža zadržava mogućnost njegove provedbe, osobito u slučaju potrebe za dubljom analizom učinaka pojedinih politika ili pripreme novih strateških dokumenata.

Odluku o provedbi vrednovanja donosi gradonačelnik, uzimajući u obzir financijske mogućnosti, opseg Provedbenog programa i procijenjenu dodanu vrijednost rezultata vrednovanja za daljnji razvoj Grada.

U slučaju provedbe, vrednovanje će se temeljiti na sljedećim načelima:

- provodit će ga vanjski, neovisni stručnjaci koji nisu sudjelovali u izradi ni provedbi Provedbenog programa,
- postupak će biti transparentan i metodološki utemeljen,
- rezultati vrednovanja koristit će se kao podloga za unaprjeđenje javnih politika i buduće cikluse strateškog planiranja.

Metodologija vrednovanja provodit će se u skladu s Priručnikom o strateškom planiranju i važećim pravilnicima, čime se osigurava usporedivost, vjerodostojnost i kvaliteta procesa.

Provedbeni program Grada Komiže provodi se u skladu s važećim nacionalnim, županijskim i lokalnim strateškim dokumentima. U slučaju izmjena ili donošenja novih strateških dokumenata više razine, Grad Komiža osigurat će pravodobno usklađivanje Provedbenog programa kako bi se očuvala njegova relevantnost, provedivost i doprinos dugoročnim razvojnim ciljevima lokalne zajednice.

POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFOVA

Tablica 1 Indeks razvijenosti otočnih JLS-ova u SDŽ (indeks 2024.)	11
Tablica 2 Proračunski okvir Grada Komiže	13
Tablica 3 Naselja i broj stanovnika (Popis 2021.)	16
Tablica 4 Ukupno stanovništvo: Popisi i procjene (JLS Komiža)	16
Tablica 5 Dobna struktura (Popis 2021.)	17
Tablica 6 Prirodno kretanje stanovništva (JLS Komiža, godišnje)	17
Tablica 7 Doseljeni/odseljeni (ukupno) i neto saldo	18
Tablica 8 Pregled mjera po godinama	19
Tablica 9 Broj djece u DV „Komiža“	21
Tablica 10 Broj učenika OŠ „Komiža“	23
Tablica 11 Broj učenika u SŠ	24
Tablica 12 Pokazatelji i okvir	25
Tablica 13 Registrirana kulturna dobara na području Grada Komiže	32
Tablica 14 Kretanje ulaganja u kulturu	33
Tablica 15 Ulaganja i financijski okvir	35
Tablica 16 Struktura udruga po području djelovanja	37
Tablica 17 Zaposleni u pravnim osobama na području Grada Komiže	38
Tablica 18. Struktura registriranih poslovnih subjekata	39
Tablica 19 Struktura prema organizacijskim oblicima	41
Tablica 20 Turistički dolasci i noćenja	43
Tablica 21 Emisijska tržišta (TOP 5)	43
Graf 1 Izdvajanja za program predškolskog odgoja	22
Slika 1 Grad Komiža	10
Slika 2 Priroda	56

Grad Komiža

Hrvatskih mučenika 17,
21485 Komiža
www.komiza.hr

Ured gradonačelnika

Ivica Vitaljić
gradonacelnik@komiza.hr

Izradio:
Pokret otoka